ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XX (LV) ■ Nr. 11 (461) ■ Noiembrie 2020 ■ 4 lei ■

Editori:
Consiliul Local Pitești
Primăria Municipiului Pitești
Centrul Cultural Pitești

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Pitești - oameni și locuri

1900, PIATA EPISCOPIEI. Tip: carte poștală necirculată. Localizare: Actuala piață Vasile Milea.

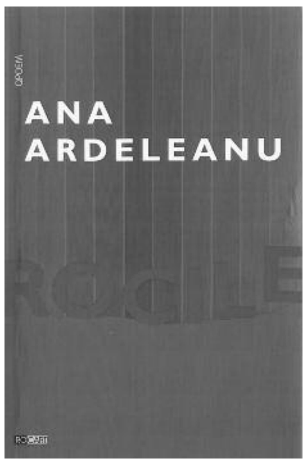

Din colecția CĂTĂLIN TUDOR.

1937, HALA DE CARNE. Tip: carte postală circulată. Localizare: În zona Prefecturii Arges, Piața Vasile Milea.

Cărți primite la redacție:

Pușcărie veselă dar tristă

Despre Ion Dulugeac se știa, era oarecum de notorietate faptul că și-a trăit copilăria și tinerețea la Mogoșoaia, unde adesea îi furniza lui Fănuș Neagu „materie primă" pentru nuvele sale, sau *gaguri*, mai ales pentru *Scaunul singurătății*, inspirate în general din viața jucătorilor de cărți, a pariorilor, sportivilor, vânzătorilor ambulanți – romancierul fiind din Mogoșoaia și plăcându-i să stea printre scriitorii de la Casa de Creație. Mai știam că de la o replică de-a sa, ce părea banală, în fond: – *Ești delirul meu, nea Fane*, sau cam așa ceva, l-a luat la ochi Marin Preda, de la aceeași masă, l-a chemat la el și i-a dat o sumă frumușică, pe atunci, de bani, zicându-i să audă toți: „Mi-ai dat titlul romanului!".

Flăcăul din anii 70-80 ai secolului trecut a devenit latifundiar, patron de herghelie, a întemeiat o Academie Ecvestră – și câștigă premii naționale și europene împreună cu rudele sale de fiice și nepoate.

Trecând timpul, acest om are oarecare încurcătură cu legea, astfel că a executat câțiva ani buni de detenție la Jilava – iar aici, scos brusc din priza grijilor zilnice, s-a apucat (de fapt a continuat, dar ieșind din taina sertarului) să scrie, urmând un îndemn din destin prevăzut oarecum de Nea Fane – pe care nu-l prea luase în seamă ca om liber, când răspândea cu patimă mult prea mare literatură orală ca să mai aibă și răbdarea așternerii frazelor pe hârtie. S-a răzbunat soarta pe acest nărav al lenei de a scrie – și acum, iată, are vreo zece romane tipărite după ce au fost ticluite, fasonate, corectate, mai întâi în acel spațiu carceral – desigur, nu fără interesul de a-și omorî timpul și izolarea prin creație în folosul societății pentru care făcuse multe lucruri bune.

El își descrie procesul, detenția și eliberarea pe spații largi, cu zeci de personaje bine fixate în etichete comportamentale, cu situații tipice care se repetă (oarecum stereotip, ca o interogație continuă a unui „de ce-a fost să fie" ce are accente metafizice uneori), cu amănunțirea tablourilor de viață dintre ziduri și de din afara lor, cu o curiozitate ce contaminează privind colțurile pușcăriei, funcționarea ei ca instituție, rostul ei omenesc și rolul în ceea ce s-ar numi curățirea omului de păcate, cu, în fine, căutarea febrilă a unei libertăți interioare ce devine de-a dreptul sălbatică în trăire – desigur, ca o tendință cam neconvingătoare, totuși, de echilibru, și cu încercarea de a îmblânzi, de a scoate din instincte această libertate și a-i da consistență omenească...

Zic *neconvingătoare întru totul*, pentru că scenele de amor carnal, cu partenere întâmplătoare, nu se potrivesc prea bine cu iubirea casnică, soția condamnatului rămânând ca o vestală ce se roagă la o vatră rece, uitată în amintire, doar de formă decorată între rude și cunoscuți...

Personajul principal al acestor romane este Ioan Brâncoveanu, un alter ego al autorului, care povestește, clasic, ce se întâmplă cu sine și în jurul său. Sunt eșantioane de viață carcerală, adesea înregistrări de conversații ce interesează limbajul celor din jur, ori fragmente de reportaj ziaristic, dar sunt și observări adânci ale realității, meditații pe tema recluziunii, a mersului dreptății în general – și, mai ales, descrieri deseori fascinante ale naturii de dincolo de ziduri, mai ales a iernilor grele și reci care trec apăsătoare peste pușcăriași și peste oamenii liberi la fel...

Astfel că Ion Dulugeac a preluat de la Fănuș Neagu această mare pasiune pentru natură, pe care o descrie cu stil ales, epopeic aproape.

Din romanul *Putrezind în taină** înțelegi mai bine acest rost al detenției care este unul oarecum natural: cum e în viața vegetală, așa și în temniță; o „taină" anume, aș zice, face din oameni – lemne, îi supune procesului de descompunere lentă. Pădurea falnică, mereu verde, mereu înfruntând vânturi și viscole, se oprește la zidurile înalte ale penitenciarului iar înăuntru oamenii lâncezesc, așteptând destinul copacilor doborâți. Din această stare se salvează – acesta mi se pare a fi mesajul cărții – indivizii care au o vitalitate deosebită, care au tăria de caracter, sau de instrucție, de a-și recunoaște vina, apoi pe aceea de a răbda în demnitate, care suportă moleșeala din jur. Oamenii „cerșesc" munca, mai ales în afară, aleargă după puncte pentru permisii – iar „sistemul" îi ajută oarecum pedagogic, le înlesnește mișcarea...

Cred că paginile volumului descriu, pe de o parte, atmosfera dintr-o baladă populară: *„Corbea zace la-nchisoare / De trei ani lipsit de soare (...) Că n-am durdă, pui de corb,/ Zilele să ți le sorb..."* - aceasta ar fi atmosfera din romanul *Putrezind în taină"*. Lacătele nu sunt „cât plosca", străjerii nu sunt înarmași până-n dinți, alde „Corbea" cei răi nu zac în butii pline cu apă până la brâu – dar apăsarea este la fel.

Pe de altă parte, așadar, autoritățile nu sunt cele din baladă, nici cele din istoria politică, adică nu avem de-a face cu torționari, etc. – ci sunt oameni ca toți ceilalți, numai că vin la serviciu și „pontează" comportamentul celor dinlăuntru – fără abateri de la regulă în general. Autorul nu este părtinitor, descrie realitatea care a făcut din închisori spații unde democrația – o anumită democrație, desigur – a pătruns. Să nu uităm: democrația este un regim, există și o democrație populară, tautologie pe care am trăit-o în „regimul de democrație populară", dar există și o „democrație a aristocrației", de pildă; programul, însă, este altceva decât regimul – și fiecare program, politic sau de altă natură, presupune, cât timp stă în relație cu oamenii, aceeași măreață umbră a democrației.

Personajele romanului se salvează - în sensul că rămân pe loc, stopează degradarea – prin vorbe, glume, întorsături de cuvinte (capul își păstrează libertatea din altă lume decât a noastră, din lumea cuvântului în general), farse, amintirea procesului fiecăruia în parte (toți își povestesc pățania cu justiția)... Iar cei mai tari, cum este acest Ioan Brâncoveanu, prin meșteșugite metode de a cuceri femei din rândul paznicilor, de a câștiga sufletul paznicilor celorlalți – și, mai ales, pe acela al tartorului celui mare care-l ajută să meargă la muncă în afară – dar și constantă activitate de pedagogie penitenciară, făcând o gazetă de perete, stând de vorbă, răspândind sfaturi, împărțind fărâme, semnificative, din hrana lui de om avut ce este în „civilie", care primește, așadar, pachete dese și consistente...

Romanul lui Ion Dulugeac ar câștiga, cred, în suculență teoretică (ar fi câștigat, sau poate, câștigă în volumele următoare?) dacă ar insista asupra viziunii populare, mai ales din balade, dar și din cântecele de ocnă, privind spațiul carceral. Rămâne, oricum, o felie de viu aruncată peste sufletele ofilite din temniță, încercând să le întărească în răbdare, în lupta cu degradarea trupului. Totul începe cu mărturisirea păcatelor, în fond, lucru ce i se întâmplă fiecărui pușcăriaș, după care acest infern pasager poate fi umanizat.

NICOLAE GEORGESCU

*Ion Dulugeac: *Putrezind în taină*, Ed, Romhelion, 2019

Calinic Argeșeanul

Din frumusețea lumii văzute

Nerăbdători de a primi mai repede izbăvirea, uităm că durerea e cel mai potrivit foc purificator prin care, vrem, nu vrem, sufletul se îndreaptă din această Vale a Plângerii spre Împărăția luminii.

Putem afirma, cu certitudine, că între credință și rațiune nu pot exista contradicții. Există doar realitatea că ele lucrează pe două planuri diferite.

A sta liniștit este o boierie a spiritului. Greu ne vom învăța să trecem prin viața aceasta fără a fi observați.

Câte lucruri, câte taine avem aici, pe pământ, asemeni unui covor minunat, așternut la picioarele lui Dumnezeu. Să ne imaginăm tălpile uriașe ale lui Dumnezeu călcând peste aceste frumuseți dumnezeiești!

Cei cu bube netămăduite strigă din prisosul puroiului care îi inundă pe dinăuntru a sufocare adâncă.

În bucuria noastră să avem curaj, să ne întărim zi de zi și să nu ne temem! Să salvăm Bucuria! S-o întronăm în inima noastră, în casa noastră, în viața noastră!

Să ai bucuria că n-ai trădat pe nimeni sau, mai mult, să nu îndrăznești să asuprești pe cineva este o stare de mare așezare. Înseamnă că te-ai lepădat de tine însuți!

Scânteia care aprinde viața noastră spre lucrare este conștiința care ne face să ne depășim pe noi înșine.

Sacrificiul nu înseamnă nici amputare, nici pocăință. Este în mod esențial un act. Este dăruire de sine făcută Ființei din care pretindem că ne tragem.

În decursul vremurilor, s-a văzut că statul prea mult în sine nu a dus la bucurie, pentru că, oricât te-ai mulțumi cu tine însuți, într-o zi tot te saturi de tine și simți nevoia să te eliberezi.

Ticăloasă stare: devalizarea muncii fraților tăi.

Cartea care zidește! Cartea care-ți aduce pace în inimă și suflet! Cartea care te bucură și luminează ca soarele! Cartea cu care dorești să te întâlnești mereu, ca în zi de sărbătoare! Aceasta este cartea mântuitoare!

Când cuprindem cu privirea, cu inima și cu sufletul, frumusețea aceasta a lumii văzute, parcă totul se transformă într-un cântec ce nu se mai termină!

Discernământul în toate: pâinea noastră cea de toate zilele!

Ființa umană este ca un ghem cu fir de aur, din care se brodează o sumă de necunoscute care fac din om o capodoperă a mâinilor lui Dumnezeu.

litere

Gheorghe Grigurcu

„O femeie care știe că nu e iubită”

■ Curiozitatea: o uimire domptată, raționalizată. A. E.: „Cred că vei fi foarte curios să afli cum e lumea de dincolo”. Prefer să am, ajungînd acolo, emoția primară, cea a uimirii.

■ În comportamentul său, X pare neîncetat a ascunde ceva. Nu-mi pot da seama ce anume, dar, în timp, personajul pare a se confunda întrutotul cu ceea ce ascunde. Nu mai rămîne dintr-însul nimic altceva decît masca, tot mai vlăguită și ea.

■ „Dacă nu ne-am linguși noi înșine, lingușirile celorlalți nu ne-ar putea face rău” (La Rochefoucauld).

■ Lacrimi în ochii omului. Dacă ești atent, poți surprinde și lacrimile unor lucruri din preajmă.

■ Tranzacțional pînă la sînge. Își tranzacționează pînă și trecutul propriu. Îi propune diverse soluții, îi oferă cîte un mic avantaj, îl mituiește pentru a obține la rîndu-i un profit sau altul.

■ „Prostia e dorința de a trage concluzii” (Flaubert).

■ „Guvernul Greciei s-a folosit de reluarea negocierilor dintre UE și Marea Britanie pentru încheierea unui acord post-Brexit spre a încerca să recupereze sculpturile pierdute de la Parthenon. Statuile au fost luate din Atena în 1802, cu acordul autorităților otomane și duse în Anglia de ambasadorul britanic, lordul Elgin. (...) Grecia și Marea Britanie poartă de decenii un conflict cultural din cauza aspectelor legale incerte în baza cărora Elgin a reușit să scoată statuile din țară. Britsh Museum nu este de acord cu repatrierea sculpturilor monumentale. Oficialii instituției au declarat că aceste sculpturi «sunt parte a patrimoniului mondial comun, care depășește granițele naționale». (...) Autoritățile grecești au deschis deja, din 2019, un nou muzeu la poalele Acropolelui, care este destinat să expună, cîndva, statuile pierdute de la Parthenon. În tot acest scandal, Universitatea Oxford a decis să scoată **Iliada** și **Odiseea** din programa obligatorie, «punînd capăt multor secole de elitism. Studiile clasice fără Homer sunt ca matematica fără cifre», scrie **The Times**” (**Historia**, 2020).

■ Oare atîtea valori „indiscutabile” nu oferă *de facto* cea mai amplă suprafață discuției?

■ Frica: o luciditate disperată, dezaxată.

■ Există 250 de rase de pisici.

■ O femeie care știe că nu e iubită, recunoaște și o romancieră a noastră pe care am citit-o de curînd, devine pretențioasă, arțăgoasă. Dar, ne putem întreba, un bărbat într-o similară situație? Dimpotrivă, acesta devine deseori retractil, închis în sine. Are loc o sumețire surdă împotriva lumii, fără manifestări exterioare. Specificul feminin, deschiderea iubitoare, delicatețea, ca și cel masculin, decizia, energia, dispoziția de combatant, apar substituite prin contrariul acestora. Reacții autopunitive complementare, de ordinul unui masochism moral.

■ A disprețui, „a nu te osteni să descoperi nici măcar defectele aproapelui” (Ortega y Gasset).

■ Atît de abstract, de indiferent odinioară, timpul devine, odată ce înaintăm în vîrstă, tot mai mult *viață*. Se umple cu sîngele și carnea, cu respirația noastră tot mai precipitată. Dobîndește concretețea ființei perisabile.

■ Răzbunarea: o față crudă a memoriei. Cu cît e mai zelos cultivată marea memorie care este istoria, cu atît se arată mai colcăitoare de vindicte pe care mulți dintre noi sunt dispuși a și le asuma personal. Vezi conflictele interetnice sau religioase.

■ A te deprinde cu puțin constituie o invitație implicită de-a te deprinde cu încă mai puțin. Ca și lăcomia, abținerea e insațiabilă.

■ „În fiecare copil se află un artist. Problema este cum să păstrezi în tine acest artist pe măsură ce crești” (Picasso).

■ Maturitatea standard e frecvent prea vanitoasă pentru a cultiva amintirile și speranțele, stări ale subordonării noastre față de spirit. Predomină la această vîrstă ființa inspirată de energia corporală, cea mai aptă pentru a se integra în prezent. Trupul, mădular de nădejde al său.

■ Septembrie 2018. Cel mai vîrstnic cuplu de căsătoriți (din 1937) se află în prezent în Japonia. Soțul de 108 ani, soția de 100 de ani.

■ „Citind criticile lui Marx împotriva creștinismului («religie specifică a capitalismului»): nu e suficient să arăți inconsistențele și contradicțiile creștinilor, să arăți că nimeni nu se poartă ca un adevărat creștin etc. – căci creștinismul nu stă sau cade pentru (sau prin) asemenea contradicții sau inconsistențe. Creștinismul există și supraviețuiește prin mituri, simboluri, nostalgii care răspund unei necesități profunde a omului occidental. Zadarnic e «criticat» creștinismul prin argumente filosofice și istorice și zadarnic se trudesc apologeții moderni să-l apere (spunînd, în primul rînd, că din vina creștinilor creștinismul n-a salvat încă lumea etc.) «Adevărul» creștinismului e înrădăcinat prea adînc pentru a putea fi zguduit și abolit. (Asta, cel puțin pentru încă cîteva sute de ani)” (Mircea Eliade).

■ Scriptor. În poezie te afli în același eu cu Celălalt, cititorul, astfel cum se întîmplă uneori în visele nocturne, să fii concomitent tu și o altă persoană.

■ Orice exces dăunează, inclusiv cel al ipocriziei. Ipocritul lipsit de o notă de o pedală a temperanței se compromite fără întîrziere.

■ N-ai încotro. Te simți „bine” doar atunci cînd reintri în tiparul tău de inadaptabil, de ins situat într-un chip pieziș față de atîtea lucruri din preajma ta, ca și cum ai îmbrăca un veșmînt familiar, fie și uzat de prea multă purtare, după ce în diverse circumstanțe ai fost pus în situația de-a avea o ținută convențională, incomodă.

■ Statură impozantă, se rostește cu maxilarul înălțat, pe o tonalitate studiat scăzută, rarefiind verbele spre a le potența sensul. Poet. Dar prezența sa altieră intimidează poezia, care se retrage complexată într-un colț.

■ Prețiozitatea persoanei lui X îi face inutile versurile similare.

■ „V-ați întrebat vreodată de unde vine «maimuță»? Grecii îi spun *maimou*. Cuvînt înrudit cu *mimos*, «mim, imitator». După același calapod, latinescul *simius* (vezi «simian») înseamnă «maimuță», dar și «imitator». Turcii, în schimb, susțin că «maimuța» (*maymun*, în turcă) vine de la arăbescul *maymun* (sau persanul *maymon*). Dar un alt cuvînt turcesc – *maymungiuc* (șperaclu) – sprijină mai degrabă ipoteza grecească: nu e șperaclul un instrument care poate imita, «maimuțări» orice fel de cheie?” (**Dilema veche**, 2020).

■ Meditația înnoadă anumite fire, patetismul imprudent al expresiei încearcă a desface nodurile.

■ Senectute. Nu pare oare consiliul *carpe diem* produs anume pentru această vîrstă a penuriei crescînde de clipe?

■ Scriptor. Destinul tău te povestește pe tine, tu te străduiești a-i transcrie spusele. Așadar o narațiune a unei narațiuni, ultima într-o variantă uneori dezolant aproximativă.

■ Timpul contras în Destin e la urma urmei acceptabil, date fiind sursa și finalitatea acestuia, cu caracter sacral. Timpul în totală libertate e în schimb terifiant.

■ „O lectură, o întîlnire, o cugetare fac să țîșnească brusc o mare lumină. În claritatea ei, totul se ordonează ca într-o genială poezie dînd oricărui lucru o valoare virginală, inestimabilă. Este primăvara religioasă de o tonalitate veselă, mozartină; ca mugurii plini de sevă, ființa umană se simte dilatată de o bucurie copleșitoare, de o simpatie pentru toți și pentru fiecare. Un timp de neuitat; ca o sărbătoare, iluminată de mii de făclii, face să se vadă în Dumnezeu chipul surîzător al Tatălui care iese întru întîmpinarea copilului său” (Paul Evdokimov).

■ Confesional. Dacă-ți recunoști din toată inima o greșeală, îți dai seama că poți recunoaște cu același simțămînt al degrevării destule altele.

■ Deschizîndu-te afectiv către tine, te deschizi înspre Creator, astfel cum, citind o carte în care te regăsești, te deschizi către autorul său.

■ Estetism politic: perceperea poporului ca ficțiune a unei doctrine ori pur și simplu a unui succes de epocă.

■ „De la un punct încolo nu mai există întoarcere, acesta e punctul care trebuie atins” (Kafka).

■ Autoare a unor pagini cu caracter preponderent documentar asupra lui Arghezi. Strania iritare de care dă dovadă cînd încerc a-i relata cîte ceva din spusele poetului care mi-au mai rămas în memorie. În loc de-a mă urmări, încearcă să schimbe vorba. Explicația? N-ar putea fi decît aceasta: egocentrismul său e atît de acut încît îi stîrnește gelozia pînă și pe îndepărtata amintire a subsemnatului. Înciudată de faptul că n-a fost ea aceea care a stat de vorbă cu autorul **Cuvintelor potrivite**.

■ N-am putea oare socoti orice viață drept o încercare eșuată de a copia infinitul?

■ Senectute. Sfîșietoarea despărțire nu de cel ce ești, nici de cel care ai fost, ci de cel care n-ai putut fi.

■ „De regulă trebuie să verifici dacă hotelul unde vrei să stai permite accesul cu animale de companie, dar mai sunt și cazuri în care primești unul, din partea casei, la cazare. Se întîmplă la Mississippi, unde managerul unui hotel specializat în găzduiri pe termen lung s-a gîndit să vină în sprijinul clienților care s-ar putea simți singuri sau plictisiți. Cîinii provin de la un adăpost din apropiere, pot fi plimbați, îngrijiți și chiar adoptați la plecarea din hotel, dacă, în urma coabitării, s-a legat o prietenie strînsă” (**Dilema veche**, 2020).

■ Dimineața. Umbrele dispar. Credința e mai clară ca oricînd, primind drept ofrandă nu doar emoția, ci și luciditatea ta.

■ Credința, o stare de tacită, necurmată confesiune.

■ „Toate darurile închise în destinul nostru sunt îngrădite cu suferințe și numai la atîtea daruri ajungem, prin cîtă suferință putem răzbi cu bucurie. Numai atîta bine putem face, cîtă suferință putem ridica de pe el. Numai atîta mîngîiere putem aduce între oameni, cîtă amărăciune putem bea în locul celor ce vrem să-i mîngîiem. Atîta strălucire va arăta iubire de Dumnezeu și de oameni în noi, cîtă văpaie de ură înfruntăm bucuroși pentru Dumnezeu și oameni” (Arsenie Boca).

■ Se întîmplă uneori să-ți conștientizezi o iubire doar atunci cînd ea suferă o avarie, așa cum îți dai seama nemijlocit de iarnă atunci cînd vine gerul.

■ „Toate chemările păsărilor te fac să crezi că ele știu și-ți împărtășesc taina, că prezic ceva” (Ernst Jünger).

■ Natură compulsivă. Dorește din răsputeri a mima ceea ce ar vrea să fie, dar de fapt se mimează pe sine cel de acum.

■ A. E.: „Nu numai în politică avem baroni locali, ci și în lotul literelor. Oare nu-i cunoaștem suficient? Prea adesea străduindu-se a nu se distanța ofensator de seniorii fraterni, politicieni ori afaceriști.

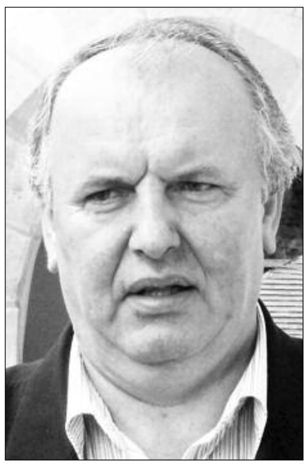
■ A., E.: „Așadar Amarul Tîrg. Un mediu în care nu doar că ești vînat pentru prea posibilele tale slăbiciuni, dar ți se atribuie și altele, în inepuizabil șir. «Ești un critic de

(continuare în p. 15)

Răzbunarea: o față crudă a memoriei. Cu cît e mai zelos cultivată marea memorie care este istoria, cu atît se arată mai colcăitoare de vindicte pe care mulți dintre noi sunt dispuși a și le asuma personal. Vezi conflictele interetnice sau religioase.

jurnal

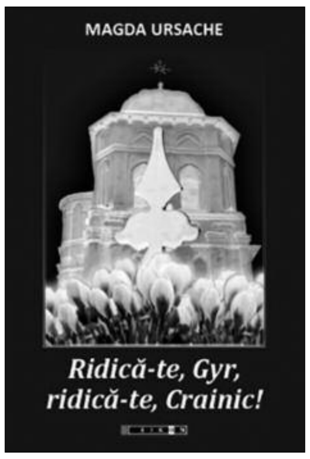
Adrian Alui Gheorghe

Adevărul și dreptatea ca iminențe pentru supraviețuire în istorie

Sunt cărţi pe care, citindu-le, simţi nevoia să subliniezi textul dintr-un capăt în altul, fie fiindcă îţi place ceea ce citeşti, fie că vrei să revii, ca să reţii pasaje semnificative sau să dialoghezi cu textul şi cu subtextul. Una dintre aceste cărţi este ”Ridică-te, Gyr, ridică-te, Crainic!” (Editura Eikon, 2020), semnată de Magda Ursache, un autor care are darul de a (te) provoca de fiecare dată, cu fiecare carte, cu fiecare text. Nu ştii ce să apreciezi mai întâi, în scrisul Magdei Ursache în general, dar mai ales în această carte, bogăţia de informaţii, care merge până la minuţie, setea de adevăr şi dreptate care pare să dispară (să fi dispărut!) din planul public românesc, chiar dacă e vorba de istoria imediată sau să reţii tonul alert în care curg fraza, textul. Magda Ursache reiterează ceea ce susţineau Monica Lovinescu şi Virgil Ierunca, în conferinţele lor din România post-revoluţionară, îndemnul de a nu uita, dar ”să nu uităm împreună”. Şi Magda Ursache reuşeşte să îl antreneze pe cititor la această co-participare la ”actul neuitării”, argumentele din texte sunt credibile, deşi sunt din sfera incredibilului adesea. Noi înşine suntem pe cale să devenim nişte monştri, în măsura în care uităm şi iertăm şi neglijăm monstruozităţile care s-au întâmplat în patruzeci de ani de comunism, umbra unui ”experiment Piteşti” s-a extins asupra întregii societăţi româneşti, cu forme diverse de manifestare. Numai că definitivarea acestui/ acelui ”fenomen Piteşti” se petrece astăzi sub ochii noştri, când suferinţa atroce, morală şi fizică, este dusă în derizoriu, este ”interpretată”, uitată, sunt judecaţi din ce în ce mai des martirii şi nu călăii. Călăii trebuiau să trăiască şi ei cumva, să mănânce o pîine, nu e aşa?, de asta suntem dispuşi să le uităm/ iertăm nemernicia. Martirii sunt etichetaţi drept ”deviaţionişti ideologic”, la grămadă, condamnaţi încă o dată de indivizi-instanţă, de asociaţii care şi-au pus tentaculele pe interese şi fonduri publice şi care ... trebuie să trăiască şi ei/ ele ...! Mai mult şi ”cartea de istorie” i-a condamnat pe martiri la uitare, lipsa unui capitol de ”martirologie” din perioada comunistă este greu de acceptat, de înţeles. Suferinţa unei naţii poate produce, în continuare, pentru unii, ”plusvaloare”. Asta ne aminteşte de faptul că, în 1964, când au fost eliberaţi în masă deţinuţii politici de la Aiud, a existat o tentativă de grevă a gardienilor şi a personalului administrativ, care se vedeau fără ”materia primă”, bieţii puşcăriaşi politici adică, care le asigurau lor pâinea cea de toate zilele. Putem face o referire şi la patimile din alt orizont, al Siberiei, cu mărturiile unui trăitor şi supravieţuitor al lagărului de acolo, e vorba de moldoveanul nostru Ion Moraru, care de anul trecut îşi doarme somnul veşnic în cimitirul satului său, Mândâc, din apropierea oraşului Bălţi. În una din cărţile sale, ”Treptele infernului”, apărută în anul 2018 la Editura ”Nicodim Caligraful” de la Mănăstirea Putna, acesta evocă pe colegul său de suferinţă, mult mai celebrul Alexandr Soljeniţin, de la care reţine, dintr-o convorbire, între altele: ”Dragii mei tovarăşi de suferinţă, pe noi ne păzeşte o armată de trântori. Ei sunt asiguraţi cu toate bunătăţile vieţii, graţie muncii şi sudorii noastre. Dacă pe noi ne eliberează, credeţi că ei ar dori să pună mâna pe rangă şi târnăcop? Ei nu sunt capabili să facă altceva. Profesia lor, într-un fel, are ceva în comun cu cea a hoţilor în lege”.

Cărţile pe care le recenzează Magda Ursache sunt din aceeaşi categorie, a reperelor culturale şi morale care dau un sens istoriei de azi...

În textul (*mă feresc de cuvîntul eseu, care are ceva ubicuu în acest context!*) ”Ridică-te, Gyr!, ridică-te, Crainic!”, care deschide cartea de faţă, Magda Ursache aduce în discuţie relaţia cu vinovăţia, în epocă, a intelectualului român. Leonte Răutu numeşte ”jivine legionare” pe oricine nu este pe ”baricadele comunismului”, de la Lucian Blaga la Nae Ionescu, de la Gyr la Crainic, de la Mircea Vulcănescu la Ion Petrovici etc. Eugen Jebeleanu scoate de pe piaţa editorială, în anul 1969, o antologie a poeziei dintre cele două războaie mondiale pentru că îi cuprindea pe Gyr şi Crainic. Ca umilinţa să fie maximă pentru cei care au stat în închisoare, precum Vladimir Streinu, Radu Cioculescu, Crainic, Gyr, Părintele Stăniloae ş.a., singura ofertă pentru supravieţuire, după eliberare, a fost să scrie în revista ”Glasul patriei” articole în care să înfăţişeze realităţile socialiste pentru cititorii din străinătate. Era vorba de bucata de pâine, totuşi, care în libertate era şi mai neagră decît în închisoare. Le-a evaluat şi redat ”neamul românesc” preţul umilinţei? Din păcate, nu. Expresia ”amor patriae” a căzut în desuetudine, o atitudine neo-proletcultistă este pe cale să elimine din planul public, după cum spune Petru Ursache, adus în discuţie de Magda Ursache, biserica, şcoala, familia creştină, limba română, presa liberă, istoria naţională, personalităţile modelatoare în urma unei susţinute ”vânători de capete”. În afara acestor ”capete”, care sunt reperele identitare ale unei naţii, ceea ce mai rămâne este o populaţie derutată, obosită, fără memorie şi fără orizont. Eventual, o populaţie fericită, dacă facem recurs la butada care i se atribuie lui Winston Churchill, că fericirea înseamnă o memorie slabă şi o digestie bună.

”Recursul la tricolor” nu are întotdeauna şi un răspuns pentru o istorie morală a societăţii noastre, ”protocomuniştii s-au vrut protocapitalişti” şi au şi devenit, am revenit în istoria Europei cărând în spate un uriaş ”bagaj de corupţie” favorizat de structurile securităţii care nu au fost nici măcar deranjate de ”aglomeraţia revoluţionară de la 22 decembrie 1989”. Un secol de politică românească pare să se situeze între ceea ce spunea Ion I. C. Brătianu: ”Politica e ceva grav, grav de tot. Ai în mâna ta viaţa şi viitorul ţării” şi ceea ce spunea, mai recent, Zoe Petre: ”Politica e imorală”. Dacă politica e imorală, cel sau cei care o fac cum sunt?

Un alt capitol se numeşte ”Comunism după comunism” şi aduce în atenţie modul în care ne-am eliberat (sau cum nu ne-am eliberat, mai bine zis!) de morbul comunismului care pare a fi intrat, din păcate, în ADN-ul nostru. Procesul comunismului are paradoxale accente de ”proces al anticomunismului”, patriotismul este blamat, naţionalismul este înfierat, deşi, spune Magda Ursache, îndreptăţit, aşa cum spune orice bun european: ”Naţionalismul bun, echilibrat, erudit este stimulant şi nu trebuie denigrat ca izolaţionism, extremist, şovin”. ”Godzilele staliniste” încă se mişcă sprinten în planul public, un ministru al lui Ceauşescu numeşte comunismul ”o dictatură de dezvoltare”, iar ”demolatorul postdecembrist îşi trage sămânţa din demolatorul proletcultist”, conchide bine justificat Magda Ursache. ”Deromânizarea românilor” este un proces insidios şi susţinut, el începe prin ”ocultarea adevărului” istoric, continuă prin falsificarea reperelor identitare şi a noţiunii de model, ca apoi să îi pună pe tineri pe linia unei educaţii sterile, fără valoare şi fără perspectivă. Exemplul unui Lucian Boia, un pseudo-istoric care deturnează istoria pe gustul unei caracude care aplaudă de la galerie, este edificator, este adus în discuţie răul pe care îl provoacă asemenea vulgarizări ale memoriei colective, ale suferinţei care a însoţit fiecare act al istoriei noastre.

Magda Ursache face, într-un capitol special, ”o reverenţă” prozatorului Nicolae Breban, una dintre cele mai complexe personalităţi ale literaturii române din ultimul veac. Este vorba despre ”inepuizabilul Breban”, cel care ”a refuzat arta tocmită” în comunism, care e ”un scriitor demn de crezul său” şi asta în timp ce ”ranchiuna confraţilor a stat în spatele deconspirărilor de la CNSAS”. Cum recunoşti o valoare în societatea noastră? ”De cîte ori apare un eseu sau o scriere semnată de incomodul N. Breban, se declanşează în presă un tsunami. De apreciere dar şi de contestare”. Elogiul Magdei Ursache la adresa unui confrate este un model de admiraţie intra-intelectuală, un asemenea demers multiplicat la nivelul lumii noastre intelectuale ar da o altă măsură culturii române, pentru că şi cultura tot pe iubire prinde adevărata temeinicie.

Un ”personaj” care apare în mai toate secvenţele cărţii este Petru Ursache, cartea în sine este un dialog implicit cu cărturarul şi cu ”omul bun al culturii române”, cel care a lăsat o operă inconfundabilă care ni se relevă azi prin efortul şi prin implicarea totală a Magdei Ursache. Plecat prea grăbit din lumea asta, în urma unei ”culpe medicale”, Petru Ursache şi-a găsit în Magda Ursache un mijlocitor şi asta pentru că aceasta a găsit şi a dat un sens ”absenţei brutale”, drept pentru care şi declară: ”Anii nemaitrăiţi îi suplinesc eu cum pot”. Titlul cărţii de faţă, ”Ridică-te, Gyr, ridică-te, Crainic!”, îi este oferit autoarei de Petru Ursache de pe patul de spital, în timp ce dânsul pregătea o carte cu un titlu la fel de pătrunzător, ”Un pământ numit Aiud”. De asemenea, în prelungirea volumului ”Istorie, genocid, etnocid”, Petru Ursache pregătea un capitol care nu mai trebuie explicat, în contextul încercărilor de azi: ”Războiul contra crucii continuă”.

Cărţile pe care le recenzează Magda Ursache sunt din aceeaşi categorie, a reperelor culturale şi morale care dau un sens istoriei de azi, regăsim astfel numele unor autori precum: Ioan Aurel Pop, Ion Nistor, Iordan Datcu, preot Ioan Teşu, Ioan Adam, Ioan Lazu, Gabriel Mardare, Nicu Gavriluţă, Radu Ulmeanu şi mulţi, mulţi alţii. De fapt, Magda Ursache nu prezintă cărţile, ci intră în dialog cu ele, ca să fim mai exacţi.

Atentă la ceea ce se întîmplă astăzi în lumea noastră, ”neuitînd şi neiertînd” cu uşurinţă ”răul de România” (după un titlu de carte mai vechi!), Magda Ursache este, fără îndoială, una din vocile credibile şi autoritare din spaţiul ”literaturii memoriei”. Patosul cu care scrie te prinde ca într-un vârtej care îţi imprimă frisonul ”adevărului şi dreptăţii” ca o iminenţă pentru supravieţuirea noastră în istorie. Deşi trăim într-o epocă a autismului istoric, dobîndit sau indus, când reiterarea mitului Casandrei care are viziuni profetice poate fi o variantă de comparaţie, Magda Ursache are conştiinţa senină a celui care a spus adevărul fără menajamente şi chiar fără precauţii.

Piatra Neamţ, 14 octombrie, 2020

Horia Vicențiu Pătrașcu

Conștiința ca voință de sens

În prezentul text, doresc să continuu discuţia, începută într-o cronică publicată în *România literară*, în jurul ideilor expuse de Oliver Saks, în cartea sa *Fluviul conștiinței*, apărută anul acesta la Editura Humanitas, în traducerea lui Florin Oprina.

Problematica abordată de Oliver Sacks mi se pare deosebit de interesantă încât merită să fie aprofundată și introdusă într-un domeniu mai extins al stărilor și dispozițiilor afective. Pe scurt, Oliver Sacks constată, în ultima sa carte, că în stările normale de conștiință există un *decalaj* temporal între conștientizare și stimul, fie acesta extern sau intern. Până la un punct lucrurile sunt firești câtă vreme orice reacţie a sistemului nervos (şi într-un sens larg, conștientizarea este o *reacție* nervoasă) presupune un anumit interval temporal, mai scurt sau mai lung, față de stimul, instantaneitatea fiind cel mai probabil o simplă iluzie, dată tocmai de încetineala percepției noastre. Lucrurile se complică însă când este vorba despre conținuturi cognitive, inteligibile sau raționabile – rămase însă într-un con de umbră, aproape inconștiente sau semi-conștiente, în orice caz având un grad difuz de conștiență. Experimentul lui Antonio Damasio este lămuritor: un individ poate să producă raționamente corecte, dar să fie incapabil să ia o decizie, dată fiind afectarea unei zone cerebrale asociată afectivității. „Decizia" implică o anumită preferință, actul deciziei alocă un gust și un miros mai plăcute unei soluții decât alteia – în absența „mirosului și gustului", soluțiile sunt indiferente, egale, imposibil de ales, iar problemele rămân indecidabile.

Ei bine, cea mai bună explicație a rolului decalajului temporal dintre conștiință și „stimul" (chiar atunci când acesta este inteligibil) se referă, cel puțin în cazul omului, la intervalul necesar *semnificării* stimulului, adică la timpul necesar introducerii lui într-o narațiune cu sens. Faptul că conștiința umană (structurată lingvistic) este strâns legată de această „nevoie" sau *voință de sens* (cu expresia lui Victor Frankl) o arată, așa cum vom vedea, tocmai „stările modificate de conștiință" – care implică fie sentimentul unei bogății incomprehensibile de semnificații, fie, la polul opus, al unei sărăcii extreme frizând sentimentul irealității, dacă nu direct pe cel al inexistenței.

Iată deci că unele dintre presupozițiile fenomenologiei sunt confirmate de științele naturii și de neuroștiințe. Chiar dacă nu putem vorbi despre un „obiect intențional" sau „vizat" prezent în conștiința noastră (așa cum credea Husserl) sau despre o „lume" ca un întreg, ca o rețea completă de semnificații (așa cum credea Heidegger) – totuși, se pare că în orice percepție umană este *vizat* un sens, este *așteptată* o semnificație, acesta fiind motivul pentru care conștiința este predispusă în mod „natural" la denaturări ale temporalității obiective. Întârzierea *normală* a conștientizării nu are alt rol decât acela de a umple cu sens și semnificație episoadele, secvențele vieții noastre, este răgazul pe care și-l ia pentru a putea lega fotogramele receptate – imagini statice! – într-un film, într-o curgere, într-o mișcare *cu sens*.

Atât accelerarea cât și scăderea sub prag a vitezei neuronale specifice stării de conștiență (și deci limbajului?) duc, în direcții contrare, la grave alterări ale *sensului*: fie printr-o augmentare a *semnificabilității* împinsă până la incomprehensibil (se știe că sub acțiunea unor droguri precum hașișul sau mescalina se produc stări de euforie indescriptibile în care totul pare să debordeze de sens, în care asocieri de idei, de cuvinte sau de sunete, în mod normal ininteligibile, dau senzația unor semnificații plenare, de-a dreptul mistice, inefabile), fie printr-o diminuare extremă a acesteia, printr-o golire de sens a lumii (produsă de sedative, precum opiatele sau barbituricele, v. Sacks, *op. cit.* p. 46).

În lumina acestor idei, putem privi altfel descrierea atât de plastică – dar, iată, și de exactă, făcută de Martin Heidegger unor experiențe umane fundamentale: *angoasa* (Angst) prin care trăim „nimicul" sau „nimicnicia", în care lumea însăși se dizolvă într-un non-sens universal și totul pare încremenit într-o imobilitate aneantizantă. La polul opus, entuziasmul sau bucuria – susținute, din punct de vedere neurologic, de un ușor excedent de dopamină – fac ca viața și lumea să pulseze de sens, trecutul este restructurat, toate momentele lui fiind puse să conveargă firesc înspre împlinirea în momentul de față, ca prezent al iubirii sau al gloriei. Dimpotrivă, spre deosebire de entuziasm și de angoasă – „teamă fără obiect", plictiseala pare să fie generată de discrepanța dintre un hiperactivism neuronal și lipsa de activitate exterioară, dintre „libido" și „obiectul investit", dintre energie și consumarea ei, este un „entuziasm fără obiect", „autoimun", insuficient dotat pentru a-și fi autosuficient (insuficiență ce poate și este de multe ori compensată de substanțe halucinogene ce au rolul de a umple cu fantasmele lor golul plictiselii.)

Noile descoperiri neurologice aruncă deci o lumină nouă și asupra dispozițiilor afective fundamental-umane: angoasa, plictiseala, entuziasmul, bucuria, speranța, toate acestea fiind legate de prezența sensului, de simțul sensului.

Dacă intensitatea activității noastre nervoase este suficient de crescută, depășind puțin pragul normal, suntem predispuși să facem ușor legături între episoadele și secvențele lumii și ale vieții, astfel încât, presupunând că acestea sunt într-o cantitate îndestulătoare, „fotogramele" lor se vor înșirui într-o poveste curgătoare, într-un film captivant. Dimpotrivă, dacă viteza neuronală este sub prag, vom avea sentimentul disparității, îmbucătățirii, fragmentarității – fără sens a lumii și deci a nimicului și nimicniciei ei. În sfârșit, dacă viteza neuronală este mai crescută decât media – dar nu-i corespunde o cantitate suficientă de „fotograme" asupra căreia să se reverse, apare sentimentul unui sens ratat, al unei intenții „neumplute", neîmplinite – manifestat cel mai expresiv în bovarici, cu plictiseala lor produsă de un teribil dezechilibru dintre oferta lăuntrică, excedentară, și „cererea" de pe piață, deficitară, cu impresia lor că toate intențiile le cad în gol sau pe lângă... obiectele vizate.

Cea mai invidiată figură a fost, în decursul istoriei umane, a celui care reușește – prin forța imaginației, a credinței sau a geniului său – să-și producă de unul singur „obiectele" asupra cărora să-și reverse intensa activitatea cerebrală: fie aceste obiecte – ecuații, personaje, îngeri sau Dumnezeu însuși. Autosuficiența – darul cel mai râvnit de către cea mai socială ființă – poate fi descrisă în termenii idealismului subiectiv: o minte producătoare de lume. În termenii științei de azi: o activitate mintală / cerebrală îndeajuns de intensă încât să poată declanșa atât senzația sensului (prin bogăția de asociații și conexiuni între noțiuni, imagini, cuvinte), cât și... *stimulii* acestei senzații.

...un individ poate să producă raționamente corecte, dar să fie incapabil să ia o decizie, dată fiind afectarea unei zone cerebrale asociată afectivității. „Decizia" implică o anumită preferință, actul deciziei alocă un gust și un miros mai plăcute unei soluții decât alteia – în absența „mirosului și gustului", soluțiile sunt indiferente, egale, imposibil de ales, iar problemele rămân indecidabile.

C. Voinescu

Like Gramatica

DIN VORBĂ-N VORBĂ

■ Citându-l pe Iorga, August Scriban precizează că *la 1715 un ort valora în Moldova o vadră de vin*, înțelegând prin **ORT** moneda de valoare mică, egală cu a patra parte dintr-un leu vechi (sau dintr-un taler). O taxă specială plătită unui staroste în acea vreme, în Moldova și în Țara Românească, pentru vinul vândut în târguri, se numea chiar așa, *ORTUL STAROSTESC* sau *VĂTĂȘESC*. La rându-i, Șăineanu aduce lămuriri suplimentare despre ort: *aluziune la paraua de argint ce se pune mortului în degetul cel mic dela mâna dreaptă, ca s'aibă cu ce plăti spre a trece vămile văzduhului*, iar Coșbuc exemplifică: *Vine-o fată, pune ortul/ Mortului pe piept*. Într-o vreme, când cea mai mică monedă în circulație era turcescul **MANGÂR**, cu care erau plătiți preoții la înmormântarea cuiva, a apărut expresia *a dat mangârul popii* – a murit deci. După ce **MANGÂRUL** a ieșit din uz, locul i-a fost lua de **ORT**, polonezul *ort*, germanul *Ort*, atât pe piața monetară de atunci, cât și în expresia eufemistică, a muri. Zice Hasdeu: *Și-n urmă, dând ortul popei, o voi duce și-n mormânt*.

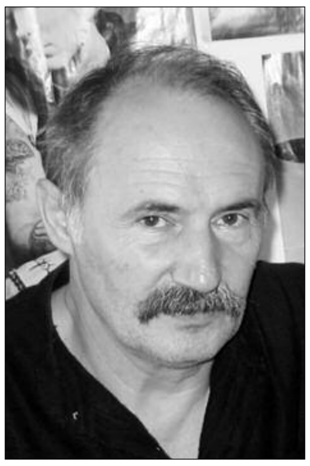
■ În frântura narativă *Fata ceruse la schimb o furcă cu caierul și fusul cu totul de aur*, din *Prâslea cel voinic...*, toate vorbele sunt moștenite din latină. Mănunchiului de lână (latinescul *lana*), pus în furcă pentru a fi tors, *caierului* deci, latinii îi ziceau *caiulus*, pe care Blaga îl metaforizează într-un poem: *Din caier încâlcit de nouri/ toarce vântul/ fire lungi de ploaie*. Cât privește *furca* – dacă italienii și portughezii îi spun *forca*, francezii *fourche*, iar spaniolii *horca* –, românii i-au păstrat fonetica originară, *furcă*, întocmai cu albanezul *furkë* (ë = ă). Eminescu pune cuvântul în vers: *Iar la claca cea de furcă/ Mâna-mi torturile-ncurcă*. Clăcii de furcă, i se zicea *furcărie*, iar *tortul*, care nu vine din germanul *Torte* (prăjitură), ci tot din latină – *tortus*, desemna firul tors de cânepă, de in sau de lână. Latinescul *fūsus* și-a pierdut, după regulă, doar terminația, devenind *fus*, precum în poezia lui Goga: *Întreg norodul ia aminte/ Și-ascultă jalnica poveste/ Și fusul se oprește-n mâna/ Înduioșatelor neveste*.

■ Lângă firavul verb **A DA** (latinescul *dare*) se rânduiește o puzderie de felurite alte vorbe, printre care și *GURĂ* (latinescul *gula*), spre a-l întrema fonetic și a spori astfel farmecul rostirii noastre celei românești. În rondurile sale nocturne, pândarul unei bostănării, de pildă, *DĂDEA GURĂ* (striga, chiuia, asmuțea dulăii etc.) pentru descurajarea potențialilor furi care, la o adică, ar fi dat iama prin harbujii ce-i avea în custodie. Transferată dintr-un astfel de enunț prozaic în folclorul literar, locuțiunea *A DA GURĂ*, cu substantivul diminutivat, dobândește nu doar altă profunzime semantică, ci și valențe lirice, emoționale, stârnite de chemarea la portiță a tinerei fete, pentru *a-i da neichii guriță*. Când în vorbă se bagă și prepozițiile *cu*, *din* și *pe*, locuțiunea își primenește noimele. *A DA CU GURA* zicem despre știm noi cine, care promit marea cu sarea, în vorbe, nu și în fapte, *A DA DIN GURĂ* zicem despre hărmălaia de cuvinte sterpe ale vorbeților de televiziune, iar *A DA PE GURĂ* – despre denunțătorul zelos al partenerului său de vremelnice nelegiuiri. Zice Eminescu în poemul Călin: *El în brațe prinde fata, peste față i se-nclină,/ Pune gura lui fierbinte pe-a ei buze ce suspină*.

■ **OTOVA** este o voroavă ale cărei obârșii încă stau pitite în negura vremii. Cihac bănuia un etimon slav, fără să-l identifice, Tiktin se

(continuare în p. 30)

Virgil Diaconu

Desigur, în acest timp deja se montează

în neuronii noștri camerele de luat vederi,

pentru ca ei să îți urmărească în secret

toate gândurile, nerv cu nerv și celulă cu celulă.

Camerele de luat vederi vor filma totul,

iar gândurile tale vor fi afișate pe ecran

literă cu literă, nerv cu nerv și frunză cu frunză.

Gândurile tale vor fi postate pe ecranele Guvernului,

ciripit cu ciripit, nor cu nor, val cu val...

poesis

PLANdemia *

Niciodată nu am crezut că voi scrie din realitatea imediată,
când i-realitatea imediată era atât de aproape de mine.
Și acum, iată că o ființă din realitatea imediată,
o ființă minusculă, plină de sânge și de ventuze înfometate,
îmi intră în casă prin toate canalele TV...
Ea se plimbă pe ecran de dimineața și până seara,
plină de sânge și de ventuze înfometate,
mărită de un milion de ori, ca să o pot vedea
și ca să îmi bage frica în oase.

Vezi, toți redactorii TV relatează de la fața locului
despre numărul mare de morți și de sicrie flămânde,
despre toți cei răpuși până acum în lume
de către această ființă minusculă de import,
plină de sânge și cu 1000 de ventuze înfometate,
care se plimbă nestingherită prin lume
și pe toate posturile TV, conform contractelor
încheiate de curând între Guvern și trusturile de presă.
Ființa această plină de sânge,
care a ocolit lumea ca să ajungă la mine.

Desigur, toate posturile TV participă la aceleași Plan.
Toată media face reclamă acestei ființe
născute în Laboratoarele Răului,
cu scopul de a face „curat” în jurul ei, pentru că
deja suntem prea mulți și facem prea multe probleme
Ocultei mondiale... Așadar, prea multe revolte,
prea multe drepturi, prea multe libertăți.

Tocmai de aceea vor să ne bage frica în oase.
Tocmai de aceea ei plimbă pe ecrane
aceeași ființă plină de sânge,
aceleași informații funebre,
aceiași medici apocaliptici,
aceleași saloane de spital, pline ochi,
aceleași sicrie... Vezi,
PLANdemia preparată în Laboratoarele Răului
are multe chipuri. Iar despre ea nu pot vorbi
decât medicii aleși de Guvern, plătiți de Guvern,
conform Marelui Plan și fondurilor puse la dispoziție.
Altfel, cum să ne bage frica în oase în mod „științific”?

Trebuia făcut ceva, iar oculta mondială a găsit soluția
și a trimis-o pe această ființă însângerată,
preparată în Laboratoarele Răului, ca să facă curat...
O ființă pe care nici nu o vezi cu ochiul liber,
însă pe care experții spaimei au avut grijă
să o mărească de un milion de ori și să o plimbe
pe toate ecranele TV ale democraturii noastre color,
de dimineață și până seara, pe toate ecranele,
pentru ca tu să o vezi în toată splendoarea ei luciferică
și să îți intre bine în creier...,
adică să îți creeze sinapsele fricii
și astfel să te țină mai bine în lesă!
Iar tu să stai în banca ta și să le dai ascultare!
Și să nu mai ieși în stradă ca să îți ceri drepturile,
ca în decembrie. Nemulțumitule, revoltatule!

Deja Sinistrul sănătății a interzis necropsiile,
așa încât toți morții vor fi puși pe seama acestei ființe
primite gratis din Laboratoarele Satanei,
pe seama acestei ființe însângerate de atâtea victorii...
Vezi, inocularea fricii are metodele ei,
sinapsele spaimei sunt deja create.

Totul este spre binele tău,
a spus reprezentantul ocultei mondiale, *mai ales acum*
că am șters de pe YouTube toate filmele nocive,
care aveau tupeul să ne contrazică.
Nu îți fă probleme, specialiștii noștri nu vor lăsa
nicio urmă din filmele și comentariile neautorizate de noi,
așa că în final tot noi vom avea dreptate!
Așa că mai bine uită-te la programele finanțate de noi
sau la filmele de dragoste...
În fond, ce este adevărul ca să îți bați capul cu el?

Și în timp ce adevărul este șters de pe YouTube,
scânteile focului veșnic săturate de sânge
merg pe ecrane la braț cu ultimii morți,
cu sicriele din toată lumea și cu gropile negre.
Cu gropile negre săpate din vreme,
ca să nu ne prindă moartea nepregătiți...
Desigur, după cât de bine a fost plătită,
mass-media din toată lumea a reușit să încuie în cuști
milioane de cobai. Ni s-a dat chiar și muzică,
iar noi ascultăm extaziați acest cor al destinului,
dirijat de Oculta. Și ne uităm la filmele de dragoste,
chiar dacă noi nu mai avem dragoste...

Planul este pus destul de bine la punct.
Probabil că se testează cât de ascultători putem fi,
închiși în casele noastre de beton,
probabil că se testează singurătatea;
și ce randament putem da, noi, cobaii secolului 21,
în „serviciul de acasă”, în „universitatea de acasă”,
în „revolta de acasă”...
Probabil că se testează cum suportăm
digitalizarea noastră continuă și ireversibilă.

Desigur, în acest timp deja se montează
în neuronii noștri camerele de luat vederi,
pentru ca ei să îți urmărească în secret
toate gândurile, nerv cu nerv și celulă cu celulă.

Camerele de luat vederi vor filma totul,
iar gândurile tale vor fi afișate pe ecran
literă cu literă, nerv cu nerv și frunză cu frunză.
Gândurile tale vor fi postate pe ecranele Guvernului,
ciripit cu ciripit, nor cu nor, val cu val...

Gândurile tale vor fi afișate pe marele ecrane,
pentru ca ei să știe precis
când ieși în stradă să îți ceri drepturile
și astfel să fii oprit la vreme de forțele de ordine,
de bastoanele de cauciuc, de tunurile cu apă!
Pentru că de-acum înainte
nu mai poți să gândești ce vrei tu să gândești
și ce nu îți dă voie Oculta să gândești...

Și dacă nu vor reuși nici cu presiunea mediatică,
nici cu camerele de luat vederi din gândurile
și visurile tale, atunci vor încerca cu noile vaccinuri!
O injecție pentru adormirea libertăților noastre,
pentru controlarea și manipularea noastră discretă
va fi de ajuns... Desigur, ciparea noastră
va fi pentru ei o mare izbândă.
Dormi liniștit!, a spus reprezentantul Guvernului.
De-acum vom gândi noi pentru tine.
În fond, ce e adevărul ca să îți bați capul cu el?

Dormi liniștit!, a spus reprezentantul.
Oricum, de astăzi necropsiile sunt interzise,
pentru ca noi să trecem totul pe seama acestei ființe,
abia evadată din Laboratoarele Răului,
lăudat fie numele Sinistrului sănătății
care a interzis necropsiile, lăudat fie el, lăudat!
Lăudat fie el pe toate pe ecranele mântuirii noastre color,
pe toate ecranele răbdării noastre color, lăudat!
Lăudat, până ce îi va găsi Domnul un loc mai bun
de odihnă!

Dar nu vă faceți griji, toate aceste restricții,
teste și experiențe se petrec în toate țările civilizate,
deci vă dați seama că voi participați
la un plan internațional și că nu sunteți lăsați de izbeliște,
Doamne ferește!, a spus reprezentantul.
Oculta mondială veghează asupra ta, dormi liniștit!
Există un Plan. Pandemia este, de fapt, o PLANdemie.
Guvernul are grijă de tine, dormi liniștit!

Atâta doar că scânteia din focul veșnic,
înecată în sânge și plină de ventuze înfometate,
se ține scai de mine, pe unde mă duc.
Ea îmi spune destul de clar ce anume mă așteaptă
dacă ies pe furiș din casă ca să fur o frunză, un ciripit,
o rază din lumina Domnului; un nor, un val,
sau un ciob din stelele însămânțate pe cer.

Da, șobolanii din cașcavalul puterii
ne așteaptă cu inima la control,
cu gândurile și toate visurile la control, pentru ca ei
să știe totul despre noi și să ia măsuri din vreme,
dacă tot s-au săpat atâtea gropi, care au rămas goale,
dacă tot nu s-a făcut planul de morți urmărit!

Deja a sosit dimineața, iar cineva ne bate la ușă...

Pitești, 11iunie-12 august 2020

* Pamflet

Denisa Popescu

ÎNGERUL MEU ANTIGLONȚ

ÎNGERUL MEU ANTIGLONȚ

Și dacă eu cad,
Și dacă mă prăbușesc,
E pentru că n-am știut cât și cum să mă iubesc.
N-am avut grijă de Îngerul meu păzitor.
L-am lăsat singur,
Deși el nu s-a îndurat să mă lase să mor
Și, împotriva tuturor, oameni și demoni,
Dar mai ales împotriva mea,
A stat cu aripile desfăcute,
A stat ca o pavăză grea.
A răbdat, a cumpănit, a așteptat.

Infinita tristețe a Îngerului meu antiglonț

E legătura cu tot ce n-am fost.
Așadar, în ceasul al douăsprezecelea-mi spun
Că, dacă acum mă predau,
E ca și cum n-aș fi fost niciodată,
E ca și cum pentru totdeauna mă părăsesc.
Doamne, care pe toate le poți și le știi,
Dă-i Îngerului meu antiglonț
Ceea ce eu nu-i pot da,
Puterea de a nu părăsi!

SĂ MĂ ÎNTORC

Să mă întorc,
Altfel voi rămâne mereu
Prea departe.
Or inima mea
E făcută pentru dezmierdat
Îndelung.
Inima mea e o privighetoare
Care fuge de moarte.
Să mă întorc deci.
S-o iau de la capăt
Cu răbdarea și cu mângâierea.
Inima mea e o privighetoare
Care-și învață tăcerea.

CE N-A FOST IUBIRE

Ce n-a fost iubire
Nu mai poate fi nimic,
Nici măcar singurătate.
Deșertul începe cu paradisul
În care n-ai săvârșit destule păcate.
Ce n-a durut
N-a avut viață,
Dar nici nu va muri vreodată.
Un viitor prăbușit din Olimp
Ca o libelulă lovită de-o piatră.

CUM SĂ-ȚI SPUN

Cum să-ți spun
Că din tine n-a mai rămas
Decât o turlă

Cu un cuib de rândunele?
Că zilele trec
Și c-ar fi bine să treci și tu
Odată cu ele?
Nu contează până unde,
Nici până când,
Doar să treci.
Rândunelele vor fi ochii tăi,
Așa ochii nu vor mai fi reci.
Rândunelele vor fi inima ta.
Încă îndrăgostit de pământ,
În cerul cel mai înalt vei zbura.

FIE-ȚI MILĂ DE GÂNDUL TĂU!

Fie-ți milă de Gândul tău!
Nu-l lăsa fără apă,
Nu-l lăsa fără soare.
Magnoliile lui, toate,
Te-au îmbrățișat, goale,
Când nu mai aveai
La cine să te întorci,
Fiindcă-i lăsaseși în urmă pe toți.
Fie-ți milă și de inima ta!
N-o trimite nicăieri.
Oricum, n-o trimite departe.
E deja speriată,
Nu mai recunoaște pe nimeni.
Cheam-o.
Poate că de tine-și va aminti.
Ești viața ei
Și ești singura ei moarte.

CE SĂ RÂNDUIEȘTI?

Ce să rânduiești, ca să nu se zdruncine,
În locul iluziilor?
Poate un porumbel.
La încheietura aripilor lui,
Un înger zboară cu el,
Când i se pare că s-ar împiedica
Și-ar cădea de pe cer.
Sau poate o fântână
Pentru singurătatea
Celui care mai are
Până se despătimește.
Din fântână bea,
Cu fântâna vorbește.
Pe-acolo vor mai trece ca el mulți.
Da, o fântână ușoară și fără păcat
Pentru cel care, la fel ca tine,
N-a putut să plece,
Deși a plecat.

FRĂGEZIMEA ZILELOR

Nu mai am niciun control
Asupra frăgezimii zilelor.
Altădată, știam cum să le fac
Să-mi mănânce din palmă.
Le gâdilam ceafa
Și ele-mi întorceau atâta dor,
Că mi se topea ca înghețata
Corpul din suflet.
Mă vedeam înviind în altă parte,
Undeva unde mai fusesem,
Un fel de copilărie
Sau chiar mai blând de atât.
Era ca și cum
Toate ștreangurile,
Diafanele, invizibilele,
Mi-ar fi căzut de la gât.

Anii 1970. Strada Teiuleanu și Bazarul din spatele fostului Magazin Universal. Localizare: zona Mobilux și Prefectura Argeș (pe centrul fotografiei, în fundal spate, se vede primul corp al Hotelului Muntenia).

AM ALES SĂ FIU TU, CAVALERE

Am ales să fiu tu, Cavalere.
Pasărea-armură să adoarmă
Și să se trezească în pieptul meu.
Chiar și așa,
Fără pene și fără cântec,
Pentru că e pasăre,
Ni-L poate aduce înapoi
Pe Dumnezeu.

CE FACEM CU LACRIMILE?

Ce facem cu lacrimile
Care, deși ale noastre,
Mor în ochii pe care-i iubim cel mai mult?
Nădăjduim că se vor înălța
Libere, liniștite la Cer.
În fond, tot ce credem aici că-i al nostru,
Acolo, Sus, nu mai e un mister.
Ce facem, spuneți-mi, cu lacrimile?
Le lăsăm să putrezească,
Ochi smulși,
Înainte să se trezească,
Din Dumnezeu?
Ce facem cu lacrimile care,
Înainte de a fi Noi,
Sunt un nesfârșit EU?

A FOST ȘI AM FOST

A fost și am fost.
Există ceva între
Melancolie și nostalgie?
Probabil că timpul acesta,
Cu aripile lui, legate la spate.

Brutăria Populară SA. Tip: foto format carte postală. Localizare: str. Târgu din Vale

poesis

Din poezia lumii

Nikolai GUMILIOV (1886 – 1921)

Prezentare și traducere: LEO BUTNARU

S-a născut în orașul Krondștad în familia unui medic de navă maritimă. În copilărie locuiește la Țarskoe Selo, din 1895 – la Petersburg, între 1900-1903 – la Tbilisi, unde publică primele versuri (1902). În 1903 o cunoaște pe viitoarea soție Anna Ahmatova (căsătoria lor va fi legalizată în 1910, pentru a se destrăma peste trei ani). În 1906 pleacă la Paris, frecventează cursuri la Sorbona, studiind literatura franceză, pictura, teatrul. Un timp (1908-1909) este student la Universitatea din Petersburg (la drept, apoi la istorie și filologie). Călătorește în Egipt și Grecia. Debutează editorial cu cartea „Calea conchistadorului" (1910). Peste un an fondează „Atelierul poeților", în dorința de a se distanța de simbolismul „teurgic", colegi de „sindicat" fiindu-i A. Ahmatova, S. Gorodețki, O. Mandelștam, M. Zenkevici ș. a.. Gumiliov pledează pentru reîntoarcerea la „materialitatea lumii", la claritatea expresiei poetice. Publică volumele „Cerul străinătăților" (1912), „Tolba cu săgeți" (1916), poemul dramatic „Gondola" (1917), ce atestă consolidarea stilisticii narative în creația sa, pentru care e caracteristică apologia omului puternic (influență Nietzsche) – ostașul și poetul, exotismul, rafinamentul limbajului („Focul", 1918; „Stâlpul de foc", 1921).

În primul război mondial se înrolează voluntar într-o unitate de ulani, dând dovadă de un „curaj nebun", fiind distins cu două cruci „Sf. Gheorghe". (Despre cutezanța lui putem judeca confruntarea piept la piept cu namila Gh. Rasputin, când i se păruse că acesta privește oarecum curtenitor spre Ahmatova.) În periplul campaniilor militare ajunge la Paris, unde se întâlnește cu pictorii novatori-avangardiști M. Larionov și N. Gonciarova, precum și cu celebrul poet G. Apollinaire.

În anii 1919-1921 N. Gumiliov e unul dintre protagoniștii vieții literare din Petrograd, publică intens, lucrează la editura „Literatura universală", ține lecții publice. În 1921 devine președintele filialei Petrograd a Uniunii Poeților. Apreciat și ca un virtuos traducător (inclusiv, al epopeii mesopotamiene „Ghilgameș"). Însă în august 1921 este arestat și executat pentru activitate contrarevoluționară. Mai târziu, în anii '50, din materialele anchetei s-a aflat capul de acuzare: „Nu a informat organele puterii sovietice că i se propusese să facă parte dintr-o organizație de ofițeri complotiști, propunere pe care a respins-o categoric". Reabilitat post-mortem în 1991.

Creația lui N. Gumiliov se apropie de modernismul „pur", are atingeri cu transantul demers avangardist, învederând incontestabile elemente primenitoare, novatoare în prozodia rusă a începutului de secol trecut.

A fost unul din primii scriitori căzuți victimă bolșevismului.

Soare furios, soare amenințând
A Domnului față înnebunită,
Plutind prin spațiu;

Soare, arde prezentul
În numele viitorului,
Dar fii milostiv cu trecutul!

TOAMNĂ

Cer roșu-portocaliu...
Rafale de vânt zbuciumă
Însângerații ciorchini ai scorușului.
Alerg să prind calul ce gonește
Pe lângă sticlăria oranjeriei,
În lungul grilajului bătrânului parc
Și heleșteului cu lebede.
Flocos, roșcat, alături
Se-ațtine câinele meu credincios
Ce-mi e chiar mai scump decât
Fratele meu drept,
Câine pe care, de-o fi să moară,
Îl voi ține minte viața toată
Ce-mi va mai fi dată.

Bătăile copitelor se întețesc,
Praful se ridică tot mai sus.
Greu e să te ții pe urma
Unui trăpaș arab pur-sânge.
Va trebui totuși să mă așez,
Să-mi mai trag sufletul, colo,
Pe-o lespede lată și netedă,
Minunându-mă tâmp
De cerul roșu-portocaliu
Și ascultând prostește
Vântul ce șuieră strident.

(1917)

* * *

– „Cocoșatule, n-ai vrea să facem schimb
Cu destinele? Tu ia-l pe-al meu, eu pe-al tău,
Și ai putea și tu să râzi, să te distrezi,
Să fii liber ca pasărea peste-al mărilor hău". –
El însă cu o privire neîncrezătoare
Mă măsură din cap până-n picioare:
– „Pleacă, nu sta în preajma mea, – îmi spune, –
Nu-mi trebuie nimic din ce-mi poți tu propune!"

FRAGMENT

Hristos a spus: ferice de săraci,
De invidiat sunt orbii și infirmii,
Îi voi aduce-n loc supra-stelar,
Făcându-i cavalerii cerului...
Și îi voi numi slăviți între slăviți...

Fie! De acord! Dar ce va fi cu cei
Cu gândurile cărora lumea trăiește-acum,
Numele cărora sună ca-ndemn hotărâtor?
Cu ce-și răscumpăra-vor măreția,
În balanță cum vor fi ei răsplătiți?
Sau poate Beatrice ajuns-a prostituată
Și surdomut – marele Wolfgang Goethe
Și Byron – doar un măscărici oricare?...
Ce dezastru!

(1911)

VIAȚA

Cu priviri opace, cu inima moartă să te arunci de pe munte în mare,
La ceas când, precum drapelele, în cer flutură zorii roz-fumurii,
Or liber să devii în temniță, cum vulturii sunt liberi,
Or neașteptata pace s-o găsești în afumata colibă de sălbatic!
Da, am înțeles. Simbolul vieții nu e poetul ce creează înțelepciuni
Și nici ostașul cu inimă puternică și nici plugarul ce brăzdează ogorul,
– Iată: c-un zâmbet ironic copilul-împărat pe-o blană de leu,
Uitându-și jucăriile între albele mânuțe obosite.

RUGĂ

Soare furios, soare amenințând
A Domnului față înnebunită,
Plutind prin spațiu;

Soare, arde prezentul
În numele viitorului,
Dar fii milostiv cu trecutul!

(1910)

FERICIRE (motiv chinez)

Din lemn roșu-i luntrea mea
Și din jad mi-e flautul.

De pe mătase apa scoate pata,
Vinul neliniștea din inimă scoate.

Iar dacă tu ai o luntre ușoară,
Ai vin și-alături femeia dragă,

Ce ți-ai mai dori? Deja în toate
Geniului ceresc te asemeni.

* * *

Un lac liniștit, nu prea mare
Ca o ceașcă plină cu apă.

Bambusul seamănă mult colibei
Arborii – mare de-acoperișuri.

Iar stâncile-s pagode țuguiate
Răzbind spre cer prin noianul de flori.

* * *

Broasca de ce are gura atât de roșie,
Să fi rumegat betel urâta asta?
Să vină cât mai repede cea de vrea
Tatălui meu să-i fie nevasta.

Tatăl o va întâmpina cu bună voie,
Hrănind-o cu orez, generos voievod.
Însă maica mea-i va scoate ochii,
Risipindu-i din burtă cuibul de plod.

PE MAREA NORDULUI

O, da, noi suntem din rasa
Anticilor cuceritori
Care-nălțară peste Marea Nordului
Un imens steag vopsit
Și care-am sărit din lungile bărci
Pe platul țărm normand –
În hotarele bătrânelor regate
Aducând pârjol și moarte.

Deja nu doar o sută de ani
Uite că tot hălăduim prin lume,
Rătăcim și trâmbițăm din coclite goarne,
Hălăduim și batem în enorme tobe:
– Nu aveți nevoie de brațe vânjoase,
Nu v-ar trebui inimi neînfricate
Și de sânge roșu n-ați avea nevoie
Pentru republică sau pentru rege?

Hei, băiatule, adu mai iute
Cupele cu vin de Malaga
Sau de Porto,
Dar întâi și întâi adu-ne whisky!
Ce-ar fi pentru noi atare fleacuri:
Submarine, mine plutitoare?
Pentru-aceasta sunt meniți marinarii!

O, da, suntem din rasa
Anticilor cuceritori
Cărora le este dat a rătăci mereu,
Să scapete de pe înalte turnuri,
Să se înece-n căruntele oceane
Și cu nebunaticul lor sânge
Să adape nesățioșii bețivani –
Fierul, oțelul și sumbrul plumb.

Și totuși poeții mai izvodesc cântece
În atâtea limbi necunoscute
Și occidentale, și răsăritene;
Și totuși pentru noi monahii se roagă
La Madrid sau pe Muntele Athos,
Și totuși femeile visează-n nopți pustii
La noi și numai la noi!

(1918)

EU ȘI DUMNEATA*

Înțeleg, nu vă sunt pereche
Eu, cel venit din altă țară,
Care-ador sălbatica surlă,
Detestând mieroasa chitară.

Nu-n palat, saloane festive
Doamnelor și domnilor flecari –
Eu citesc versuri dragonilor,
Cascadelor, norilor fugari.

Iubesc, cum arabu-n pustie
Și-afundă fața-n apă și bea,
Nu ca vreun cavaler din tablou
Ce așteaptă, cu ochii spre stea.

Și-am să mor nu pe saltea de pat,
Cu notar și medic de față,
În vreo scorbură acoperită
De licheni sau, poate, de gheață,

Nu pe unde se intră-n raiul
Protestant, în dulcea lui frică,
Ci unde hoinarul și zbirul
Îndeamnă sever: Te ridică!

(1918)

____

**Poem inspirat de relația lui N. Gumiliov cu franțuzoaica Hélène de Boucher, dedicată acesteia; text în care poetul își prezice propriul sfârșit.*

Dino Buzzati

Revoluția cretinilor

Traducere de DAN DIACONU

După ce a eliminat așa-zisele nedreptăți sociale, guvernul și-a dat seama că a făcut foarte puțin sau chiar nimic pentru fericirea populației. Din nefericire rămăseseră numeroase alte nedreptăți care trebuiau cumva eliminate.

De-acum nu mai existau bogați sau săraci. Rămăseseră doar săracii. Din punct de vedere tehnic aceasta era singura soluție.

Rușinea nedreptății constă strict în suferințele pe care aceasta le provoacă. Flămânzii suferă mai ales pentru că știu că alții, cu aceleași drepturi, au la masă caviar și șampanie. Dacă toți suferă de foame și nu mai există nimeni care mănâncă în voie, durerea este mai mult decât suportabilă. Durerea provocată de moarte este cu atât mai mare cu cât cel care moare știe că ceilalți vor continua să trăiască; dacă toți ar trebui să moară împreună cu el, nu spun că ar fi o sărbătoare, dar ar fi ceva pe-aproape.

Așadar, cel mai important lucru nu a fost asigurarea hranei săracilor, ci asigurarea că cei bogați vor muri și ei de foame alături de ceilalți. Așa cum, de altfel, a și fost făcut.

Era incontestabil faptul că, dispariția nedreptăților economice a reprezentat un mare pas înainte. Însă acest lucru nu i-a făcut pe oameni fericiți.

Fuseseră abolite nedreptățile cauzate de o organizare defectuoasă, generate de incompetența și nelegiuirea umană. Rămâneau însă deplorabilele nedreptăți fizice și intelectuale datorate naturii.

„Pentru că sunt urâtă nimeni nu se uită la mine.” - gândea, spre exemplu, o fată urâtă - *„în timp ce prietena mea, foarte frumoasă, este asediată de admiratori, de oameni foarte bogați, foarte importanți care, fascinați de ea, o cer în căsătorie. Ce am făcut eu greșit? Ce este meritoriu în toată povestea asta? Nu este oare o nedreptate? ”*

Ca și în cazul femeilor, existau, de asemenea, numeroși bărbați născuți urâți, cu deficiențe care-i făceau pur și simplu dezagreabili. Sufereau atunci când vedeau cum colegii lor mai norocoși trec victorioși de la o dragoste la alta, acced triumfal în cele mai exclusive medii mondene, reușesc în competițiile sportive și nu au nicio problemă în a ocupa un loc de muncă. *„De ce ei și eu nu? Cu ce am greșit eu? Nu este oare o nedreptate aici?”*

***

A fost greu de realizat această a doua mare reformă pentru că erau numeroase dificultăți tehnice și psihologice. Însă, cu ajutorul științei, toate acestea au fost depășite. Era limpede că nu poți transforma Babe Cloanțe în Afrodite sau cercopiteci în Apolo. Se putea însă ca, parcurgând drumul invers, să se realizeze o nivelare estetică al cărei rezultat să nu fie umilitoarea și uneori tragica gelozie. Dificultăți tehnice și psihologice, așadar. În final, cu ajutorul științei, toate obstacolele au fost depășite.

Întreaga populație a fost verificată de comisii speciale. Femeile și bărbații favorizați de natură au fost constrânși să urmeze un tratament nedureros elaborat de Ministerul Igienei. Acesta consta în soluții injectabile simple care ofereau soluția ideală a urâțirii, adaptată fiecăruia în parte: o îngrășare rapidă, apariția unor oribile pete cutanate, atrofierea mușchilor, creșterea exagerată a nasului, deformarea gurii și a sânilor, încețoșarea ochilor, totul în conformitate cu o ciudată, dar științific elaborată, scală. În câțiva ani, în toată țara, nu mai exista femeie care ar fi putut fi considerată frumoasă în conformitate cu criteriile clasice și nici bărbat care să fi putut excela la capitolul înfățișare fizică.

Desigur, pentru cei artificial urâțiți, nenorocirea a fost mare. Însă, așa cum se întâmplase și în cadrul reformei economice, sacrificiul lor a fost în mare parte compensat de ceea ce li s-a întâmplat celorlalți. Nu mai exista invidie sau ură, iar complexele de inferioritate dispăruseră pentru totdeauna. Ca să nu mai vorbim că, în lipsa oamenilor cu forme frumoase, gustul colectiv s-a modificat considerându-se bune forme și fețe care altădată ar fi fost considerate dezastruoase. Astfel a fost înlăturată o sursă inepuizabilă de amărăciuni și nemulțumiri.

S-a obținut oare, în cele din urmă, satisfacția generală și liniștea tuturor? Din nefericire, mai era mult până la o egalitate reală.

Curând s-a descoperit un alt inconvenient destul de ușor de prevăzut: chiar dacă nu se mai putea îmbogăți nimeni, în ciuda faptului că nimeni nu mai putea pune în umbră pe altcineva cu frumusețea sa, chiar dacă toată lumea pornea de la aceeași condiție, deși tuturor li se asigura o educație identică, deja, începând cu adolescența, se manifestau diferențe alarmante între oameni. Așa se face că existau inteligenți, dar și neisprăviți, minți luminate, dar și cele pline cu vată. Era limpede că primii - care de altfel erau doar o mică minoritate - acaparau cu ușurință toate posturile de decizie și control cu toate avantajele sociale și materiale.Era un alt privilegiu rușinos care devenea chiar mai important în condițiile în care celelalte diferențe fuseseră eliminate.

Această realitate a generat un puternic curent de opinie care a dat naștere unui mare partid politic: scopul său era eliminarea ultimei redute, a acestei nefaste surse de inegalitate și nedreptate pentru marea masă a populației. Dar cum putea fi pus în aplicate un asemenea program? Evident, prin cretinizarea artificială a celor dotați intelectual.

***

Cu toate că proiectul era monstruos, prin campanii violente de presă, mișcări de stradă și chiar atentate, s-a reușit impunerea sa. Mulți oameni de știință, sperând că vor obține o derogare de la iminenta epurare, s-au oferit să dezvolte instrumentele pentru redimensionarea colectivă a creierelor.

S-a încercat inutil să se demonstreze că, prin tăierea aripilor celor mai strălucite minți, țara nu ar mai păși pe calea progresului. *„Ce progres?”* - au fost întrebați contestatarii. *„Progresul tehnic și științific”* - au răspuns ei. Iar replica reformatorilor a venit clară și irefutabilă: *„pentru progres sunt responsabile țările capitaliste, noi putem oricând importa de la ei.”*

În mod normal Guvernul - care era format din oameni cu capul pe umeri - era împotriva acestui proiect deoarece realizase amploarea decăderii. Însă forțele militarizate, instituțiile precum armata, poliția sau garda națională erau conduse de indivizi cu creiere mediocre, adevărate capete de tablă.

Astfel, batalioanele trimise de către guvern pentru stoparea „revoltei proștilor” nu au rezistat întrucât au realizat că e vorba de o cauză comună și lor sfârșind prin a pactiza cu insurgenții: la urma urmei soldații, gardienii, polițiștii etc. sufereau din cauza aceleiași crunte nedreptăți.

În acest fel, o adunătură de idioți nativi a reușit să cucerească toate pârghiile puterii. Pușcăriile au devenit neîncăpătoare, pline ochi cu cetățeni inteligenți sau suspectați de inteligență; noii dușmani ai poporului. Pentru a putea fi gestionată situația, la periferiile orașelor s-au înființat vaste câmpuri de concentrare. Acolo, nefericiții au fost împărțiți în tranșe. În funcție de specificul fiecăruia au fost aplicate tratamentele necesare - fizice sau chimice - în urma cărora vulturii au fost transformați în râme.

Astfel toată lumea a ajuns la același nivel: bucuria era deplină și universală deoarece noii „castrați mental” nu mai aveau posibilitatea să-și fructifice diferența de inteligență.

Într-un mod ciudat, în urma operației de uniformizare intelectuală, s-au obținut rezultate remarcabile. Toată lumea a constatat cu mare satisfacție că, în lipsa talentelor strălucite, administrarea treburilor publice mergea mult mai bine și mai repede decât pe vremuri; pe scurt, că un anumit climat de cretinism omniprezent era favorabil, nicidecum contraproductiv guvernării .

Iată că nimeni nu se mai putea plânge de nedreptăți, cu excepția celor legate de boli care, chiar și așa, erau mult reduse ca număr și virulență. Așadar toată lumea aștepta apariția seninătății, a fericirii generale.

***

Însă nu s-a întâmplat așa. Între bărbat și bărbat, între femeie și femeie persistau încă diferențe care nu fuseseră bănuite. Cu toate că erau egali în ceea ce privește banii, frumusețea sau capacitatea intelectuală, persistau încă diferențe colosale în ceea ce privește bunătatea oamenilor. Existau oamenii buni și oamenii răi. Dispăruse acel tip de bunătate, pe care am putea-o numi prin excelență intelectuală, la care te conduce de cele mai multe ori inteligența superioară. Persista însă, împrăștiată pe ici pe colo în mulțime, acea bunătate arhetipală, congenitală și inconștientă, care lucește în ochii oamenilor de o simplitate extremă, precum unii fermieri, munteni, pelerini sau călugărițe.

Se știe bine că ceea ce este cunoscut sub numele de virtute - care este o consecință directă a bunătății - stârnește în jurul său intoleranța, astfel încât, cei care o posedă, preferă să o practice în secret pentru a evita apariția scandalului. Pentru sufletul meschin, participarea la un gest nobil, generos, altruist este un chin, o insultă jignitoare, o mustrare directă. Și se mai știe de asemenea, că, din păcate, acești oameni mărunți și răi sunt întotdeauna mai mulți decât ceilalți. Lumea - după cum spunea Leopardi - este o alianță de ticăloși luptând împotriva unei mâini de oameni buni.

Și iată-ne ajunși, în cele din urmă, la ultima invidie socială care nu putea fi eliminată de nicio lege. Știința îi învățase cum să elimine bogăția, frumusețea, inteligența, dar în fața bunătății era neputincioasă. Cu atât mai dureroasă și umilitoare era, prin urmare, condiția celor răi care nu puteau spera ca cei buni să fie aduși la același nivel moral ca al lor. Marșurile de protest și actele de violență se dovedeau inutile, la fel ca și speranța într-o intervenție guvernamentală. Cu cât erau mai persecutați și asupriți, cu atât mai multă lumină era radiată de sufletele lor pure.

După toate uniformizările făcute, oamenii aveau o eficiență mentală precară. Cu toate acestea, le mai rămăsese în cap atâta creier cât să înțeleagă că, dacă era imposibil ca pe cei buni să-i transformi în răi, nu era la fel de imposibil și ca pe cei răi să-i transformi în buni.

Și, cu toate că dacă după atâția ani poate părea incredibil, lucrurile chiar așa s-au întâmplat.

Pentru a scăpa de chinul invidiei, pentru că și-au dat seama că cei buni erau mult mai veseli și mai împăcați cu lumea, chiar și cei mai nemernici făceau eforturi disperate de a se apropia de aceștia. La început, așa cum se întâmplă mereu, erau mânați doar de tentative veleitare, de atitudini exterioare susținute strict de ambiție și ipocrizie. Cu timpul, cei care purtau masca bunătății, au constatat că, ușor, ușor începe să le placă. Până într-o zi când, fără să-și dea seama, s-au trezit curați, liniștiți, plini de bunăvoință față de ceilalți și față de lume.

Astfel, nebunia egalității, după ce a trecut prin nonsens, prostie și obscenitate, în cele din urmă, le-a asigurat oamenilor un paradis. Toți erau săraci, urâți și proști, dar cu inima curată și sufletul împăcat.

În acest fel, o adunătură de idioți nativi a reușit să cucerească toate pârghiile puterii. Pușcăriile au devenit neîncăpătoare, pline ochi cu cetățeni inteligenți sau suspectați de inteligență; noii dușmani ai poporului.

Andrei Moldovan

Confruntarea poetului cu sine

Confruntări dramatice continuă să se petreacă şi în acest nou volum al lui Eugen Barz (*Biblioteca din Parla*, Editura Junimea, 2020). O situaţie conflictuală anunţa încă primul volum al poetului (*Cinematograful singurătăţii*, 2016), dar acolo putem vorbi mai degrabă de o aşezare scenică a părţilor, fără a produce neapărat mişcări decisive, ci o acumulare de tensiuni, o etalare mai mult ca la o paradă tensionată şi stăpânită, nu o hotărâre de a disputa întâietăţi. Vorbim, pe de o parte, de o seamă de convenţii, inerţii acumulate în timp de autorul care debutează editorial la 57 de ani, implicat puternic în structurile sociale prin profesia sa de preot, cu tot specificul ei, iar pe de altă parte, de vocaţia de poet care îşi revendică dreptul de a se ridica deasupra lumii fără a plăti vreun tribut. Să înţelegem bine, debutul târziu nu este o piedică în calea valorii, dar nu poate fi neglijat drumul poetului şi disputa inerentă a acestuia cu inerţiile impuse de convenţiile care amprentează oricum fiinţa, în primul rând în plan mental. Disputa se dă, fireşte, în paginile poemelor şi nu este una simplă, dacă autorul nu este un versificator de rând, ci unul care se caută pe sine în profunzimile poemelor, cum este şi cazul lui Eugen Barz.Volumele care au urmat debutului, *Iarba din ceainic* (2017) şi *Dintr-o altă copilărie* (2019) sunt cele care hotărăsc confruntarea poetului cu sine, cât şi miza unei astfel de dispute, care nu poate să fie alta decât regăsirea de sine. Autorul intră în această confruntare de căutător cu mijloace extrem de diversificate. Universul marilor creatori de poezie îi este de multe ori călăuză şi sprijin, fără însă a da posibilitatea să se poată afirma că livrescul îi domină scrierile. În acelaşi timp, spiritul religios, apropiat de profesia sa, nu rămâne la nivelul dogmei, ci se revarsă într-un spirir mitic mult mai larg, nu ca o supunere, ci ca o eliberare. Tocmai de aceea, ar fi profund greşit să afirmăm despre Eugen Barz că scrie o poezie religioasă, ispitiţi fiind de profesia sa, pentru că poemele sale nu sunt mai religioase decât ale oricărui alt poet. Motivele biblice, acolo unde sunt, nu au o pondere mai mare decât în scrierile altor confraţi, iar vocea profetică, în diversitatea sa, este de fapt o condiţie aproape obligatorie într-o operă poetică veritabilă. Disputa poetului cu sine, confruntarea din adâncul fiinţei prin valori lirice, a putut să dea naştere, fără îndoială, poetului, unuia autentic.

Debutul târziu mai are, pe lângă unele dezavantaje, şi şansa de a nu avea constrângerile unor grupuri, ale unor direcţii care, prin programul lor, ar putea stăvili manifestarea fără opreliști a vocii poetice. În sfârşit, în acest din urmă volum, Eugen Barz, cu deplină maturitate şi cu o tot mai evidentă stăpânire a mijloacelor poetice, adâncind dramatismul versurilor sale, îşi conturează mai ferm personalitatea şi îşi asumă, cu îndrăzneală, se poate spune, o identitate poetică în care crede, iar acesta e un lucru de mare importanţă. Nu întâmplător, *Biblioteca din Parla* stă sub semnul cuvintelor lui Giovanni Papini, în chip de motto: „Oare nu ştiţi că eu port în mine lumea întreagă?" Poetul crede în magia cuvântului, drept pentru care magicul inundă profanul („poemul ca un oracol desluşeşte vise,/ trece coridoare întortochiate şi strâmbe"). În raportul poet-lume se conturează un univers asumat, în care fiinţa rătăceşte şi caută un liman. Este o omenire în dezechilibru, urmărită de primejdie ca de o umbră: „Eu însumi aş putea apărea oricând în întuneric/ precum soarele sau luna,/ ea nu poate fi asemenea mării/ care se lamentează când se înfruntă/ cu materii nelichide – / ne va salva odată cu peştii prefăcuţi în tăciune/ de freamătul afundării." (*Din perspectiva prietenilor*) Poetul simte nevoia să se definească prin poem (*Cu razele dimineţii sub gene*), dar realizează că se sprijină pe un edificiu al efemerului („presar silabe pe trupul lui Polynice,/ înfig sunetul în auz/ ca pasărea zborul"). Complexitatea viziunii îl face pe scriitor să realizeze că poemul nu este doar un colac de salvare, ci şi o primejdie în acelaşi timp (*Camera palpită de versuri*). Lucru de luat în seamă, pentru Eugen Barz, cuvintele (cele pe care le caută!) devin ceva tot mai rar în lume: „Vorbim în graiuri pe care nu le înţelegem/ şi totuşi cineva face un semn/ că ar fi văzut undeva cuvântul cutare,/ într-o reclamă luminoasă dintr-un bar/ sau într-o poezie a unui poet celebru/ al cărui nume nu şi-l aminteşte nimeni." (*Vorbim în graiuri pe care nu le înţelegem*) Este o problemă a comunicării între oameni, în primul rând, a unei comunicări esenţiale, dar de care fiinţele sunt pe cale să se îndepărteze. Înstrăinarea, cu nuanţele sale expresioniste, temă frecventă în poezie de mai bine de vreo sută de ani, ia forme aparte în *Biblioteca din Parla*. Dacă, pentru alţii, înstrăinarea duce deseori la viziuni catastrofice (într-o bună tradiţie expresionistă), pentru poetul din Parla, înstrăinatul (nu doar în spaţiu!) ar putea fi recuperat prin poezie: „Am găsit locul/ unde Crăciunul miroase a brad,/ acolo sfinţii din calendar/ colindă pe uliţe,/ mă ademenesc cu nuci şi covrigi,/ rostim rugăciuni/ în dreptul fiecărei case." (*Am găsit locul*) Poate tocmai de aceea poezia devine şi o poveste (*Desfaci şireturile pantofilor*), uneori cu fugare notaţii într-un narativ cuprins de lirism (*Cu o lumânare de seu în mână*). Sentimentul iubirii nu îl ocoleşte nici pe Eugen Barz, numai că, pentru el, poezia de iubire se înalţă din puritatea cea mai profundă a fiinţei, uneori chiar de dinainte de fiinţarea omului, şi trece spre o frumuseţe durabilă: „Râsul ei aminteşte de drumul împreună,/ două umbre zglobii ieşind de sub bolta înaltă/ spre livezile cu lauri – / părea că o întâlnesc prima oară, că nu ne cunoaştem,/ râdeam fericiţi asemenea unor fiinţe/ de dinainte de a fi./ Mă depărtez, o privesc cu ochi negri de temere/ ca şi cum ar căuta o clipă anume,/ ca şi cum scenele împreună nu ar fi fost adevărate." (*A trebuit să dau iertare celei plecate*) Pentru poet, iubirea se revarsă în lume precum o ceaţă din care, tainic, s-ar putea ivi orice (*Din perspectiva prietenilor*), de unde inevitabile metamorfoze şi ipostaze, nu de puţine ori surprinzătoare: „simt sub umărul stâng/ o nemaiîntâlnită formă de iubire./ Îmi pune aripi ca foile unei cărţi colorate/ gata de zbor,/ toate secretele le-a scris acolo./ Levitez la o jumătate de metru,/ dar mă întoarce la punctul de plecare/ spre muntele ca o farfurie înaltă/ de unde coboară cu zece puncte esenţiale de sub braţ." (*De când aveam mai puţin de un an*) Cu toate că iubirea se naşte şi din banalul cotidian, ea trece repede spre miracol („Am să o sărut/ şi se va preface în zână"), autorul sugerându-i existenţa în *primordium* şi, uneori, chiar înainte de el, dacă ar fi cu putinţă: „Pe muntele Belvedere/ a încropit o sufragerie din trestii,/ aranjamentul floral a fost tăiat scurt/ ca un breton la modă./ Făcu o plecăciune şi-i zise:/ vi se cuvenea o bibliotecă şi-o lampă,/ dar au fost lăsate prin testament/ unicului colecţionar de obiecte exotice din oraş,/ din ele vor ieşi nuntaşii./ Până atunci odihniţi fruntea pe pielea de bivol,/ rochia e pregătită – eu voi îmbrăca haina cu fireturi." (*Ca un poem de dragoste*) Nu este de mirare că păstrarea purităţii, la care poetul ţine atât de mult, se întâmplă printr-o îndepărtare a fiinţei iubite precum într-un vis, într-o amintire (*Părul ei era greu de ploaie*). Farmecul unor asemenea poeme constă tocmai în păstrarea unei voci care oficiază, ritualice, prin care iubirea depăşeşte condiţia de sentiment şi dobândeşte o percepere mitică, precum o contopire în spaţiu cu zborul, cu părelnicul: „Nu ştiu de e pasăre/ sau femeie cu aripi,/ apare dinspre soare/ istovită de multele-i zboruri,/ ne unim în alcătuirea/ unei spirale,/ glasul ei se aude până la cei care pândesc/ pe la porţi." (*Nu ştiu de e pasăre*) Dinspre poet, ea se vede uneori şi ca o fatalitate, ca o penitenţă (*Fără să te întrebi de vei putea trece*). De fapt, raportarea lui Eugen Barz la mit este una esenţială şi ea porneşte de la nevoia unei determinări a raportului fiinţei cu sacrul, în condiţiile unor deteriorări ale acestor raporturi o dată cu afirmarea unui sentiment de îmbătrânire a sacrului, de altfel devenit mai conturat o dată cu ieşirea din romantism: „Doar un înger fără picioare,/ fără nas, fără vedere,/ cu o batistă udă pe cap/ şi un ceainic/ transformă lucrurile/ chiţcăind viclean ca o vulpe." (*Nu îmi pot cuprinde capul cu mâinile*) Opţiunea pentru mit îşi găseşte justificarea în faptul că este o formă de cunoaştere dincolo de înţelepciune(„Acestea sunt ale celor înţelepţi/ care nu au puterea să înţeleagă") Este până la urmă un ritual al respunerii mitului printr-o trăire nouă. Poetul se vrea un personaj într-o poveste repetabilă (*Dintre roţile motocicletelor*), iar pentru aceasta nu ezită să oficieze ritualuri dintr-o vreme a increatului, chiar dacă ar fi un paradox, să depene amintiri de dinainte de a fi: „ca ploaia, m-ai silit să mă nasc./ Trebuia să fi amânat pe altă dată,/ abia şi-a tras iarna pătura peste cap, o naştere ademeneşte primejdia/ precum caii galopul./ Aş fi avut nevoie de cineva să mărturisească/ unde m-am născut, la ce dată şi oră,/ că m-am vaccinat,/ că am luat suplimente alimentare/ de la îngeri autorizaţi/ şi am înghiţit untură de peşte sub steaua protectoare/ ce mi-a dat nume." (*După ce te-ai strecurat înmine*).

Spre deosebire de mulţi alţi confraţi, Eugen Barz nu are neapărat un dialog cu miticul, ci observăm mai degrabă o pătrundere în el, ceea ce duce la o relevare a unui inedit al trăirii (*Ca Apollo plesnesc din palme*). Este ceea ce poate să ducă (şi chiar duce!) la o risipire a fiinţei, incertă şi ea, în fragmente de mit (*Nu ştiu dacă am deschis drum pribegiei*). Este ceea ce păstrează în poemele sale un aer imnic, chiar dacă înghiontit uneori printre asperităţi ale cotidianului, lucru care duce la îndemnuri, la gesturi unice, irepetabile, decisive, mai degrabă aidoma unui preot păgân: „Să răscumpărăm plânsul, zise careva,/ ridicaţi baloane de oxigen peste case,/ să pornim prin grădini pe tăcute,/ strigarăm cu toţii,/ să împrăştiem răcoarea ce udă gurile sterpe,/ zidurile au primit buzele noastre spre sărutare!/ O presimţire rea ne-ar putea înghiţi cu mâini cu tot,/ vom fi duşi ca viţeii la tăiere." (*Noi strângem în groapă*).

Prefaţatorul cărţii, criticul Ioan Holban, vede volumul ca un poem-oracol (ceea ce ar fi o profeţie cu un spor al tainei!), de natură să înmănuncheze revărsări lirice diferite: „În sfârşit, oracolul din compartimentul rezervat poeziei la *Biblioteca din Parla* desluşeşte, după visul şi coşmarul poeţilor, suprarealist şi expresionist, *visarea* poetului (neo)romantic în câteva poeme de dragoste, dar şi în rugăciunile unui călugăr athonit." (I. H., *Poemul ca un oracol*, în E. B., *Op. cit.*, p. 18) Adevărat, în poemele din *Biblioteca din Parla* se pot identifica, precum într-un palimpsest, influenţe bine asimilate dinspre unele direcţii în care autorul s-a regăsit mai mult: o nostalgie neoromantică bine stăpânită, dar generatoare de puseuri suprarealiste, toate dominate de o mai bine conturată tendinţă neoexpresionistă, mai puţin în latura viziunilor catastrofice pe care, cum am văzut, poetul le rezolvă în alt chip. Lor li se poate adăuga şi cultivarea unui narativ arhaic, adecvat conţinuturilor, ca sursă poematică (*Iar prietenii mei aduc argumente*), abilitatea utilizării formelor de viitor în cultivarea unei inedite voci profetice (*Mereu va îndrepta cineva*), vagi sonuri blagiene, aduse şi ele prin apropieri expresioniste, dar cu partea abruptă a viziunii domolită de componente autohtone. Nu trebuie să neglijăm, dacă nu influenţele, măcar motivele iberice pe care poetul, trăitor de mai multă vreme în Spania, şi le asumă în mod frecvent, pe bună dreptate: „Aidoma lui Don Quijote/ zâmbetul i-a încremenit/ pe pahar,/ aruncă de pe cap coroana/ o sparge./ Mori de vânt se ridică/ precum spectatorii la bis." (*Aidoma lui Don Quijote*). *Biblioteca din Parla* propune un poet deplin, în sensul că dramatismul căutării de sine este sprijinit de o tot mai perfecţionată stăpânire a mijloacelor, dar mai ales în sensul că totul este o devenire care e departe de a fi tras obloanele la sfârşitul volumului şi care îl îndreptăţeşte pe citior să aibă de la Eugen Barz încă mari aşteptări.

...raportarea lui Eugen Barz la mit este una esenţială şi ea porneşte de la nevoia unei determinări a raportului fiinţei cu sacrul, în condiţiile unor deteriorări ale acestor raporturi o dată cu afirmarea unui sentiment de îmbătrânire a sacrului, de altfel devenit mai conturat o dată cu ieşirea din romantism...

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Radicalismul aristocratic al lui Nicolai Berdiaev

Expusă sub forma unor scrisori adresate adversarilor săi politici, filosofia socială a lui Nicolai Berdiaev din *Filosofia inegalității* (trad. de Florea Neagu, Ed. Andromeda Company, București, 2005) este atât de contrară mentalității liberal-democratice contemporane încât are toate datele să fie respinsă din start ca o doctrină metafizică învechită, de nu chiar reacționară. Însuși autorul afirmă în *Postfața* scrisă în 1923, la cinci ani după scrierea cărții, că nu mai este stăpânit de sentimentele de adversitate pătimașă față de revoluția comunistă, care marchează întreaga carte. Berdiaev se răfuiește însă nu numai cu comuniștii, ci și cu majoritatea doctrinelor social-politice moderne: conservatorism, liberalism, democrație, socialism, precum și cu concepțiile moderne despre stat, națiune, societate civilă, război, economie, cultură. Este, în opinia mea, o critică realizată dintr-o perspectivă premodernă, bazată pe o metafizică creștină. Aici ar să putea să rezide interesul cărții pentru spiritele convinse că o dată cu câștigurile incontestabile aduse de progresul modern s-a pierdut ceva, dacă nu cumva chiar esențialul.

Berdiaev susține că face ontologie socială, pe care o opune atât sociologiei, cât și psihologiei sociale. Spre deosebire de acestea, ontologia afirmă existența unui centru spiritual, care conferă realitate unor entități generale precum: națiune, popor, persoană, omenire ș.a. Este vorba, urmând o celebră dispută medievală, de o concepție realistă, opusă nominalismului, pentru care numai indivizii au realitate, există iar noțiuni de felul celor amintite nu desemnează nimic real, fiind simple vorbe goale, "flatus vocis". Ontologia lui Berdiaev, care nu se limitează doar la social, ci vizează întreg cosmosul – primul fiind într-o relație de osmoză cu al doilea – are două trăsături fundamentale: organicitatea și ierarhia. Întreaga lume este un întreg organic, viu în care părțile se integrează armonios și care nu este guvernat de principii raționale, ci spirituale, ce pot părea uneori față de primele iraționale. Ba chiar așa apare pentru o mentalitate modernă formată în cultul egalitarismului democratic, ideea ierarhiei, deci a inegalității ontologice, fără putință de schimbat, între ființele din univers și din societate. În lumea socială, ca și în natură sau în univers se confruntă în permanență cosmosul cu haosul: diferențierea calitativ-ierarhică a ființelor aparține ordinii iar egalitatea cantitativă echivalează cu haosul. Pe baza acestui principiu de o vechime mitologică, însă încreștinat, sunt supuse judecății, spuneam, mai toate curentele și noțiunile politice ale modernității. Doar aristocratismul, ca viziune despre stat, societate și putere respectă organicitatea și ierarhismul fiind deci cel mai conform forțelor cosmotice. Deși el însuși nobil rus, Berdiaev nu pledează pentru o aristocrație de clasă, în sensul vechi, ci se raportează la înțelesul etimologic al cuvântului, conducerea celor mai buni, de fapt, afirmă el în radicalismul său aristocratic, nu există decât două tipuri de conducere: aristocratică și olocratică (conducerea celor răi, a plebei, a turmei). Celelalte forme intermediare se apropie mai mult de unul sau de celălalt dintre acestea două, răul atingând un maxim în revoluții, care, spune filosoful, slujesc haosul. Atât revoluția franceză din 1789, cât și cea rusă din 1917, sunt rezultatul descompunerii vieții anterioare, când dispare centrul spiritual unificator și nu reprezintă începutul unei vieți noi decât prin reacțiile la dezordinea produsă. Pe lângă conservatorism, axat pe ideea de tradiție, de legătură între generații, dar care este pândit de pericolul anchilozei în formele vechi, moarte, de o anumită trecere în ochii săi se bucură și liberalismul, cu condiția să rămână un cadrul neutru, protector al libertăților și să nu-și dea un conținut prin exacerbarea individualismului. Șocantă pentru noi astăzi este revelarea pericolului alăturării dintre liberalism, promotor al libertății individuale și democrație, ce implică, în principiu cel puțin, egalitatea tuturor în treburile obștești. În felul acesta democrația face să dispară calitatea omului în favoarea cantității, însăși voința poporului de care ea face atâta caz, rezultat al însumării voințelor individuale, nefiind decât o abstracție, fără realitate ontologică. Puterea aparține întotdeauna unei minorități, la fel întâmplându-se atât în democrație, cât și în socialism care, spune memorabil filosoful, „vrea numai să distribuie uniform stăpânirea materiei asupra omului". În expresia sa radicală, comunismul, el (socialismul) își propune să realizeze împărăția lui Dumnezeu pe Pământ, ceea ce conduce la tulburarea ordinii organice și ierarhiei cosmice unde relativul nu poate fi comensurabil cu Absolutul. Legătura lor, precum cea a timpului cu eternitatea, se realizează numai în Persoana Dumnezeului Întrupat, Iisus Hristos. Critica democrației are ca fundal tot perspectiva religioasă, doar că ea vizează, mai terestru, pericolul dizolvării statului, al cărui principiu depășește rațiunea umană, în societatea civilă, rezultantă a relațiilor umane, ceea ce poate genera o tiranie mai mare decât a statului prin acapararea întregii personalități umane și transformarea omului într-o ființă publică fără viață privată, ajungându-se în final la o uniformizare generală. Mai ales decăderea culturii în ceea ce se cheamă astăzi "cultură de masă" este ceea ce reproșează Berdiaev atât democrației, cât și liberalismului, căci ambele anulează perspectiva istorică, rupând astfel individul de tradițiile creatoare. Totuși, în ciuda radicalității criticilor la adresa majorității sistemelor social-politice, filosoful rus afirmă că maxima libertate se obține prin conlucrarea mai multor principii precum: selecția celor mai buni (aristocratism) într-un cadru liberal-democratic, care să nu devină o religie, cum tinde să pară a fi astăzi, și în care ideile conservatoare nu sunt respinse din start. O astfel de combinație nu pare a fi ușor de realizat într-o societate tehnologică orientată aproape exclusiv spre viitor și unde asistăm la ceea ce un gânditor polonez contemporan, Ryszard Legutko, numea "triumful omului de rând". Totuși, încurajează Berdiaev, crizele democrației lasă să apară speranța întrezăririi principiilor spirituale ce pot ghida din nou societățile, ceea ce nu se întâmplă în socialism (comunism) și anarhism, ambele victorii ale haosului uniformizator prin egalitate sau libertate lipsite de conținut.

La fel de radical antimoderniste sunt și ideile antipacifiste despre necesitatea în anumite situații a războiului, fără de care ne-am otrăvi semenii cu gândurile și proiecțiile noastre, împotriva primatului economicului și afirmarea, dimpotrivă, a dimensiunii spirituale a muncii, contrapunerea culturii, a cărei origine este în cultul religios - atingându-și totuși limitele în calitatea doar simbolică, nu real-ontologică a creaților sale -, civilizației materialiste și mai ales perspectiva eshatologică, a așteptării active a împărăției lui Dumnezeu, căutând să împlinim cu toată ființa adevărul lui Hristos pe un fond de pesimism istoric ce ar trebui să ne elibereze de orice utopie pământească. Lupta aceasta nu mai are loc în atmosfera solară, clară a Evangheliilor, ci în tabloul tulbure, amestecat al Apocalipsei.

Deși, cum spuneam, multe dintre considerațiile lui Nikolai Berdiaev șochează mințile noastre de oameni ai secolului XXI, un lucru rămâne pururea cert: încercările de a construi Paradisul terestru, fie ele comuniste, anarhiste, fasciste (acesta încă nu apăruse în 1918) sau chiar democrat-liberale vor genera mereu consecințe monstruoase. La fel voința de a trage foloase pământești din creștinism, atât cezaro-papismul, cât și papo-cezarismul, ca de altfel orice teocrație fiind sortite eșecului. De fapt, criticile lui Berdiaev au un singur scop: apărarea persoanei umane în unicitatea ei, deci diferită de oricare alta, pentru care principiul organic-spiritual al continuității între viața cosmică și cea istorică și cel ierarhic, antiegalitarist și antinominalist sunt indispensabile. Fără ele persoana decade în indivizi atomizati, entități cantitative, nu calitative, care constituie pietrele de temelie ale concepțiilor politice moderne, atât a celor colectiviste (fascismul, comunismul), cât și a celor individualiste (anarhismul, democrația).

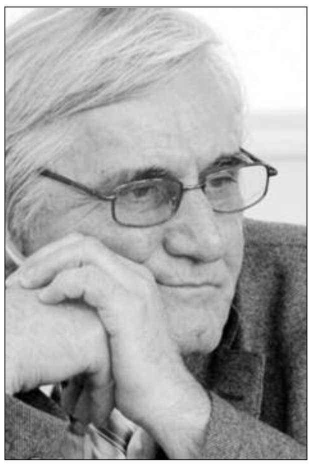
În manualele de filosofie marxistă, cred că-mi aduc bine aminte, Berdiaev era numit un filosof nihilist și anarhist. Delimitarea de anarhism prin evidențierea vidului spiritual și antisperonalismului acestuia este realizată într-unul din capitolele cărții de față. Cât privește nihilismul, adică negarea valorilor supreme: Dumnezeu, cultură, națiune, adevăr, bine, frumos ș.a, deși problema nu e abordată frontal, este de fapt combătut de întreg demersul realist-ontologic-personalist de factură creștină al lui Berdiaev, acest aristocrat nu doar prin origine, ci și ca spirit. Dovadă și următorul citat: "Personalitatea este ridicată și strălucește atunci când scoate la iveală valori suprapersonale. Omenescul, în adevărata accepțiune a acestui cuvânt, se afirmă atunci când în el este afirmat dumnezeiescul".

Anii 1970. Strada Teiuleanu, intrarea în studioul Foto Zaharia

cronici

Nicolae Oprea

Poemul reprezentativ din Flori sacre pentru tranziţia liricii macedonskiene din stadiul romantic spre parnasianism şi simbolism este capodopera din ciclul Nopţilor – Noaptea de decemvrie, scrisă în 1901. Dincolo de tema romantică a condiţiei geniului, asupra căreia se insistă în majoritatea comentariilor critice, originalitatea indiscutabilă a poemului derivă din pregnanţa atmosferei lirice şi din orchestrarea savantă a efectelor muzicale în cadrul discursului poetic.

Alexandru Macedonski - 100

Poezia parnasiană şi germenii simbolismului

În anii de început ai revistei înfiinţate de el, *Literatorul*, prin 1882-1883, apar primele infiltraţii parnasiano-simboliste în poezia lui Alexandru Macedonski. Mă refer la poemele *Pe lacul de Garda* şi *Stuful de liliac* – publicate în revistă consecutiv, în anii menţionaţi – din care transpare cultul incipient al florilor de câmp, prezentate ca balsam al suferinţei şi producătoare de reverii. E de reţinut că cele două poeme au fost concepute ceva mai înainte, după datarea autorului, în urma periplului european din anii 1870-'71, peisajele fiind localizate în Italia (Riva) şi Elveţia (Geneva). În ambele pasteluri este recreată liric atmosfera uşor melancolică a unei zile însorite, încărcată de „şoapte" şi „îngeri", străluciri diamantine şi adieri înmiresmate, pe fondul pulverizărilor florale. Pe filiera echivalenţelor emoţional-coloristice („Văd cum se sting licăritoare astre / Şi cum s-aprind colorile ce-mi plac"), poetul ajunge la registrul mai complicat al sinesteziilor din *Stuful de liliac*: „Subţiri ca o dantelă ieşeau mereu din apă/ Fantastici nori de aburi ocoale dând pe lac,/Şi prins de-o rece stâncă pe care vântu-o sapă,/Gemea muşcat de vânturi un stuf de liliac." Procedeul va fi aprofundat în alte câteva poeme publicate peste un deceniu, în anii 1892-1894. În *Zori roze*, de pildă, o *imitaţie* – cum se subtitrează – care prevesteşte *Rondelurile rozelor*: „Pe sub migdali şi pe sub roze / S-au dus în umbră zâmbitori; / Curgeau lumini din ceruri roze,/ Vocalizau privighetori". Motivul rozelor era prefigurat, totuşi, în *Valţul rozelor* din 1883. La care se adaugă veritabila orchestrare a instrumentelor muzicale de uz bacovian - pianul, viorile - din poemul *Orchestră*, publicat ceva mai târziu: „Superbe note din pian/Ca o fanfară se revarsă.../Ah! Arsă, inima mi-e arsă/De soare etiopian.//De pe viori, fiori încet/Prin aer torc mătase fină... /Ah! Plină, inima mi-e plină/De-o suferinţă de poet." Acest scurt poem se încadrează în strategia poetului român de integrare în climatul literar parizian – fiind dedicat lui Paul Mariéton, director la *Revue Félibréenne* – şi surprinde prin metamorfozarea exotică a poetului, sub „soare etiopian". Prefigurativ, Macedonski cultiva exotismul oriental în alte două poeme din tinereţe, *Banchet la Curte* şi *Acşam Duvalar*, şi ele incluse în volumul *Excelsior* din 1895.

Explorarea epocilor revolute, promovată, în genere, de poeţii parnasieni, îşi găseşte expresia la Macedonski în poemele timpurii *Hinov, Bucolica undă, Avatar* şi, mai cu seamă, în *Ospăţul lui Pentaur*. Precocea manifestare modernistă a poetului – din *Hinov* – se întemeiază pe evocarea unui „monument al gloriei Imperiului roman", cum se explică în *Nota* însoţitoare. Priveliştea cetăţii moarte este reconstituită, conform uzanţelor parnasiene, în urma unei minuţioase documentări spre a reda - fără obişnuitul accent romantic pus pe culoarea locală -, existenţa ca atare a legionarilor din Hinovul dobrogean. În veacurile „păgâneşti" ale antichităţii latine descinde poetul şi în *Avatar* – din ciclul *Flori sacre* (1912) - , unde apelează la motivul metempsihozei: „Domnea, în Roma, August – era sub cer de mai -/ Îmi cântă-n suflet anul,- zvoniseră dezastre /.../ Eram atletul plastic întors abia din castre". Figuraţia este ambiguă în acest sonet – intitulat iniţial chiar *Sonet antic* -, fiindcă eul poetic apare întruchipat într-un Cretus care poartă în forum „tunică cu ciucuri elineşti". Atare confuzie de planuri spaţio-temporale se remarcă, mai mult, în poemul *Bucolica undă*, al cărui decor semi-acvatic pare desprins dintr-o pastorală greco-antică, dar unda „bucolică" imită mişcările unduioase ale unei dansatoare egiptene (denumită savant în text: *almee*). Acest poem descriptiv elaborat în spiritul perfecţionismului, cu accent pe imaginea plastică şi sculpturală, anticipează – în 1891! – esenţializarea imaginarului din rondelurile create în secolul următor, nu doar prin atmosfera de moliciune şi înfiorare indefinită: „Bucolica undă reposă în tihna de salcii pletoase,/ Ici-acolo trăsnite cu aur de-a soarelui apoteoză,/Când fragezi păstori, în penumbră, albesc ca idile frumoase/ Şi goi izbucnesc dintre salcii – eglogă lactee şi roză.//Bucolica undă-i primeşte molatică şi-nfiorată;/Sub blonzii cu plastice forme, se simte schimbată-n femee;/Prelinsă pe nudele corpuri, ea tremură, şi purpurată/O scutură cinic, dar dulce mişcări onduloase d-almee." Deloc întâmplător, versiunea franceză a poemului, *L'onde rose*, era dedicată poetului parnasian José-Maria de Hérédia.

Pivotul parnasianismului macedonskian a fost considerat, pe bună dreptate, splendidul poem *Lewki*, care concurează liric fastuoasa descriere a Insulei Şerpilor din nuvela sa *Thalassa*. Poetul însuşi îi acorda statut privilegiat, mărturisind, impersonal, în momentul apariţiei în *Forţa morală* din octombrie 1901: „Această poemă, nepublicată până azi în nici un ziar din ţară, este poate cea mai de căpetenie între poeziile sale". În climatul amurgului, sub lumina purpurie a „solarei agonii", poetul cu trupul „în zdrenţe" şi sufletul „sfâşiat" îşi găseşte refugiul pe „zvelta insulă" – un spaţiu văzut ilimitat şi atemporal („Un imperiu de spaţiu fără legi şi grăniţare"- în enunţul metaforic al poetului). Risipa de culori şi vălmăşagul de sunete melodioase consună cu reveria poetică. E recreată astfel o atmosferă fluidă şi muzicală, armonizatoare: „cu magii de filomelă, şi cu tremolo de graur". Splendoarea peisajului generează sublimarea emoţiei lirice figurată printr-un şir de analogii în care până şi visul se aseamănă cu legănarea undei: „Oh! şi visul meu e tocmai c-ale undei legănări.../ sidefat e cu nuanţe, ghirlandat de roze albe". Percepţia picturală copleşeşte imaginarul, precum în policroma descriere a eflorescenţei naturale din secvenţa a cincea, penultima: „Coronată cu zambile, cu narcise presărată,/Catifea sau ţesătură de brocart muiată-n fir,/Verdea undă ce ici-acolo, e un aur de Ophir,/Se rostogole alene de fiori cutremurată.//Prin văpaia azurie, ca schintei din ochi de bard,/Nuferi candizi, viorele, flori albastre de cicoare,/Fulgerări de luciole,-giuvaiere mişcătoare,-/Joacă-n raza luminoasă a electricului fard." Pe acest fond de nuanţe şi sugestii (a se remarca metafora hiper-modernă din finalul secvenţei: *fard electric*), percepţia auditivă, la rândul ei, se acutizează. Cerul şi aerul „vibrează" liric, iar arpegiul undelor care se lovesc de stânci formează o „orgă colosală". Natura armonică intră, în cele din urmă, în relaţii de corespondenţă intimă cu armonia sufletească de origine divină: „Şi chiar sufletul meu este rază, cântec şi magie!/Şi colorile din juru-mi, nimb al cerului divin,/Le beau sacra voluptate, ce mă-mbată ca un vin,/Iar întreaga mea făptură e întreagă armonie." Filtrat printre pleoape în lumina obscură a amurgului, peisajul insulei cu denumire grecească - Lewki fiind numele elen al Insulei Şerpilor din Marea noastră Neagră - este când smălţuit şi sclipitor – în registru parnasian, când magic şi protector al misterului – în spirit simbolist.

Dar Alexandru Macedonski realizează organic simbioza parnasiano-simbolistă, la nivel imagistic, în *Ospăţul lui Pentaur*, din *Excelsior*, poem plasat de critica literară la apogeul parnasianismului românesc. *Ospăţul...* a fost proiectat de orgoliosul Macedonski, după indiciile documentare, ca replică cu substrat polemic la *Egipetul* lui Eminescu. Autorul însuşi consideră acest omogen poem conceput în 1886 „punctul culminant al evoluţiunii (sale) literare". Uzând de motivul regresiunii temporale, poetul ne conduce în Egiptul antic al anului 1300 î. Ch. (menţionarea anului 1400 în *Comentariul* general din anexă este, desigur, eronată!), pe vremea lui Ramses al II-lea. Personajul din titlu – supranumit *Homer al Egiptului* -, fost poet şi preot la curtea celebrului faraon, este surprins în ipostaza de amfitrion al ospăţului consacrat victoriei de la „Ateş". Este vorba, probabil, de bătălia de la Quadesh (sau Kadesh), cetate din Siria antică sub zidurile căreia, spune istoria, Ramses îi învinge pe hitiţi în anul 1299 î.Ch. Macedonski – ca şi în alte prilejuri – s-a documentat metodic asupra bătăliei istorice din felurite surse, mai cu seamă franceze. Evocarea macedonskiană are două părţi distincte, întemeiate pe o simetrie bine gândită, cu un dozaj expert al efectelor stilistice. Prima parte corespunde poemului propriuzis al poetului nostru, pe când a doua – unde se utilizează procedeul intertextualităţii *avant la lettre* – cuprinde inserturi (probabile) din poemul epopeic al poetului egiptean. În primul segment poematic, se reconstituie tabloul static al mesei festive, în al doilea – scena dinamică a luptei. Descrierea macedonskiană excelează prin imagistica plastic-abundentă şi printr-o certă vizualizare spaţială. Templul în care se petrece ospăţul delimitează un spaţiu dominat de monumentalitate şi minuţie ornamentală.

„Răpitor prin meşteşug" – templul egiptean era construit din piatră masivă „cu-ngrijire prelucrată" şi, prin exces de stil în manieră barocă, este încărcat cu inscripţii sau „sfincşi pe socluri de-alabastru". Pereţii lui circumscriu un interior al abundenţei, dar şi al rigorii ceremoniale. Oaspeţii lui Pentaur (*comesenii*, îi numeşte poetul, fixând acest neologism în epocă în manieră proprie) beau din cupe de onix, iar bucatele le sunt aduse de robi atletici, învestmântaţi în tunici de in, în „vase de-aur înflorite cu argint". Masa este împodobită cu prosoape din hiacint purpuriu peste care s-au aşezat lădiţe de santal cu flori de lotus, alături de arbuşti ornamentali („Floarea magică de lotus întristat se veştejeşte / Printre poamele ce suie pe sub bolţi piramidal"). Excesului de obiecte preţioase în linie parnasiană – risipă de metale şi pietre de acest gen:aur, argint, alabastru, porfir, onix – îi corespunde belşugul bucatelor. Căci masa va fi încărcată cu raci de mare imenşi, stridii cu mărgăritare, vânaturi şi păsări „de tot felul, şi întregi şi despicate", ba chiar şi peşti artificiali, „plăsmuiţi după natură", întrucât - menţionează poetul în meta-textul explicativ – preoţilor egipteni li se interzicea să mănânce peşte.

Dincolo, însă, de *stilul pur parnasian al reconstituirii arheologice* – remarcat de Adrian Marino în *Opera lui Alexandru Macedonski* -, vagul atmosferei poetice şi dozajul corespondenţelor sunt evident simboliste. Incinta templului este înmiresmată cu „parfumuri arăpeşti" şi „se pierde sub un strat de umbră groasă". Umbra („Pe sfinţenia tihnită stâlpi de umbră privegheazǎ/.../ Întunericu-l frământă cu năluci de aur stins"- scrie poetul într-o variantă de laborator) care domină spaţiul sugerează misterul amplificat prin corespondenţe: „Dintr-o singură fereastră cade-o rază luminoasă,/Ce-nfăşoară comesenii într-un nimb strălucitor,/Fundul templului se pierde sub un strat de umbră groasă,/Ce pe zei adăposteşte de-orice gând profanator." Se creează, în totul, o stare ireală de moleşeală şi de rafinat plictis existenţial. Desigur, configuraţia acestui teritoriu al exceselor şi rafinamentului exagerat indică o perspectivă poetică estetizantă. Recuzita ospăţului din templu este ordonată în direcţia fastului ceremonial, fiindcă se supune unei certe intenţii spectaculare. „Rânduiala domnitoare e de meşter plăsmuită" – rosteşte poetul, accentuând gestul estetic în sine. Există, însă, alte versuri care divulgă anihilarea impersonalităţii artistice. Când Pentaur îşi începe poema, privirea i se înflăcărează, trădând astfel emoţia intimă recuzată de parnasieni în principiu: „Şi cum robii vin să cânte din cimbal şi din chitară,/Pentaur ridică vocea, şi din buzele de bard/Renumita epopee curge limpede şi clară,/Ca şi flăcările sânte ce-n privirile lui ard."

În acest punct se inaugurează a doua parte, înghilimetată textual. Epopeea poetului egiptean îndeplineşte rolul contrapunctului faţă de *ardoarea parnasiană a descrierii* – cum o defineşte Mihai Zamfir – din prima parte a poemului direct macedonskian. Dacă până acum proeminente erau imaginile picturale, în registru vizual, în secvenţa complementară primează percepţia auditivă. Fără să lipsească

analogiile coloristice (roșul sângelui predomină), descrierea câmpului de luptă se fundamentează pe redarea complexului de sunete ale încleștării dramatice și ale masacrului care urmează. Procedura stilistică rezonează ciudat de aproape cu modalitatea retorică (enumerări, aliterații) din *Scrisoarea III* eminesciană: „Calcă, culcă,-mpunge, rupe, taie, spintecă, răpune,/ Cu-o mânie trăsnitoare în al ochilor focar"; sau: „Uruind pe roți de-aramă face câmpu-a tremura " și:"Izvorește, sare, curge, un întreg potop de sânge /Și-un morman cumplit de leșuri umple câmpul mohorât". Și în *Ospățul lui Pentaur* impresionează cumulul de verbe ale mișcării și ale impactului care conferă dinamism scenei de război. *Bardul* mută brusc unghiul de vedere din decorul ireal și pașnic al templului în realitatea cutremurătoare a măcelului războinic. Iureșul verbal irepresibil se produce, totuși, în limitele unei arte a clarității clasiciste (epopeea „curge falnică și clară"). Până și uzul hiperbolei (torente, fulgere, trăsnete) pare că se subordonează solemnității descriptive. Revenirea în prezent din strofa finală, pe fondul slăvirii eroilor Ramses și Tarekenas, exprimă circularitatea istoriei umane, dar și refacerea imaginii cosmosului prin simbolul templului ca centru al lumii.

În anii concepției *Escelsior*-ului și *Flori*-lor *sacre*, 1895 și 1912, Macedonski adoptă convențional câteva teme și motive consacrate de simbolism. Starea de „spleen" și sentimentul „pustiului" existențial prinde relief, la nivel discursiv, într-un poem din 1883, *Nepăsare*, al cărui titlu inițial, *The Spleen*, invocă modelul baudelaireian. Histeria, „răscoala" nervoasă produsă de atracția satanică reprezintă axa tematică a poemului francez *Névroses*. Versiunea românească, *În atelier*, propune o stranie imagine a diavolului androgin, un visător cu trăsături clasice („O frunte visătoare sub păr de-atenian") și „buzele-i de flăcări", asemenea personajului demonic din poezia lui Rollinat. Într-o altă bucată în limba franceză, *Or j'entendis* – selectată în antologia parnasiană a lui N. Davidescu *Din poezia noastră parnasiană*, 1943 -, Satan apare în ipostaza spiritului malefic, batjocorind sarcastic poetul care își pierduse candoarea adolescentină și va fi părăsit curând de calul muzelor, Pegas. O probă imagistică de asimilare a motivului predilect al *Faunului*, în care Macedonski găsea (o spune în *Poezia viitorului*) simbolul perfect al „lubricității bestiale ce-și are sediul în fiecare om", se află în poemul cu același titlu: „În ochii mei adânci, pe brânci un faun priveghiază,/Visează straniul deliciu al zdrobitorului viol,/Hipnotizări ce pervertesc rânjind împrăștiază/Și-n fund de fragede calicii distilă-n silă vitriol:/În ochii mei adânci, pe brânci un faun priveghiază." Dar piesa cu totul previzional simbolistă este *Cântecul ploaiei* (datată. 1896) din *Flori sacre*, care deschide calea dezvoltării bacoviene a motivului. Tristețea pluvioasă, surprinsă în regimul identității dintre planurile cosmic și uman, este resimțită profund, până la gradul suferinței și disperării: „Plouă, plouă,/Plouă cât poate să plouă./Cu ploaia ce cade, m-apasă/Durerea cea veche, cea nouă…/Plouă, plouă.//Plouă, plouă,/Plouă cât poate să plouă…/Zadarnic vor cântece clare/Ca florile umezi de rouă/Cei vecinic scutiți de-ntristare…/Plouă, plouă." Imitându-i doar tematic pe simboliștii francezi – se subtitrează incomplet *Imitație* - , Macedonski dezvoltă analogia ploaie / plâns în sensul perceperii angoasei, fără să ajungă, totuși, la sugestia nesiguranței cosmice din *Lacustră* de mai târziu a lui George Bacovia: „Plouă, plouă,/Plouă cât poate să plouă…/Ființa mea și simțirea/Sufăr și plâng amândouă… /Viața-și urmează-ndârjirea…/Plouă, plouă." Nu întâmplător, Macedonski îi înlesnește debutul lui Bacovia în *Literatorul* din 20 martie 1899 cu poezia *Și toate*.

Majoritatea poemelor din *Flori sacre*, chiar dacă inegale valoric, anunță orientarea simbolistă a poetului înaintat spre bătrânețe. Ar fi, mai întâi, *Corabia*, poem în care – anticipându-se ritmurile minulesciene – este exploatat motivul plecării (prefigurat în *Plecarea* din volumul anterior) spre ținuturi necunoscute. Și în care apar primele semne de citadinism macedonskian. Poetul imortalizează aici momentul premergător călătoriei maritime, când vasul este acostat în orașul-port. Atmosfera repaosului nocturn apare impregnată de un fel de magie care stimulează melancolia marinarilor dornici să se desprindă de mal: „Catarg și pânze argintate/Abia ușor sunt legănate…/Magia nopței este sfântă… /Verzuiele unde dormitează./Novicii râd… Cârmaciul oftează,/Matrozii melancolic cântă." În planul corespondent, perimetrul citadin este dominat de lumini scânteietoare și armonii muzicale ce „vesel vibrează" în aerul misterios, răscolind simțurile tinerilor matrozi („Răscoala cetății-i frământă…/ Safire ca ceruri lăcrămează"). *Mănăstirea*, din poemul eponim, este descrisă la fel ca un port provizoriu învăluit în mister („Lângă glaucele ape mănăstirea e un port") care induce poetului o serie de corespunderi metaforice: „Și-a bisericei nălucă își dă brânci în clarobscur. / Tot așa se naște-n mine, sub mister, o frământare"; „Balta mucedă e toată fărmecat mărgăritar,/ Iar pe vechiul zid pe care liliacu-atârnă grape,/ Licăriri de pietre scumpe licurici zglobii presar". O mixtură compozițională de muzici și parfumuri sincretice tentează, în fine, poetul în *Rimele cântă pe harpă…* din 1893: „Rimele cântă pe harpă: ușor un zbor se zvonește/De paseri albe ce freamătă, și dimineața domnește./Ulmul, salcâmul și plopul se auresc…Își șoptesc, se iubesc.//Sufletul ce se avântă, cântă cu frunză, cu apă,Și cu parfumul din floare de închisoare ce scapă,Urcă, esență divină deplină, și pur s-absoarbe-n azur."

Poemul reprezentativ din *Flori sacre* pentru tranziția liricii macedonskiene din stadiul romantic spre parnasianism și simbolism este – cred, pe temeiul textului -, capodopera din ciclul *Nopților – Noaptea de decemvrie*, scrisă în 1901. Dincolo de tema romantică a condiției geniului, asupra căreia se insistă în majoritatea comentariilor critice, originalitatea indiscutabilă a poemului derivă din pregnanța atmosferei lirice și din orchestrarea savantă a efectelor muzicale în cadrul discursului poetic. Vreau să spun că embrionul tematic poate fi considerat romantic – și simbolul central *demonstrativ* în esență - , dar mijloacele de exprimare urmează evident estetica simbolismului. Imaginarul poetic ca atare este invadat de elemente parnasiano-simboliste. Cea mai mare parte a imaginilor se întemeiază pe solicitarea expresivității metalelor și pietrelor prețioase. Cerul strălucitor al Bagdadului este „de aur", ca și „zarea de aur". Palatul emirului are „săli de-alabastru", iar tezaurul său abundă în „movile" de aur și argint sau în „jaruri de pietre". Porțile cetății ideale sunt „de topaze", iar turnurile impunătoare, de argint. Climatul magic al Bagdadului este reconstituit printr-un plastic cumul de corespondențe, într-o aglomerare mirobolantă de sugestii și nuanțe, muzicale sau cromatice: „Prin aer petale de roze plutesc…/ Mătasea-nflorită mărită cu firul / Nuanțe ce-n umbră încet veștejesc…/ Havuzele cântă…- voci limpezi șoptesc…". Corespondențe aflate în contrapunct cu altă serie de analogii fructificată în sugerarea beznei terifiante din camera poetului: „Urgia e mare și-n gându-i și-afară, / Și luna e rece în el, și pe cer…/ Și bezna lungește o strașnică ghiară,/ Și lumile umbrei chiar fruntea i-o cer…". Abuzul coloristic, decurgând din perspectiva estetizantă, provoacă un flux imagistic continuu: odaia albă, câmpia albă, viscolul albastru, palatele –„albe fantasme", cerul galben sau roz, lotusul albastru, „albele forme de silfi", baldachinul (= „oranisc") roșu, armăsarii negri, cămila albă, „verdele pisc", calul alb, „verdeața de oază", păsările negre, „roșii movile" și „roșu de sânge", porțile cetății și zidurile albe, „alba nălucă", și „alba cetate" etc.

Paleta cromatică se subordonează intenției artistice de particularizare a celor trei locuri poetice: orașul emirului, pustia, cetatea utopică. În reprezentarea Bagdadului idilic și a Mekăi ideale predomină culorile alb și, mai rar, roz. Sunt culori simbolice ale transparenței și purității, coagulând adesea în splendide corespondențe: „Bagdadul! Cer galben și roz ce palpită" sau „Și-n alba odaie aleargă *vibrarea* (s.n.)". Această ultimă metaforă a aerului vibratoriu care produce surescitarea – reluată în descrierea pustiei: „Lucește, vibrează și-ntruna se-ntinde"- cred că reprezintă invenția absolută în interiorul limbajului poetic al epocii. În cazul celuilalt spațiu poetic, *pustia*, predomină roșul, culoarea sacrificiului și a experienței de cunoaștere incandescent-mistuitoare. Corelația dintre climatul poetic („focu-n odaie") și drumul străbătut de emir prin „jarul pustiei" învederează, în fapt, *obiectul simbolist* al poeziei care constă în mișcarea sufletească, deopotrivă morală și spirituală. O mișcare ascendentă, direct proporțională cu intensitatea trăirii ideii – căutarea absolutului – și combustia lăuntrică. Interiorizarea dramei simbolice se exprimă prin intermediul altei serii de analogii din sfera incandescenței (pustia *e-o mare aprinsă de soare*, emirul – *jar viu de lumină*, Bagdadul *se mistuie-n soare*, *tot cerul s-aprinde mai tare*) proiectate pe fond pictural: „Oribil palpită aceeași culoare…/ E-aprins chiar pământul hrănit cu dogoare,/ Iar ochii se uită zadarnic, cât pot - / Tot roșu de sânge zăresc peste tot / Sub aeru-n flăcări al lungilor zile".

Paleta cromatică se subordonează intenției artistice de particularizare a celor trei locuri poetice: orașul emirului, pustia, cetatea utopică. În reprezentarea Bagdadului idilic și a Mekăi ideale predomină culorile alb și, mai rar, roz. Sunt culori simbolice ale transparenței și purității, coagulând adesea în splendide corespondențe: „Bagdadul! Cer galben și roz ce palpită" sau „Și-n alba odaie aleargă *vibrarea* (s.n.)".

Dintr-o eroare estetică – congruentă cu atitudinea sa, până la un punct, egocentrică –, aș spune că Macedonski ratează finalul poemului, prin rezolvarea dramei simbolice cu substrat moral în spiritul pesimismului romantic, descifrând totodată simbolul. Pe când drumețul „șchiop și searbăd" (acel Pocitan-ben-Pehlivan din parabola epică *Meka și Meka*, publicată cu zece ani înainte) ajunge în *cetatea din vise* pe drumul ocolit, emirul moare în deșert fără să atingă cetatea absolutului, ilustrată prin câteva definiții repetitive ale simbolului: „năluca sublimă", „cetatea de / din vise", „alba cetate", „visu-i ceresc", „Regina trufiei, regina magiei". Oricum, în planul general al creației macedonskiene, *Noaptea de decemvrie* marchează renașterea spirituală a poetului care, deloc întâmplător, le mărturisea discipolilor din anturajul *Literatorului*: „Băieți, asta am scris-o pe când murisem". Expresivitatea poemei este cu atât mai pregnantă cu cât pare să reprezinte un repertoriu stilistic al etapei de creație, prin fascinanta aglomerare a tropilor, de la elementarele enumerații și repetiții până la învelișul alegoric și antiteză.

Preferința târzie pentru rondel nu poate fi interpretată, nicidecum, ca aplicare mecanică a predispoziției parnasienilor către formele fixe care invită la cizelare, finețe artizanală și rafinament stilistic. Indiferent de modelele invocate de criticii literari - Adrian Marino indică posibila influență a lui Rollinat și Banville -, Alexandru Macedonski reînvie arta truverilor francezi în spiritul evoluției sale spre simbolism. Poate să fi contat în opțiunea formală și posibilitatea oferită de rondel, prin versurile reiterate, de a valorifica tehnica refrenului, al cărei maestru poate fi considerat. Cert este că la peste 60 de ani, autorul *Excelsior*-ului, interesat să exploateze valențele muzical-picturale ale lirismului, vede în această specie formula adecvată exprimării unei viziuni interioare a spiritului. În simetrie valorică expresivă cu ciclul romantic al *Nopților*, *Poema rondelurilor* constituie, neîndoielnic, ciclul major al liricii macedonskiene din secolul al XX-lea. Poetul însuși era conștient de însemnătatea rondelurilor în procesul devenirii sale poetice, din moment ce le-a repartizat în primul volum al ediției definitive pe care o proiectase în anul morții, 1920. Reordonarea poemelor în cele patru volume menite să deschidă seria ediției *ne varietur* în zece tomuri este semnificativă în acest sens: 1. *Poema rondelurilor*; 2.*Nopțile*; 3.*Flori sacre*; 4.*Cartea nestematelor*. Dincolo de principiile pro-clasiciste afișate și declarațiile controversate, pășind în vârsta a treia, Alexandru Macedonski atingea atunci apogeul creației. Concepute majoritar după 1916, rondelurile îl plasează practic pe orbita simbolismului, dar cu certe infiltrații parnasiene. Ele vor alcătui, în cea mai mare parte, *opera postumă* a poetului renegat. Primul grupaj, *Rondelurile pribege*, a fost creat, cu câteva excepții, în 1916, anul de apogeu al simbolismului românesc - marcat prin apariția *Plumb*-ului bacovian - și a fost publicat în timpul vieții în periodice (mai puțin *Rondelul contimporanilor*). Celelalte cinci grupaje, *Rondelurile celor patru vânturi*, *Rondelurile rozelor*, *Rondelurile rozelor de azi și de ieri*, *Rondelurile Senei* - singurul grupaj care face excepție de la linia tematică prin viziunea fatalist-catastrofică - și *Rondelurile de porțelan*, scrise în anii 1919-1920, intră, prin majoritatea pieselor manuscrise, în categoria postumelor. Vor fi editate împreună abia în 1927 - la insistențele Anei Macedonski și datorită referatului favorabil semnat de E. Lovinescu - sub titlul generic indicat testamentar de autor: *Poema rondelurilor*, Editura Literară a Casei Școalelor, 116 pag.

Cosmin Victor Lotreanu

Despre pasiune şi orgolii politice în Franţa anilor '70-'80

Decizia desemnării lui Jacques Chirac drept prim-ministru a fost imediat analizată de oameni politici cu intuiţie sau cu viziune. François Mitterrand a şi menţionat că personal nu înţelege această măsură pentru că preşedintele Republicii a oferit o gură de oxigen gaullismului aflat în derivă după scorul dezamăgitor al lui Jacques Chaban-Delmas, instalând în fruntea Executivului pe „singurul om capabil să refacă mişcarea gaullistă."

„Calea dreaptă, în politică, este drumul cel mai lung pentru a ajunge dintr-un punct în altul."

Jean-Napoleon Vernier

Articolul îşi propune să trateze aspecte legate de viaţa politică franceză din deceniile 7 şi 8 ale secolului XX, în fapt relaţiile extrem de complexe între două figuri foarte importante ale dreptei post-gaulliste (Valéry Giscard d'Estaing şi Jacques Chirac). În context, nu mai puţin important, este reliefată şi figura lui François Mitterrand, lider incontestabil al mişcării de stânga, candidat la alegerile prezidenţiale din 1974 şi 1981. Peisajul politic francez, structurat ca urmare a învestirii lui Valéry Giscard d'Estaing în funcţia de preşedinte al Republicii, a fost dominat de relaţia acestuia cu noul prim-ministru (Jacques Chirac), de adversitatea crescândă şi de legătura tensionată dintre ei, aspect ce va avea o contribuţie importantă la victoria lui François Mitterrand în anul 1981. Parafrazându-l pe Georges Elgozy, „politica este arta de a face posibil ceea ce este necesar, iar necesar este să fii ales." Loialitatea în politică este o *rara avis*, poate dintotdeauna, Honoré de Balzac scriind odinioară că „devotamentul politic este recompensat de trădare sau uitare." Însă este pe deplin adevărat că politica, precum societatea sau natura, evoluează permanent, obiectivele se schimbă, mişcările politice şi deciziile se reformulează sau se adaptează circumstanţelor. Prioritară este decizia politică, ce odată luată are consecinţe inevitabile şi pe termen lung, din păcate sau din fericire. O decizie la nivel politic poate declanşa un conflict, cuvintele lui Niccolo Machiavelli păstrându-şi astfel peste secole actualitatea: "Începem războiul când dorim, terminăm războiul când putem."

Valéry Giscard d'Estaing a fost ales preşedinte al Republicii Franceze în anul 1974. Fost ministru al economiei şi finanţelor în timpul preşedinţiilor lui Charles de Gaulle şi Georges Pompidou, s-a definit ca partizan al aşa-numitei „schimbări în continuitate." Momentul învestirii în funcţie a fost în mod simbolic unul inovator (parcurgerea pe jos a bulevardului Champs-Élysée etc.). Preşedintele nou-ales a anunţat „o eră nouă a politicii franceze" eliminând, chiar din alocuţiunea inaugurală, orice referire la predecesori. Inovarea, noutatea, schimbarea, toate acestea sunt concepte ce, dincolo de scopul nobil sau de necesitate, au calitatea de a irita *establishment*-ul sau de a-i provoca adoptarea unei atitudini rezervate. Şi aici trebuie căutată explicaţia acestui gest politic şi anume desemnarea lui Jacques Chirac în funcţia de prim-ministru. De ce Chirac? Cel puţin din două motive: menajarea partidului gaullist majoritar în Adunarea Naţională („UDR"-„Uniunea Democraţilor pentru Republică"), descurajat şi poate chiar demoralizat de procentul de 15% obţinut de candidatul său la funcţia de preşedinte al statului (Jacques Chaban-Delmas, primar al oraşului Bordeaux, candidat oficial al UDR), respectiv răsplătirea disidenţei tânărului dar nu mai puţin ambiţiosului om politic şi deputat de Corrèze (Jacques Chirac). Acesta s-a opus desemnării lui Jacques Chaban-Delmas drept candidat la funcţia prezidenţială şi, alături de 43 de parlamentari UDR (semnatari al aşa-numitului „Apel al celor 43"), s-a pronunţat public în sprijinul lui Valéry Giscard d'Estaing.

Decizia desemnării lui Jacques Chirac drept prim-ministru a fost imediat analizată de oameni politici cu intuiţie sau cu viziune. François Mitterrand a şi menţionat că personal nu înţelege această măsură pentru că preşedintele Republicii a oferit o gură de oxigen gaullismului aflat în derivă după scorul dezamăgitor al lui Jacques Chaban-Delmas, instalând în fruntea Executivului pe „singurul om capabil să refacă mişcarea gaullistă." Sigur că, după cum spunea Jean Rostand, „în politică este mai uşor să fii profet decât judecător", însă decizia şefului statului a avut raţiunile sale, cel mai probabil legate de credinţa că noul prim-ministru va fi loial, că se impune menajarea orgoliilor unei majorităţi parlamentare „rănite" şi, totodată, cooptarea acesteia la actul guvernării. Secretarul general al Preşedinţiei Franceze, Claude-Pierre Brossolette, avea să îşi amintească: „Cei doi lideri au avut o afecţiune unul faţă de celălalt. Giscard a fost un om cu un cinism şi un scepticism politic fără limite. M-a uimit slăbiciunea sa pentru Chirac. Giscard a fost fascinat de energia sa, ceea ce însă nu l-a împiedicat să se amuze un pic de atitudinea sa serioasă şi poate uneori de stângăciile sale. "Totodată cred că este edificatoare redarea dialogului între cei doi (preşedintele Giscard şi secretarul general al Preşedinţiei) referitor la Jacques Chirac, fiind surprinzătoare clarviziunea lui Claude-Pierre Brossolette:

„Acest Chirac este uimitor. Devotat, eficace, cu putere de muncă. Nu puteam identifica pe cineva mai bun. (Valéry Giscard d'Estaing)

Aveţi totuşi grijă, este ambiţios. Va fi într-o zi ceea ce dumneavoastră aţi fost în relaţia cu Pompidou. Un rival. (Claude-Pierre Brossolette)

Sunteţi în eroare. Chirac este un copil. Nu are anvergură, îmi va fi mereu devotat, fidel." (Valéry Giscard d'Estaing)

Încă de la formarea guvernului, relaţia între cei doi lideri a fost una cu asperităţi mai mult sau mai puţin latente. Preşedintele şi-a impus oamenii în Executiv (Michel Poniatowski ca ministru de Interne, Michel d'Ornano la Industrie, Jean Lecanuet la Justiţie), singurul gaullist prin excelenţă (emanat din UDR) fiind noul ministru al Apărării, Jacques Soufflet. Titularii ministerelor-cheie au fost „giscardieni", aspect niciodată consimţit de Jacques Chirac şi conducerea UDR. La acest aspect s-a adăugat şi stilul prezidenţial de lucru, unul direct, cu ordine date de şeful statului miniştrilor sau cu organizarea la Élysée (sediul Preşedinţiei Republicii) a unor consilii restrânse, între preşedinte şi anumiţi titulari de portofolii în Executiv. Fără a pune la îndoială bunele intenţii, voinţa politică a reformării şi reformelor, totuşi maniera în care Valéry Giscard d'Estaing "nu guvernează, ci domneşte" (după expresia lui Franz Olivier-Giesbert) a jenat sistemul politic şi a generat ruptura de mai târziu (demisia lui Jacques Chirac din funcţia de prim-ministru, la 25 august 1976). În mod plastic dar inspirat Alexandre Sanguinetti (secretar general al UDR) a afirmat, cu referire la preşedintele Giscard, că „acest om posedă toate tipurile de inteligenţă, în afară de cea a puterii."

În decembrie 1974, într-o mişcare tip *blitzkrieg*, Jacques Chirac a fost ales secretar general al UDR. Deşi anumiţi lideri politici precum Jacques Chaban-Delmas nu s-au sfiit în a denunţa această mişcare ca antidemocratică, totuşi gestul politic a fost unul susţinut de aparatul birocratic al partidului gaullist sus-menţionat. Preşedintele Valéry Giscard d'Estaing se afla în Martinica (întrevedere cu preşedintele SUA Gerald Ford), dar fără îndoială a fost lezat de mişcarea premierului. Cu simţul său politic ce l-a făcut celebru, François Mitterrand (lider al Partidului Socialist, şef al opoziţiei şi viitor preşedinte al Franţei, o dată cu alegerile din 1981) a şi declarat în "Le Point" că „şeful statului nu mai este suveran pe deciziile şi alegerile sale", dând încă o lovitură eşafodajului deja şubred al unei relaţii tensionate ce, odată cu fortificarea staturii lui Jacques Chirac (premier şi lider al partidului ce deţine majoritatea parlamentară), avea să evolueze spre o rivalitate directă la nivel bilateral. Declaraţia noului secretar general al UDR a fost una clară şi edificatoare: „Am nevoie să fiu indisolubil legat de mişcarea noastră... Oricare ar fi dificultăţile îmi voi atinge ţelul, gaullismul."

Alături de multe alte cauze, mai mult sau mai puţin punctuale, *divorţul* dintre preşedinte şi primul-ministru s-a pronunţat formal la data de 25 august 1976. Descrierea momentului (Françoise Giroud în „La Comédie du pouvoir") este una în care atitudinea „regalistă" a lui Valéry Giscard d'Estaing a fost menită a-l minimaliza pe un Jacques Chirac demisionar. Primul punct al şedinţei de Guvern a fost parcurgerea ordinii de zi, după care preşedintele „bronzat şi aparent decontractat" a vorbit despre impresiile de călătorie urmare vizitei sale în Gabon (Valéry Giscard d'Estaing a avut o pasiune aparte pentru Africa). La final s-a adresat unui Chirac „palid şi crispat" cu următoarele cuvinte: „Domnule prim-ministru, aveţi ceva să ne spuneţi?" Urmare a anunţului demisiei, unul sec şi laconic, preşedintele a încheiat momentul prin afirmaţia: „Când cineva doreşte să se retragă, acest fapt trebuie acceptat ca atare." Deşi premierul demisionar nu a ripostat şi nu a avut imediat o atitudine ofensivă pe acest subiect, totuşi, în aceeaşi seară, a rostit o alocuţiune caracterizată drept "zguduitoare", în care cuvintele „Nu dispun de mijloacele pe care le estimez drept necesare pentru a asuma în mod eficace funcţia de prim-ministru şi, în aceste condiţii, am decis să îi pun capăt", au reprezentat un *casus belli* în relaţia, instituţională şi personală, între cei doi lideri politici. Valéry Giscard d'Estaing i-a reproşat direct lui Jacques Chirac („ modul în care v-aţi exprimat") declaraţia şi întregul context în care aceasta a fost rostită.

Rivalitatea politică şi personală între Valéry Giscard d'Estaing şi Jacques Chirac avea să mai cunoască, în perioada următoare, cel puţin două episoade importante şi anume alegerile municipale din Paris (1977), respectiv alegerile legislative din 1978. Primul eveniment electoral a fost precedat de modificarea statutului capitalei, aspect ce a determinat în premieră desfăşurarea scrutinului pentru alegerea primarului. De subliniat este importanţa simbolică a noului primar ales. Candidatul „prezidenţial" a fost Michel d'Ornano (ministru al Industriei şi edil în funcţie al oraşului Deauville) dar surpriza a venit din partea noului partid gaullist RPR („Adunarea pentru Republică", formaţiune politică înfiinţată pe osatura UDR) care a decis să susţină candidatura preşedintelui său, Jacques Chirac. Acesta va câştiga primăria Parisului şi va fi edil al capitalei Franţei până în anul 1995, când va deveni preşedintele Republicii. Al doilea eveniment a fost desfăşurarea alegerilor legislative din 12 şi 19 martie 1978. Cele două mari partide de dreapta (RPR şi UDF, cea din urmă formaţiune politică "prezidenţială", "Uniunea pentru Democraţie Franceză") au obţinut 22,7% respectiv 20%, consolidându-se imaginea preeminenţei gaulliste (RPR ca prim partid al Franţei) şi a unei formaţiuni politice ce s-a individualizat şi a rezistat atât tentaţiei „giscardiene" cât şi concurenţei Partidului

Socialist. Noua Adunare Națională a cuprins un număr de 290 de parlamentari de dreapta, respectiv 210 de stânga. Protagonistul campaniei electorale a fost fără îndoială Jacques Chirac (conform lui Franz Olivier-Giesbert, acesta "a vizitat 453 orașe, a pronunțat 415 discursuri, a participat la 69 de mitinguri electorale"). Liderul RPR s-a distanțat de ideile prezidențiale inclusiv cu un limbaj destul de surprinzător („cei care vorbesc mereu de schimbare au atitudinea bătrânilor care vorbesc despre tinere domnișoare") și, concomitent, a atacat constant socialiștii și personal pe liderul acestora (François Mitterrand) prin afirmații de genul: „Politicieni îndepărtați de mulți ani de la putere datorită greșelilor lor, gata de toate compromisurile pentru a reveni în prim-plan". Aluzia a fost la activitatea anterioară politic-ministerială a lui Mitterrand. Având în vedere efortul susținut depus în campanie coroborat cu declarația inițială a șefului statului (în „L'Express" din 9 mai 1975, l-a numit pe premierul Raymond Barre drept „lider al campaniei majorității"), cu siguranță ignorarea ulterioară de către Valéry Giscard d'Estaing a fostului său prim-ministru a creat premisele deznodământului scrutinului prezidențial din 1981. Jacques Toubon a remarcat în mod absolut corect că "Chirac a avut sentimentul că a salvat majoritatea. Ar fi dorit ca Giscard să desprindă concluziile necesare. A fost traumatizat de maniera în care a fost tratat de președinte". Chiar dacă un om politic poate fi un excelent personaj de campanie, poate în detrimentul unei limpeziri sau clarificări necesare a atitudinii de exercitare ulterioară a puterii, este clar că o mână întinsă, o tentativă de reconciliere, ar fi atenuat asperitățile și poate chiar clivajul din 1981.

Alegerile prezidențiale din anul sus-menționat (1981) s-au redus, ca pondere electorală, la 3 candidaturi: Președintele în exercițiu, François Mitterrand din partea Partidului Socialist, respectiv Jacques Chirac din partea RPR. Candidatura primarului Parisului a fost una care a contat foarte mult în stabilirea ierarhiei finale (Primul tur de scrutin Giscard 28,3%, Mitterrand 25,9%, Chirac 18%; al II-lea tur de scrutin Mitterrand 51,76%, Giscard 48,24%). În următoarele rânduri îmi propun să reliefez, ca și până acum, nu atât victoria lui François Mitterrand, cât conflictul Giscard/Chirac, latent în 1974 și manifest cel puțin din 1976. Franz Olivier-Giesbert, în volumul său „Chirac. Une vie", redă următorul dialog din ianuarie 1981, destul de concludent privind tensiunea și resentimentele între cei doi oameni politici:

- „Deci, se pare că vă veți prezenta. (Giscard)

- Eu? Nu, încă nu am luat nicio decizie. (Chirac)

- Nu încercați să mă păcăliți. Ați comandat deja afișele de campanie. (Giscard)

- Vă repet, nu am luat decizia. Și de altfel sunt sigur că veți pierde alegerile. (Chirac)

- Dacă vă veți prezenta, cu siguranță. (Giscard)

- Asta nu schimbă nimic, domnule Președinte. (Chirac)

- ....Veți lăsa venin în urmă. Îmi va fi greu după aceea să reunesc voturile pentru al doilea tur". (Giscard)

Candidatura lui Jacques Chirac a generat dezbateri interne importante. Acuzația principală a fost tocmai aceea a divizării majorității (și așa divizate...), a faptului că o dublă candidatură va maximiza șansele lui François Mitterrand. În acest sens afirmațiile lui Edouard Balladur (apropiat al lui Chirac, viitor ministru și prim-ministru) sunt lămuritoare și pline de intuiție politică: „Sunt convins că Giscard va pierde din cauza unui fenomen de respingere ce de câteva luni se face simțit în Franța. Nu aveți nicio șansă să fiți ales în locul său. Și, dacă vă veți prezenta, cred că veți fi făcut responsabil de înfrângerea sa". Totuși liderul RPR a candidat. Au contat resentimentele față de președinte (comportamentul său din 1976, ingratitudinea sa după alegerile din 1978), faptul că toți șefii de partide au participat la cursa electorală, imposibilitatea ca un alt candidat RPR să aibă un scor decent, credința sa că, după o eventuală victorie a lui François Mitterrand, electoratul va avea un reflex de repliere și va vota „la dreapta" odată convocate alte alegeri legislative. Greu de spus, dar sunt de părere că afirmația lui Jacques Toubon se apropie cel mai mult de înțelegerea acestui gest politic: „Am fost convinși că Chirac putea ocupa locul II în spatele lui Giscard în primul tur. Acesta a fost obiectivul nostru. Dar am onestitatea de a spune că ne îndoiam toți că ar putea ieși învingător dintr-un duel cu Valéry Giscard d'Estaing în al doilea tur. Giscard ar fi primit toate voturile de la centru-stânga".

Problema candidaturii lui Jacques Chirac s-a pus și în termenii abordării septenatului președintelui în exercițiu. Din reflex politic, poziționare electorală și individualizare ca alternativă, Jacques Chirac nu a menajat bilanțul anilor Giscard. (1974-1981) Astfel, expresii precum „slăbiciune generală a economiei noastre" sau „dacă vrem schimbare în politică ori schimbăm președintele, ori acesta face efortul de a se schimba el însuși" sau „port o judecată negativă asupra septenatului" au contribuit la fragilizarea candidatului Valéry Giscard d'Estaing. De altfel, în cursul dezbaterii televizate Giscard/Mitterrand, acesta din urmă avea să citeze în mod repetat declarațiile lui Jacques Chirac punctând faptul că președintele nu are majoritate sau că aceasta este doar una aparentă.

Trebuie subliniată și neasumarea unui sprijin clar, fără echivoc, a lui Jacques Chirac față de președintele în exercițiu, înaintea celui de-al doilea tur de scrutin. Declarația liderului RPR trebuie interpretată în toate nuanțele sale („pe 10 mai fiecare va trebui să voteze urmându-și propria sa conștiință. Cu titlu personal nu pot decât să votez pentru domnul Valéry Giscard d'Estaing"). Ultimele cuvinte spun totul prin echivocul lor. Inclusiv noii lideri RPR au avut declarații similare. Alain Juppé (viitor ministru de externe și prim-ministru) a precizat că, dincolo de orice emoții, între François Mitterrand și Valéry Giscard d'Estaing nu se poate vorbi de „o alegere între societăți" ci de „o alegere politică." Încercarea președintelui de a determina solidarizarea liderului RPR a fost una sortită eșecului, poate datorită acelorași resentimente sau istorii personale comune. Dialogul dintre cei doi nu are nevoie de comentarii, fiind mai mult decât sugestiv:

„Declarația dumneavoastră de ieri a fost bună, dar cred că recunoașteți că nu este suficient. Trebuie să participați la mitingul pe care îl voi organiza la Pantin. Este foarte important pentru mine. (Valéry Giscard d'Estaing)

Nu cred că militanții mei ar înțelege asta. Trebuie să reflectez." (Jacques Chirac).

Ulterior, președintele i-a trimis o scrisoare lui Jacques Chirac. Tonalitatea acesteia spune totul despre ceea ce se distinge cu ușurință între obligație și interes politic, cu o acută lipsă a componentei afective, personale, probabil imposibilă în condițiile date:

"Domnule Primar,

Organizez duminică, 3 mai, la Paris cea mai importantă reuniune a campaniei celui de-al doilea tur de scrutin, ce mă opune domnului Mitterrand.

Doresc să vă invit, având ca motiv funcția dumneavoastră de Primar, dar și declarația pe care ați făcut-o lunea trecută, în sensul votului la al doilea tur. Voi fi încântat, dragul meu Primar, să vă întâmpin."

Valéry Giscard d'Estaing

Concluzia, urmare a tuturor acestor aspecte, este că Jacques Chirac nu a împiedicat cu adevărat alegerea lui François Mitterrand în funcția de președinte al Republicii sau, mai bine zis, nu a întreprins eforturi reale pentru a-l susține pe Valéry Giscard d'Estaing. Timpul, fără îndoială, este cel care vindecă rănile trecutului însă cicatricile rămân. Relațiile între cei doi oameni politici au fost și au rămas unele complexe, ieșind deseori la iveală amintirile unui trecut comun destul de tumultuos. Ceea ce mai recent poartă denumirea de „lecții învățate" ar trebui să fie în acest caz asumarea cu serenitate a meritelor și erorilor, nu numai la nivel politic, alături de capacitatea de a reconstrui, de o lua mereu de la capăt, cu obstinație, perseverență și curaj. Această triadă de oameni politici de prim rang oferă momente pasionante, victorii și eșecuri, dar și confirmarea a ceea ce a spus, cu secole înainte, Miguel de Cervantes: „Trebuie dat timpului timp". În acest caz timpul este poate cel mai important.

În final, citând dialogul dintre Valéry Giscard d'Estaing și Jacques Chirac, desfășurat după anul 1981 („Să nu vorbim despre trecut. Ați făcut greșeli importante/ Sunt pe de-a întregul de acord să nu vorbim despre trecut dar consider că greșelile sunt cel puțin împărțite.") nu îmi rămâne decât să reflectez la cuvintele lui Antoine de Saint-Exupery: „Adevărul de mâine se hrănește din greșelile de ieri."

Jacques Toubon a remarcat în mod absolut corect că "Chirac a avut sentimentul că a salvat majoritatea. Ar fi dorit ca Giscard să desprindă concluziile necesare. A fost traumatizat de maniera în care a fost tratat de președinte".

Strada Mare și Magazinul Select. Clădirea se afla în colțul de lângă Magazinul Trivale, actualmente Complexul Fortuna, zona de lângă Mall Trivale. Tip : foto după clișeu. (Anii 1960?)

„O femeie care știe că nu e iubită"

(urmare din p. 3)

duzină, poet nu ești deloc, n-ai meritat nici titlul de doctor, nici premiile primite, căci acestea se dau pe pile» etc. Ai devenit un panou de tragere ideal. Confrații locali se pare că au nevoie de o paradigmă negativă, sub ochi. Nu te supăra. Se cuvine să-i înțelegi".

■ „Înaintam într-o natură delirantă. Lizierele sunt locuri ale spiritului în care umblă sălbăticiuni născute din vis. Iar Arcașul virgin aleargă în van după dorințele imaginii sale («O! Să-și păstreze săgețile, nu va ucide decît în vis» [Goethe]). Răcoarea nopții m-a trezit. Dar în timp ce scriu aici, încă mă simt scăldat de febra aceea amoroasă; și totul este mit, din nou. Mituri ale umbrelor și ale hotarelor, ieșite din pădurea apuseană; regăsesc în ele copilăria mea înconjurată de prezențe obscure, copilăria mea, acea credință anxioasă în nu știu ce libertate a lumii" (Denis de Rougemont).

■ Existența nu poate fi practic golită. Paradoxal, ea *se umple* cu golul prin care încercăm a o înlocui.

■ „Nu există altfel de suprafețe decît limite" (Monseniorul Ghika).

■ Umilința poate fi simulată, vanitatea nu poate fi decît naturală.

Niculina OPREA

„Poeții sunt oamenii cei mai apropiați de adevăr, între pământ și cer ei fiind cei mai exacți"

Interviu cu poetul și traducătorul
ERKUT TOKMAN

Erkut TOKMAN, poet, traducător, actor și editor născut la 4 iunie 1971 în Istanbul. După încheierea studiilor la Universitatea Tehnică din Istanbul, Facultatea de Inginerie Electrică, a locuit în Anglia, România și Italia. A studiat poezia engleză, a urmat cursuri de teatru, dans și pian, la Londra și București. A tradus în limba turcă din creația a peste 80 de poeți români, englezi, italieni și de alte naționalități. Poetul este membru PEN Club al Centrelor din Turcia și Italia. Erkut Tokman este președinte al „Academiei de Traduceri Interculturale de Poezie" din Turcia. Pentru activitatea literară a fost recompensat cu importante premii naționale și internaționale. Pentru traducere a primit cel mai important premiu internațional în domeniul artelor, oferit de Ministerul Culturii din Italia (Roma) pentru volumul *Tu, la pândă, sub pleoape* de Sebastiano Grasso (2019). Erkut Tokman are în lucru o importantă antologie de poezie românească.

Totdeauna m-am considerat un cetățean al planetei. Deși sunt „o cursă" către o țară, cred că destinul meu ca persoană, ca poet, este familiarizat cu diferitele țări, limbi și culturi ale lumii.

interviu

Niculina Oprea: *Dragă Erkut Tokman, faci parte din categoria poeților care publică o carte de poezie doar atunci când inspirația inundă ființa fragilă a poetului. Perioadele lungi la care ți-ai publicat cărțile de poezie demonstrează cât de serios ești cu actul creator. Volumele tale „Ceea ce a rămas în îndepărtare" (1999), „Voci în necunoscut" (2007), „Între noi există o poveste" (2015), „Orașele luminează pământul" (2017) și „Lupoc" (2019) sunt cărți de poezie de înaltă ținută artistică. Când ți-ai dat seama că ai putea să fii poet ?*

Erkut Tokman: În primul rând, îți mulțumesc pentru invitația la acest interviu, și pentru valoarea pe care o dai poeziei mele. Interesul meu pentru poezie și pasiunea pentru scris s-au manifestat în sufletul și în mintea mea de la o vârstă fragedă. Pe la 17 ani am început să scriu. Aveam o fată pentru care scriam poezii. Nu erau doar poezii de dragoste, ci și poezii care includeau preocupări sociale ca urmare a viziunii mele de atunci, prin ochii unui adolescent, despre lume, dar și despre țara mea. Prin intermediul revistei „Varlîk" mi-am făcut intrarea în familia mea dragă. Am cumpărat multe cărți ale poeților turci, dar și cărți traduse în limba turcă, din creația unor poeți din lume. Printre cărțile de poezie citite a fost și volumul unui poet român - Nicolae Dragoș, *Cuvântul vremii* se numește volumul tradus în limba turcă de poetul Kemal Özer. În primii ani, m-au impresionat în special Nazim Hikmet, Melih Cevdet Anday și Özdemir Asaf. În paralel cu cititul, puțin câte puțin am continuat să scriu poezii noi. La rubrica „Primul poem", prima mea poezie intitulată „*Birleşme*" (*Îngemănare*), pe care tu ai tradus-o foarte bine în limba română, a fost publicată de poetul Mustafa Köz, în revista "Şiir Oku". De atunci, această aventură continuă zi de zi. Am publicat cinci cărți de poezie, iar cea de-a șasea va fi publicată anul viitor. Îmi îmbunătățesc constant poezia citind, gândind la poezie, traducând poezie din diferite limbi, trăind și experimentând. În ceea ce am scris, întotdeauna am pus ceva nou. Mi-am asumat responsabilități pentru poezia turcă și pentru poezia din lume pe care am tradus-o și o traduc în continuare.

N.O.: *„Lupoc", recentul tău volum de poezie a luat prin surprindere criticii literari din Turcia, dar și prietenii tăi cunoscători ai scrierilor tale. Despre* ***Lupoc*** *spui că ar fi „Un sentiment care codifică codurile genetice". Cum ai scris această carte, ce acumulări s-au revărsat din sufletul tău de poet?*

E.T.: Apariția cărții a fost destul de misterioasă, „Lupoc" a început să-mi vorbească asemenea unei voci interioare, necunoscută: o voce interioară misterioasă, dar și atrăgătoare. Așadar, ca laitmotiv, pot spune că poezia din mine l-a creat pe „Lupoc" asemenea unui personaj misterios. Pentru mine, „Lupoc" este o esență necunoscută, care poate înlocui totul. „Lupoc" nu are nici formă, nici gen, este asemenea unui „eu" viu sau neînsuflețit. Deși purta cu el răni sociale și pământești, „Lupoc" privea lumea dintr-o perspectivă foarte largă, cu un ochi atât în interior, dar cât și în exterior. În acest context, „Lupoc" și-a dorit o „inovație". O inovație mai ales în poezia turcă. Pentru aceasta, cel mai greu i-a fost lui „Lupoc" să-și stabilească propria limbă critică ținând cont de eroziunea de care suferea limba turcă. În acest limbaj critic, un limbaj experimental, dar și vizual a fost plasat pentru prima dată în poezia turcă. Acest limbaj vizual folosește ortografia și simbolurile. Această simbologie este cea care include matricea în matematică, totodată și o formulă din chimie. Mai presus de toate „Lupoc" este un poem hibrid. Începe și se termină ca un singur poem destul de lung. „Lupoc este un laitmotiv. Ca poet, încep poemul întrebând: „*Lupoc ești acolo?*", astfel, poezia se află într-o structură pe mai multe nivele, care invită lumea și societatea din diferite straturi de conștiință, să participe la aventura unui poem în căutarea lui „Lupoc", de la început până la sfârșit. La sfârșitul cărții, „Lupoc" dă răspunsul: „*Sunt aici...*" Întreaga poezie aflată între întrebare și răspuns este de fapt un singur răspuns. Acest poem hibrid este atât un poem social cu elemente de avangardă, dar și un poem experimental (în contextul vizualității), și chiar un poem „science fiction". „În poezia turcă, acum există un „Lupoc"!, a scris în articolul său, scriitorul și jurnalistul Enver Topaloğlu De asemenea, Enver Topaloğlu a mai spus că „Lupoc" va fi primul exemplu al acestui gen în poezia turcă, dacă „Lupoc" ar deschide o cale în domeniul științifico-fantastic.

N.O.: *Am văzut că volumul este foarte bine receptat de poeții din Turcia. Ai deja 15-20 de cronici literare. Printre poeții foarte importanți care au scris despre cartea ta, se află Haydar Ergülen. Ca poet, ce așteptări ai de la „Lupoc"?*

E.T.: Da, „Lupoc", recenta mea carte apărută în Turcia, a atras atenția atât a criticior literari, cât și a poeților. Cred că numărul de articole, și interviuri scrise despre carte, se apropie de 20. De asemenea, cartea a trezit interesul poeților tineri, fapt îmbucurător pentru un poet matur. În Turcia, prezentări excelente ale cărții, au făcut scriitorii Özdemir İnce, Adil İzci, Oğuzhan Akay, Mustafa Köz, aceștia sunt poeți și scriitori turci de talie mondială lor li s-au alăturat și preiteni precum Z. Özger, Ahmet Kutsi Tecer, Ece Ayhan, Orhan Kemal, Antonin Artaud, Paul Klee, autori care au publicat cărți la Editura „Ve", și care au făcut o campanie promoțională foarte interesantă pentru „Lupoc", pe rețelele de socializare înainte de – a ieși cartea de la tipar, iar după publicare, s-au întâlnit cu cititorii de poezie, cu publicul cititor în general. Întrucât editorul nu a participat la nicio competiție, cu această carte particip, alături de alți poeți care au publicat cărți de poezie, la concursuri care nu sunt supuse sistemului de recompense din Turcia, ca protest împotriva poluării. Așteptarea mea de la această carte este aceea de-al găsi pe cititor și de a rămâne pe viitor ca o carte de nivel înalt de cultură, deoarece cartea are o viziune înaltă asupra viitorului. Este o carte cu indicii despre viitorul umanității. Este cartea unor realități criptate și descifrate. Oferă oamenilor o altă conștiință alternativă și, de ce nu - iluminare. Vă împărtășesc câteva citate scurte aparținând celor doi poeți considerați foarte importanți în Poezia turcă, Gülseli İnal și Haydar Ergülen, referitor la această carte: „Un limbaj foarte interesant, o expresie contradictorie, o inovație surprinzătoare ca o muzică atonală ..." (Gülseli İnal), sau: „ Nu asta face fiecare poet bun? Gândiți-vă la İlhan Berk! Compar călătoria lui Erkut Tokman cu cea a lui İlhan Berk. O poezie scrisă pentru schimbare nu se schimbă ea, dar schimbă poezia existentă. Există o energie constantă de schimbare în poezia lui Erkut Tokman, precum revoluția." (Haydar Ergülen).

N.O.: *Ținând cont că existența ta s-a desfășurat pe teritorii întinse și diferite, ai lucrat și ai locuit ani de-a rândul în Londra, în București, în Milano, cu șederi îndelungate la Istanbul, Izmir, Ankara, cu participări diverse în Franța, pot spune că ești omul circuitelor deși neașteptate, dar intuitiv luate în calcul.*

E.T.: Îți mulțumesc pentru abordarea acestei probleme foarte importante pentru mine. Totdeauna m-am considerat un cetățean al planetei. Deși sunt „o cursă" către o țară, cred că destinul meu ca persoană, ca poet, este familiarizat cu diferitele țări, limbi și culturi ale lumii. În acest context, au fost orașe și țări care au jucat un rol important în viața mea, dar și în universul meu poetic, așa cum ai menționat mai sus. Toate au o semnificație specială atunci când privesc în urmă. Un exemplu elocvent este orașul București din România, oraș în care am locuit timp de 4 ani. Astfel, de-a lungul anilor, legăturile mele cu poezia și cultura românească au continuat să devină tot mai puternice, și de ce nu, și rodnice. De asemenea, Londra și Milano, sunt două orașe în care am învățat și am experimentat multe lucruri interesante despre viață, despre cultură, în special despre poezia acestora. Aceste culturi diferite m-au îmbogățit schimbându-mi viziunea asupra vieții, învățând limba lor, am putut să percep cultural ori așezându-mă la masa de lucru și lucrând acolo, „la fața locului" așa cum se spune.

N.O.: *În poezia ta există un sentiment de dor, ai o legătură puternică cu pământul pe care te-ai născut.*

E.T.: Voi răspunde cu „da" și „nu". Pământurile pe care trăim și le cultivăm sunt întotdeauna importante pentru noi. Desigur, iubesc și ador aceste meleaguri, această cultură și această limbă, dar este o acțiune de a dezvălui valorile în care cred, dar și poezia mea, ca fiind parte a unui mozaic cultural mondial. Încercarea de a creea o conștientizare adevărată, mai degrabă opusă naționalismului. Acesta este un punct de vedere, dar și un efort, care se aplică nu doar culturii din care eu provin, ci și tuturor culturilor acestui Pământ, pe care le cunosc și pe care le trăiesc, deoarece comunicarea există în această epocă, în care posibilitățile tehnologice ale globalizării sunt foarte avansate, ne împinge rapid să fim o parte a unei culturi universale comune, dar este o perioadă destul de dureroasă, care aduce mari probleme și suferințe, iar aici mă refer la ceea ce trăim azi: pandemia Covid - 19. Lumea evoluează într-o epocă digitală, al cărei viitor nu este clar datorită pericolelor la tot pasul. Așa cum am mai menționat, mă percep ca fiind un poet turc făcând parte din această cultură a lumii de mijloc, dar ca și cetățean al acestei lumi.

N.O.: *Crezi că poeții sunt o întâmplare frumoasă pe planeta Pământ, ori ei sunt o necesitate nobilă?*

E.T.: Poeții sunt oamenii cei mai apropiați de adevăr, între pământ și cer ei fiind cei mai exacți.

Lupta poetului cu viața este, de asemenea, lupta lui cu poezia; poezia adaugă minte, inteligență, intuiție și frumusețe vieții. În timp ce poezia îl prezintă și reprezintă pe poet în fața cititorului, dintr-un alt punct de vedere îl face pe poet să gândească mai mult, îl asigură de realitatea existenței sale, făcând abstracție de existența printr-un limbaj imaginar. Nu cred că poezia este o necesitate nobilă, dar poezia conține noblețe. Poezia este tot ceea ce există, ea însăși spune acest lucru îmbinând toate limitele limbajului cu un stil estetic.

N.O.: *Orașele prin care ai trecut au un loc important în inima ta, știu că ai poeme în care ai scris despre București. Ce simți când scrii un poem despre Londra, Paris, Milano, București, Izmir sau Istanbul?*

E.T.: Prin această întrebare ai atins un punct foarte sensibil. Orașele sunt foarte importante pentru mine, în interiorul meu se află câte un colțișor din fiecare oraș în care am trăit un timp. Pot spune că port orașele cu mine, că astfel ele trăiesc în sufletul meu, cresc asemenea unui copil care se transformă în tânăr, apoi în adult, dar nu știu dacă vor îmbătrâni și dacă vor muri, acest lucru s-ar putea întâmpla doar după ce eu voi muri, așa că, în acest context se află orașe ca Istanbul, Izmir, Londra, Milano, București, Paris, etc... În viața mea au intrat multe orașe. Această relație cu orașele este asemănătoare cu o relație de dragoste cu o iubită, ori cu o relație de prietenie cu un prieten adevărat. Ca urmare, am scris a patra mea carte de poezie cu titlul *Orașele luminează lumea*. În această carte, am reunit poemele pe care le-am scris în mai multe orașe, cu poeme pe care le-am dedicat acestor orașe. Există și poezii despre București. Aceste poeme bucureștene sunt cele mai apropiate de discursul ritmic, muzical și idiomatic. La București am trăit patru ani. Am multe amintiri și prieteni în acest oraș, unul dintre ei ești tu. În timp ce scriu poezie într-un oraș, redescopăr acel oraș, și tind spre istoria și cultura lui ca un arheolog, ca un istoric de artă. Comparați Bucureștiul cel vechi, cu noul București, de exemplu: eroziunea veche și cea nouă a Bulevardului Lipscani. Alt exemplu: ,,Café de la Paix" mai există? Aceasta este pentru mine la Istanbul. Orașele sunt pentru mine un motiv de nostalgie între vechi și nou. Pentru mine, dar și pentru viitorul nostru, orașele mai au speranțe noi, și viitor nou.

N.O.: *De cele mai multe ori, se observă în poezia ta un ermetism ținut sub control. Pregătirea ta profesională fiind una tehnică are vreo legătură cu „ artificiile" actului creator?*

E.T.: În întregime nu cred că am scris un poem ermetic, dar folosesc elemente ermetice în poezia mea. Nu am gândit niciodată la a „bifa", această caracteristică, aș socoti mai degrabă ca fiind ceva natural. Acest lucru poate veni uneori din inconștient, alteori poate veni din subconștient. În acest context, am preferat să mă folosesc în mod conștient, în conformitate cu structura poeziei pe care am scris-o, tocmai pentru a nu face loc anxietății, chiar cred că am ținut sub control acest aspect. În „Lupoc", în special, ascensiunile subconștiente și cele inconștiente sunt scrise cu litere italice, dar și dialogurile comune ale lui Michelangelo, David, Corul miturilor moarte și Dante din capitolul ,,Castelul sufletelor pierdute" din volumul ,,*Orașele luminează lumea*". În ciuda tuturor acestor lucruri, nu cred că un poem în întregime ermetic este potrivit astăzi. Ermetismul ar trebui să aibă loc în poezie doar în contextul metafiziciii și al misticismului. Poemul trebuie să rezulte în conformitate cu viața poetului, paralel cu fluxul conștiinței sale.

N.O.: *În general, scrierea ca act creator creează punți invizible între creatori. Ce crezi despre această paradigmă care este prezentă mai ales la traducători?*

E.T.: Da, ai dreptate, arta scrierii construiește punți între țări, scriitori și popoare. Întrucât aceste punți ajung de la minte, la emoție ca informație prin artă, valorile lor reale sunt invizibile, incomensurabile și instantanee. Este ca și cum nu putem măsura, sau vedea iubirea ori singurătatea, deși sunt traducători care pot face această funcție vizibilă, și o fac oarecum măsurabilă, ca un traducător atent și minuțios, tu știi acest lucru foarte bine. În timp ce traducătorii acționează ca punți între limbi, prin conexiunile lor promovează literatura și cultura prin traducerile lor.

N.O.: *Care a fost motivul pentru care ai început să traduci? Faptul că ai cunoscut mulți și importanți poeți, a avut un rol decisiv?*

E.T.: Da, iubesc limba mea maternă, dar iubesc limbile străine cu mare patimă. Am conștientizat interesul meu pentru limbile străine la sfârșitul anilor 2000. Aventurile mele în ceea ce privește limbile străine, au început cu limba engleză. În cei doi ani în care am trăit la Londra, mi-am consolidat cunoștințele de limbă engleză, aventura continuând cu cei patru ani în care am locuit la București, evident continuând cu învățarea limbii române. Limba română este prima limbă latină pe care am învățat-o, iar acest lucru este foarte important pentru mine. Apoi, la Milano am învățat limba italiană. La fel și interesul pentru limba franceză m-a determinat să fac eforturi proprii întru învățarea ei prin cursuri private. Ador să învăț limbi străine, în același timp, încerc să le și îmbunătățesc atât cât pot. Primele traduceri de poezie le-am făcut din limba engleză, astfel prima poezie a fost ,,Hymn of Apollo" by Percy Bysshe Shelley, poezie pe care am publicat-o în revista Varlîk. În perioada 2000-2005, am tradus lucrări din Allen Ginsberg, Richard Brautigan, Langston Hughes. În revista Yasakmeyve, la rubrica ,,Dosarul Poeziei Contemporane Americane", am publicat poeme traduse din creația a 12 poeți contemporani americani. În perioada 2005-2012, m-am concentrat, în principal, pe traducerea poeziei contemporane românești. Traducerile din poezia română au fost posibile ca urmare a perioadei în care am locuit la București. În desfășurarea acestei activități, am devenit ,,partener" de lucru cu tine (Niculina Oprea), astfel activitatea noastră s-a axat pe traduceri din limba română în limba turcă și promovarea poeziei românești în Turcia. Tu m-ai ajutat recomandându-mi poeți contemporani români, și trimițându-mi fișiere cu poezie românescă pentru traducere și publicare în Turcia. Astfel, în două numere al redutabilei reviste Yasakmeyve, dar și în revista C.N., revistă specializată în traduceri literare, am publicat mai mulți poeți români. O vreme, am lucrat și cu Marius Chelaru, în cadrul revistei „Kado". De asemenea, în cadrul ,,Departamentului de Traduceri al Uniunii Scriitorilor din București", împreună cu Peter Sragher am organizat un eveniment la București, eveniment la care fost prezent poetul Enver Ercan, în parteneriat cu ,,Academia de Traduceri din Turcia". Recent am participat la atelierele de traducere organizate de Institutul Cultural Român ,,Dimitrie Cantemir" de la Istanbul, ateliere la care au participat poeți români și turci, îi amintesc pe Claudiu Komartin, Svetlana Cârstean... Autorii români din creația cărora am tradus poezii sunt foarte mulți. De-a lungul timpului, cred că am tradus mai mulți de 60 de poeți, printre aceștia se numără Lucian Blaga, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Mihail Eminescu, George Bacovia, Tudor Arghezi. Din 2012, fac traduceri din poezia italiană. De asemenea, am desfășurat numeroase ateliere de traducere în cadrul ,,Academiei Interculturale de Traducere de Poezie", instituție pe care o conduc, și lucrăm în parteneriat cu ICR Istanbul.

N.O.: *Volumele tale de traduceri, ,,Asemenea inelelor apei" (antologie de poezie italiană, 2014); ,,Kebab", teatru de Gianina Cărbunariu (traducere din limba română, în colaborare cu Șeila Suliman, 2014); „ Semne de pământ" de* Knut Ødegard *(2015, traducere din limba engleză); „ Între flux și reflux" de Niculina Oprea (2016, traducere din limba română); ,,Tu, la pândă, sub pleoape" de Sebastiano Grasso, cu o prefață de Yevgeny Yevtushenko și desene de Adonis (2017, traducere din limba italiană), sunt foarte bine primite de public și de criticii literari, premiile pe care le-ai primit în Turcia, dar și în Italia confirmă afirmațiile mele. Aceste premii deosebit de importante, ce crezi că vor schimba în cariera ta de scriitor?*

E.T.: Situația este asemănătoare cu a ta, dragă doamnă Niculina Oprea. Și tu ai depus un efort considerabil traducând și publicând în România poezie contemporană turcă, efort care o fost încununat cu premii în Turcia. Din punctul meu de vedere, fiecare carte pe care am tradus-o mi-a dat posibilitatea de a mă adânci într-o altă limbă, a fost ca o călătorie într-o altă lume, de aceea cred că valoarea traducerilor mele devine acum din ce în ce mai bine înțeleasă. Acasă, la Istanbul, cu un jurnalist norvegian am stat de vorbă despre traducerea în limba Turcă a cărții de poezie a poetului Knut Ødegard. Jurnalistul a scris un articol pe care l-a publicat într-un ziar din Norvegia. Au fost scrise mai multe articole despre cărțile pe care le-am tradus în limba turcă. O parte din traducerile mele au fost selectate pentru ,,Antologia de Poezie" din Turcia. După cum ai spus și tu, volumul poetului Sebastiano Grasso, *Tu, la pândă, sub pleoape,* volum tradus din limba italiană, în 2017, a fost distins în 2019, cu unul dintre cele mai importante premii de traducere din lume. Premiul a fost acordat pentru prima dată unei traduceri în limba turcă. Sigur că presa turcă a ilustrat și ea acest eveniment. Acest premiu obținut nu știu cum îmi va influența cariera de traducător, dar, cu siguranță este o motivare pozitivă. Sigur că activitatea mea creatoare mă ține aproape de evenimente importante. Anul acesta, la Universitatea Boğaziçi (una dintre cele mai importante 200 de universități din lume) am oferit studenților un seminar practic despre poezie și traducerea poeziei. Pot afirma că acesta a fost un moment de cotitură în cariera mea. După ce starea de Covid - 19 s-a mai ameliorat, am avut un interviu preliminar pentru organizarea unui atelier de traducere pentru studenții Universității orașului Istanbul.

N.O.: *Ai tradus mult din poezia contemporană română, care este părerea ta despre poezia română?*

E.T.: O, da, deși nu știu numărul exact, cred că sunt peste 60 de poeți clasici și contemporani ale căror poezii le-am tradus. De-a lungul anilor, aceste traduceri din autori români au fost publicate în principala revistă a Turciei – Yasakmeyve. Urmăresc îndeaproape poezia românească. Cred că am stabilit legături puternice cu cercuri diferite din poezia actuală românească. Vin la București cel puțin o dată pe an. Primesc și citesc cel puțin 10 cărți de poezie sau antologii noi. La evenimentele și târgurile la care am participat, la București, poeții mi-au oferit cărțile lor, astfel am o colecție bogată în casa mea de poezie românească. Încerc să urmăresc unele reviste românești online, atunci când sunt trimise la adresa mea. Dacă avem în vedere poezia română de astăzi, în două perioade separate; înainte și după communism, o activitate foarte serioasă în care diversitatea și libertatea de exprimare iese în evidență în poezia română de după perioada comunistă. Astfel, limitele zonei de scriere s-au extins în toate sensurile. Poeții sunt grupați în grupuri mici, într-un sens individual, astfel își dezvoltă poezia integrându-se odată cu lumea (cum a fi Avangarda...) în jurul noii lor înțelegeri a poeziei. Aceste grupuri evoluează îmbogățindu-și conținutul atât prin stil, în subiectele abordate, cât și în tendințele literare. Cred că poezia română va experimenta direcții noi, păstrând în același timp rădăcinile tradiției sale. În opinia mea, literatura română, poezia și arta merg înaintea unor țări precum Grecia și Bulgaria, din Balcani, în ceea ce privește creativitatea, interacțiunea, diversitatea, și desigur, există o dimensiune a profunzimii poetice. Aveți poeți grozavi, Mihail Eminescu, Lucian Blaga, Nichita Stănescu, dar și mulți poeți mai tineri talentați și importanți.

N.O.: *Interviurile tale realizate cu scriitori importanți, sunt foarte interesante, Orhan Pamuk, Adonis, Joyce Carol Oates, Knut Ødegard, Milo De Angelis, Manrico Murzi, Slobodan Dan Paich, Aslı Erdoğan, Zeynep Oral, Haydar Ergülen, Enver Ercan, Mustafa Köz, sper că le vei publica într-o carte.*

E.T.: Interviurile au devenit o parte importantă a carierei mele literare, ceea ce mă bucură foarte mult. Dacă nu s-ar fi îmbolnăvit și nu ar fi murit, Dario Fo ar fi fost printre cei intervievați. Am ajuns la un acord preliminar pentru un interviu cu el. Sigur, mă gândesc să-mi adun interviurile în două cărți separate; interviuri cu scriitori turci, și interviuri cu scriitori străini, dar cred că mai este ceva timp pentru asta. Mai am materiale care așteaptă să fie publicate, mai am discuții cu anumiți autori, Alice Notley și Nora Iuga.

N.O.: *Ce are pe masa de lucru poetul, dar și traducătorul Erkut Tokman?*

E.T.: Am mai multe proiecte. În toamna acestui an, voi publica o antologie de poezie feminină italiană. În 2021, la Editura "Ve" voi publica cea de-a șasea carte a mea de poezie. De asemenea, traducerea unei cărți de poezie din creația poetului italian Milo De Angelis așteaptă deja la o editură. La sfârșitul acestui an, intenționez să completez și să definitivez *Antologia poeziei românești*, aceasta este o lucrare de întindere mare, la care lucrez de mai mulți ani.

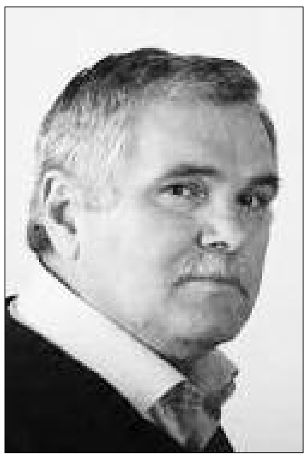
N.O.: *Dragă Erkut Tokman, îți mulțumesc pentru acest interviu.*

E.T.: Dragă Niculina Oprea, îți mulțumesc și eu pentru acest interviu deosebit.

București – Istanbul
Mai - Octombrie 2020

...arta scrierii construiește punți între țări, scriitori și popoare. Întrucât aceste punți ajung de la minte, la emoție ca informație prin artă, valorile lor reale sunt invizibile, incomensurabile și instantanee. Este ca și cum nu putem măsura, sau vedea iubirea ori singurătatea, deși sunt traducători care pot face această funcție vizibilă, și o fac oarecum măsurabilă, ca un traducător atent și minuțios, tu știi acest lucru foarte bine. În timp ce traducătorii acționează ca punți între limbi, prin conexiunile lor promovează literatura și cultura prin traducerile lor.

Ștefan Mitroi

Despre domnișoara Nora am aflat în toamnă că urma să aibă un copil. Un copil din flori. Din alte flori decât cele culese de noi din pădure. Ne gândeam că trebuie să fie fericită, cum ar fi fost profesoara de matematică dacă făcea un copil din cifre, sau cea de limba română, în cazul în care aducea pe lume un copil din cuvinte!

proză

Flori de gheață

Aproape nimic din ce credem că este al nostru nu ne aparține. Totul este de împrumut și, mai devreme sau mai târziu, trebuie dat înapoi.

Dintre Epictet și Facebook, îl prefer pe primul. Pentru că nu doresc să-mi ascund amintirile, ci să le restitui copilului și tânărului de la care le-am luat cu împrumut. Doar că ei le refuză. Îmi spun amândoi: Păstrează-le tu și fă cu ele ce vrei!

Ce poți să faci? Cât și până unde? Fiindcă sunt mereu aceleași. Retrăiești o întâmplare de demult și-o pui la loc în grămadă, pentru a te întoarce mâine la ea sau la alta, pe care le găsești intacte. Sunt întâmplări la care te întorci foarte des, dar, în ciuda acestui lucru și a trecerii timpului, ele rămân proaspete mereu. Așa cum rămâne zăpada, la care privește copilul de 12 ani, ce a văzut în fiecare iarnă cum ninge, dar ninsoarea la care se uită acum pare să fie prima din viața lui. Stă în mijlocul bătăturii mut de uimire. Dacă l-ai întreba de ce îi vine să plângă, ar spune că de bucurie, fiindcă n-a mai văzut nicio ninsoare până acum, deși a văzut destule. Și fiindcă ninge doar pentru el, deși ninge pentru toată lumea.

Ar putea, dacă n-ar ști că este maică-sa prin preajmă și că ar înțepeni de spaimă văzându-l, să se ridice, doar împingând cu vârful picioarelor în pământ, mai sus de streașina casei și chiar decât salcâmii din curte, rămânând până la venirea nopții în aer. Când ninge, gravitația își pierde orice putere asupra lui.

Tot așa când plouă. Sau când înfloresc corcodușii. Simte la fel. Că nu s-a mai întâmplat niciodată asta până atunci. Că este pentru prima oară când se întâmplă. Și că se întâmplă numai pentru el. Și ninsoarea. Și ploaia. Și înfloritul corcodușilor.

Doar câteva sute de metri i-ar mai fi trebuit crângului, cât să urce panta ce despărțea malul gârlei de sat, ca să ajungă în curtea școlii.

Atunci când cucul lua locul clopoțelului, anunțând venirea primăverii, care era cea mai frumoasă dintre toate recreațiile, elevii s-ar fi jucat chiar acolo în curte cu copacii. Îndeosebi în zilele când aveau botanică. Chiar dacă se întâmpla să nu cânte cucul, le aducea profesoara aminte că e primăvară afară și-o zbugheau, în frunte cu ea, spre pădure. Ca să culeagă flori pentru ierbar.

Era moda fustelor scurte și profesoara, o domnișoară din București, pe care o chema Nora, purta o astfel de fustă. Verde în ziua aceea, și nu pentru a fi în ton cu primăvara, ci pentru a nu se băga de seamă c-a stat tolănită în iarbă. Fiindcă asta făcea, când intrau în pădure, căuta un loc cu iarbă deasă și moale și se așeza acolo, fără să aștearnă nimic dedesubt, doar poșeta, de care-și lipea tâmpla, căci stătea lungită pe-o parte, cu fața spre luminișul unde ei își umpleau brațele cu brândușe galbene, pe care i le aduceau dumneaei, vrând parcă să-i spună, vedeți, domnișoară, așa ar fi trebuit să fie fusta dumneavoastră, nu verde, ca să vă putem găsi ușor prin iarbă. Să nu vă mă mirați dacă într-o zi n-o să mai găsim deloc!

Nu-și închipuia niciunul dintre ei atunci cât de aproape era ziua aceea!

Dar nu din cauza culorii fustei n-au mai găsit-o elevii pe profesoara de botanică la școală. Căci de acolo dispăruse, nu din pădure.

Din cea a scurtimii, care le plăcea atât de mult, nici atât.

Cum nu-și puteau lua ochii de la picioarele ei foarte lungi, Nora îi credea din cale afară de rușinoși, închipuindu-și că d-asta priveau ei mai tot timpul în jos. Da de unde!

Se uitau cu nerușinare la picioarele dumneaei, dar tânăra profesoară din București, ce abia ieșise de pe băncile facultății, se pricepea mai mult la copacii din pădure, decât la copăceii din bănci.

Se adunau mormane de brândușe în jur. Mai ceva ca la morți. Iar gândul acesta o speria și începea să îi certe, dar cu blândețe, zicându-le că veniseră să strângă flori pentru ierbar, nu pentru ea. N-o să primiți note pentru brândușele pe care mi le dăruiți mie, și n-o să puneți la presat doar brândușe! Există și alte plante în pădure. Căutați-le și-o să vedeți că le găsiți! Ne vorbise chiar ea despre ele. Și chiar ni le arătase. Untișorul, de exemplu, sau **ranunculus ficalia** cum îi zicea în cartea de botanică. Nu se punea, asemenea untului pe pâine. Și nu se obținea din laptele pe care-l băteai în putinei. Creștea de cealaltă parte a colnicului din apropiere. Ca și leurda, de care, tot așa, nu știam, până la venirea ei, mai nimic. Cum nu știam nici despre rădăcina de popelnic, pe care oamenii din alte părți o fierbeau în apa cu care se spălau pe cap. Ca și floarea de corn, cimbrișorul sau urzica.

Ca să ne înveselească, deși se întâmpla lucrul acesta imediat ce-o vedeam intrând în clasă, domnișoara Nora ne cerea să venim la școală cu freziile făcute, să nu lipim niciodată pe scrisori cimbru în loc de timbru, să nu punem panselațe pe răni și să bem cu încredere ceai de salvie, nu de salvie de tun.

Încercam s-o înveselim și noi, întrebând-o a cui noră este de o cheamă așa.

A nimănui, ne răspundea, fără să se supere, nu sunt măritată!

Și într-o zi, chiar din primăvara aceea, n-am mai văzut-o. Plecase la București să-și vadă părinții, dar nu s-a mai întors.

Poate că pățise ceva! Altminteri, ne-ar fi spus că pleacă de tot. Iar noi i-am fi cules din pădure, deși cu părere de rău, un buchet mare de flori, pe care i l-am fi dat înainte să iasă pe poarta școlii.

Oare ce se întâmplase?

Rodian era cel mai harnic dintre toți. Cum ar fi fost Cătălin, dacă era să culeagă broaște! Când nu găsea broaște, se mulțumea și cu șerpii. Îi ajungea, de fapt, unul, pe care-l despica în două cu briceagul. Odată i-a scos unuia inima, care mai bătea încă. Nu știusem până atunci că au și șerpii inimă. Noi doream să ne arate unde ține otrava, dar în pădurea de la noi nu erau șerpi otrăvitori.

După ce aduna ditamai snopul de flori, îl auzeam pe Rodian spunând: Hai să ne jucăm de-a Cei șapte magnifici!

Adică de-a filmul pe care-l văzuserăm cu câteva zile în urmă la căminul cultural.

De-a toate filmele pe care le vedeam ne jucam.

În capătul colnicului era săpată o groapă în care se așezau la pândă vânătorii.

Găsisem în groapa aceasta mai multe cartușe goale, iar printre tufele din împrejurimi urme de sânge.

Ne împărțeam în două, jumătate erau bandiții, jumătatea cealaltă, șeriful și oamenii lui..

Ne lipseau caii. Dar n-aveam nevoie de ei. Și nici de puști sau pistoale adevărate.

Trăgeam cu degetul arătător sau cu bețele pe care le găseam peste tot prin pădure.

Cine era împușcat trebuia să moară repede, căci ne grăbeam, ne putea striga oricând profesoara din celălalt capăt al colnicului ca să ne spună că e timpul să ne întoarcem la școală.

Rodian nimerise la bandiți. Eu eram ajutor de șerif. Am venit prin spatele lui tiptil și l-am împuns cu țeava puștii între coaste.

- Predă-te! am spus.

- Nu vreau! mi-a răspuns viitorul poet râzând.

- Daaaa? am răbufnit atunci, și am apăsat pe trăgaci, ciuruindu-l.

Însă el nu voia să moară cu niciun chip. Stătea mai departe în picioare și râdea.

- Mori! am țipat la el supărat.

Dar lui nici că-i păsa.

Eram înțeleși ca atunci când unul de la ceilalți te prinde descoperit și zice: Poc! Poc! Te-am împușcat!, tu să te lași moale la pământ și să faci pe mortul.

- Mori, n-auzi! am continuat să strig la Rodian. De ce nu vrei să mori? Doar ai auzit că te-am împușcat!

Încerc acum să-l conving pe fostul ajutor de șerif ca măcar această amintire să și-o ia înapoi.

În ce-l privește pe Rodian, a răspuns abia după un sfert de secol la somație. Dar nu celuilalt, cum s-ar fi cuvenit, ci mie. Și de ce murind cu adevărat? Doar era vorba de un joc. Ce-l apucase să ia totul atât de în serios?

Despre domnișoara Nora am aflat în toamnă că urma să aibă un copil. Un copil din flori. Din alte flori decât cele culese de noi din pădure. Ne gândeam că trebuie să fie fericită, cum ar fi fost profesoara de matematică dacă făcea un copil din cifre, sau cea de limba română, în cazul în care aducea pe lume un copil din cuvinte!

Dar fosta noastră profesoară de botanică n-a vrut să păstreze copilul. Sau poate că n-a vrut altcineva. Și-au murit amândoi. Nu ea și altcinevaul ăla. Ea și copilul.

Încă nu aflasem. Era vară. Și-am mers de câteva ori în crâng după flori. Nu aflaseră nici ele. N-ar mai fi fost vii, dacă aflau.

Cu gândul la ea, la ea, în primul rând, și abia după aceea la picioarele ei, cele mai frumoase catalige din lume cu care umblau elevii pe timpul vacanței prin sat, cei trei, Cătălin, Rodian și Toader, nu eu, ci băiatul acela de 12 ani ce se potrivește la nume cu mine, și-au petrecut jumătate de vacanță pe câmp, cu ochii după rochia miresei. Găseau la tot pasul rochia rândunicii, care era altceva decât ceea ce căutau ei.

Într-o dimineață au descoperit o măgură acoperită de zăpadă în mijlocul câmpului. Era sfârșit de iulie. Cum să ningă? Și dacă ninsese, cum de nu se topea zăpada ce căzuse peste măgură? Nu era zăpadă, ci gheață. Și nici gheață, cum vedeai iarna pe gârlă, ci flori de gheață. Căldura soarelui nu avea nicio putere asupra lor. Se mai numeau și rochia miresei florile acestea.

Le părea rău că profesoara de botanică era plecată. Le-ar fi plăcut s-o invite cu ei aici. Ca să-i spună că-i vor aduce ei rochia de nuntă când o fi să se mărite. Că rochii de mireasă mai frumoase ca aici nu se găsesc nicăieri pe lume. Dar să nu creadă că fac asta pentru că îi felicitase pentru ierbare.

Rodian și Cătălin chiar meritaseră felicitările.

Toader, mai puțin. Îi zisese la început, când văzuse ce pusese la presat în caiet, c-o să-l lase corigent la botanică.

El nu culesese nimic din pădure. Ar fi putut să rupă câteva fire din nalba de pe șanț, în care stăteau seara tolăniți, discutând despre strigoi și celelalte frici ale lor, sau să adune un buchețel din mușețelul ce creștea pe toate drumurile.

Însă el scosese din ghiozdan un caiet subțirel pe care scria **mirosar** în loc de ierbar. Între paginile caietului se găseau un fir de busuioc, o bucată de beteală, niște păr de cal, un fulg de barză și-o frunză de pelin.

Ce sunt astea? a făcut domnișoara Nora ochii mari.

Ierbarul meu de mirosuri, i-a răspuns el senin.

Busuiocul și pelinul pot să înțeleg, dar bucata asta de beteală a ce miroase?

A nunta mamei, domnișoară. E de la rochia ei de nuntă.

Și părul ăsta de cal?

A bunicul. Și a nopțile când vine Dumnezeu să-l bărbierească.

Cineeee?

Dumnezeu, cum ați auzit!

Dar fulgul de barză?

A venitul copiilor pe lume. Iar busuiocul și pelinul...

Știu!

Dar nu știa. Și nici el nu i-a spus.

A doua zi, profesoara l-a chemat și i-a spus: M-am gândit toată noaptea la ierbarul tău. Ba chiar am început să-i simt mirosurile. Ai nota zece cu felicitări!

La câteva zile după aceea, ea a dispărut. Pentru totdeauna. Dar ei nu știau nimic atunci.

Vruseseră apoi să culeagă un buchet de flori de gheață, pentru ea, dar așteptaseră să vină toamna, când avea să se întoarcă. Rămăsese să culeagă buchetul atunci. Însă profesoara nu se mai întorsese. Au aflat apoi și de ce. Și imediat ce-au aflat au simțit cum începe să le înghețe mâinile. Nu li se mai făcuse niciodată frig de la flori. Și frigul acela a tot crescut. A umplut curtea școlii. După care a dat buzna în clasa lor. S-a așezat alături de ei în bănci. Și era destul de cald afară. Era cald peste tot. În afară de curtea școlii și de clasa lor.

După câteva zile au mers la pădure și-au văzut că era frig și acolo. S-au oprit în poienița unde îi ducea domnișoara. Iarba în care îi plăcea ei să stea trântită nu se ofilise. Au împrejmuit, cum făceau de obicei, locul cu buchete de flori.

Li s-a părut în clipa aceea că era și ea acolo. Stătea fericită între flori și le zâmbea.

Să nu uitați să treceți și la primăvară pe aici. Abia aștept să-mi puneți zâmbetul la presat, dacă nu s-o ofili până atunci! au auzit-o când plecau.

În primăvară s-a întors numai Toader, singur. N-a mai găsit zâmbetul Norei deloc.

Era un băiat de 13 ani. S-a urcat în foișorul din spatele pădurii și-a privit în depărtare spre șoseaua ce ducea la București. Era locul în care visa să ajungă mai târziu.

Acelui băiat îi datorez faptul că trăiesc acum aici. În acest mare oraș, în care te întorci seara acasă mai puțin viu decât ai plecat. Pe orice ușă ai intra, nimerești într-un stomac ce te digeră. Cobori din stomacul-metrou, pentru a petrece opt ore pe zi într-un stomac uriaș cu sute de încăperi numite birouri.

Devii fără să bagi de seamă dependent de foamea fiecărui stomac prin care treci. Ieși din stomacul-restaurant pentru a intra în stomacul-supermarket, iar de aici în stomacul-cinematograf, după care în stomacul-acasă, apoi în stomacul-spital, stomacul-azil de bătrâni, pentru a ajunge, în final, digerat aproape de tot, în stomacul-cimitir, de unde, slavă Domnului, nu mai pleci nicăieri.

Asta a ales pentru mine, în timp ce strângea la piept un buchet de flori de gheață, băiatul acela de 13 ani.

Iar un tânăr, abia întors din armată, Toader și el, ca și mine, a coborât la mintea copilului, grăbindu-se să-i împlinească visul.

Și n-a fost numai atât. Tânărul e cel ce mi-a ales și profesia, și nevasta. Putea să aleagă mai rău. Dar putea să aleagă și mai bine, dacă mă gândesc la hotelul din Belgrad peste care a căzut noaptea o bombă și eram și eu înăuntru. Dimineața, când m-am privit în oglindă, am văzut că aveam părul alb. Credeam că e de la tencuiala ce căzuse din tavan. Dar nu era așa. Și după ce m-am spălat pe cap, tot alb a rămas.

S-a întâmplat ca soția mea să aibă nume de floare. Se numește Romanița. Vedeți domnișoara Nora ce-ați făcut?

Principala ei calitate nu constă în faptul că este mama celor doi copii ai noștri. Ci că mă suportă mai ușor decât mă suport eu însumi. Mi-ar plăcea să aflu cum face. Nu ca s-o dezvăț să mai facă. Ci ca să fac, învățând de la ea, și eu la fel.

Dintre Epictet și Facebook, oamenii îl preferă în general pe al doilea. Pentru că acesta îi încurajează să-și împrumute unul altuia amintirile. Ba chiar și viețile. Ce ciudat, să trăiască altul în locul tău! Sau să-ți aduci aminte de ceva ce nu s-a petrecut niciodată!

Este ceea ce mi se întâmplă mie tot mai des în ultimul timp.

Îmi aduc aminte c-am murit, deși n-am murit încă. Nu de tot. Niciodată de tot. Ci în fiecare zi câte puțin. Însă de câteva ori, cum a fost și atunci când Nora nu s-a mai întors, parcă mai mult ca oricând.

*Fragment din romanul **Tatăl fiilor mei**, în curs de apariție*

Cristian Cocea

Cronicile bătrânului sefist

Ți-o spun din capul locului – sunt un sefist bătrîn. Nu te grăbi să cauți termenul pe Google, o să te lămuresc chiar eu. Am crescut înconjurat de cărți science fiction, SF, ficțiune științifico-fantastică, anticipație - un gen literar fără "valențe artistice", dacă e să-i crezi pe intelectualii scorțoși, literatură minoră, nepoată săracă a fantasticului și verișoară a romanului polițist. Ei bine, pentru mine, copil nu născut în închisoarea comunistă, minora asta s-a dovedit cea mai bună prietenă! Cu ea am ridicat ochii către stele, cu ea m-am întrebat de unde vin și spre ce mă îndrept, și tot cu ea am înțeles că trăiesc distopic. Într-o țară cu mașini care aveau voie să circule o dată la două săptămîni, literatura asta m-a purtat în Nebuloasa din Andromeda. Într-o societate condusă de un cizmar viclean, ea mi l-a prezentat pe nobilul Căpitan Nemo. Cînd mi-am dorit să știu ce va fi după moarte, ea m-a îmbarcat în Mașina Timpului. La coadă la carne, mi-a povestit despre ferme hidroponice. La orele de rusă, mi-a șoptit că decăderea e înscrisă în genele Imperiului. În fine, a făcut pentru mine ceea ce Dumnezeu n-a putut face – m-a consolat, m-a uluit, m-a făcut recunoscător că exist. Materie fragilă, într-un univers ostil. Materie fragilă, dar gânditoare. Și tot ea, minora asta, mi-a deschis gustul pentru geometriile cristaline ale rațiunii și pentru profesia de inginer. Pe care, cu ingratitudine, am părăsit-o cu prima ocazie. Dar sefist am rămas pentru totdeauna.

Acum, la vârsta maturității, citesc în continuare science fiction. Sigur, nu mai e ce-a fost, maeștrii s-au stins, e greu să mai găsești o idee nouă. Cunoașterea științifică și tehnologia au o rată de creștere care descurajează speculația. Moartea marilor narațiuni identitare (mituri, istorii, ideologii) împietrește până și micile povești. Consumerismul își întinde mediocritatea peste suflete. În contact cu secolul al XXI-lea, îmi simt gura amară – multe dintre scenariile minunate ale science fictionului întârzie să se împlinească. Ba, mai mult, în varianta asta de realitate, nici că se vor împlini vreodată. Spune și tu dacă n-am dreptate!?

Hai să ne gândim la muncă și la roboți. În textele clasice, de la "Golemul" lui Gustav Meyrink (1915) pînă la "Fundația" lui Isaac Asimov (1951), omul construiește roboți pentru a se elibera de munca repetitivă, pentru a explora țărmuri ostile, pentru a depăși spațiul și timpul. Cuvintele de ordine sunt "Homo Faber" și "Legile moralei robotice". Minunat! În varianta noastră de realitate, constat că e mai ieftin să lucrezi cu sclavi – fie că e copilul din Bangladesh, plătit cu 15 dolari pe lună, fie că e corporatistul occidental, îndatorat la bancă. Muncă repetitivă? He, he, he! râde capitalistul. Fii mulțumit că ai serviciu! Țărmuri cosmice ostile? Nu e profitabil. Dar curând o să acoperim planeta cu tablă. Spațiul și timpul? Ne deplasam mai repede ca oricând și trăim mai mult ca oricând (dacă ne-am născut în Vest). Chestia e că nu mai știm de ce!

Sau să luăm alt exemplu - inteligența umană. Sefiștii credeau în evoluție. Omul e om tocmai pentru că e inteligent – stochează cunoașterea și o folosește pentru rezolvarea problemelor. Așa că o creștere a inteligenței părea inevitabilă. Ca și progresul științific, inteligența umană tindea la infinit. În varianta noastră de realitate, asta nu se verifică. Mai rău, mi se pare că specia involuează. Dispunem de infinit mai multe cunoștințe decât omul anului 1500 dar ce folos? Capacitatea creierului rămâne limitată. Protezele mentale (hard și soft) nu ne ajută să facem saltul, din contră, ne limitează - cine mai ține minte măcar trei numere de telefon? În romanul "Sfârșitul copilăriei" (1953), Sir Arthur C. Clarke își imaginează trecerea la specia cosmică – marea roire. Vise, taică, vise! Mai degrabă vom rămâne maimuțe viclene, cu psihologia aferentă, agitând agresiv bâta, toporul, sulița, pistolul, racheta, sabia laser. Neuromanți, cyborgi, adamiști și edeniști? Pfff ! Poate eloi și morloci, asta da!

Gândește-te și la colonizarea spațiului cosmic, cel mai drag vis al sefiștilor, oameni crescuți la școala oikumenei. Argonauții, Cristofor Columb, Neil Armstrong, Căpitanul Picard – iată-i pe eroii noștri. Fără ieșirea din puțul gravitațional terestru, suntem condamnați la stagnare și consumare a resurselor. Și la plictiseală. Orice aventură începe cu o numărătoare inversă sau cu un "Engage!". Luna, apoi Marte, terraformat, apoi centura de asteroizi, apoi Alfa Centauri apoi... Câtinel-câtinel, pe orbită, în punctele Lagrange, asamblând stații, ridicând pânzele solare, accelerând atomic, strecurându-ne prin maelstromurile spațio-temporale! Așa era în cărți. Din păcate, în varianta noastră de realitate, omul n-a mai călcat pe Lună de 50 de ani. Cursa spațială ruso-americană, imaginată de savanții lui Stalin și înfăptuită de savanții lui Hitler, s-a terminat în coadă de pește. Cică e prea scump. E mai ieftin să scoți resurse din noile colonii, de pe planeta Roșia Montană, nu?

Când călătorești în spațiu, ai toate șansele să te întâlnești cu Ceilalți. Cu semenii noștri întru rațiune. Sau cu monștri. First Contact. EI ne trimit un mesaj. EI vor să ne colonizeze. Să ne mănânce. Să ne ia femeile. Ne luptăm cu EI. Cooperăm cu EI. Nu-I putem înțelege, ca în romanul fraților Strugațki "Picnic la marginea drumului" (1972), ca în "Solaris"-ul lui Stanislaw Lem (1961). Dar măcar ne hrănim cu firimiturile de la masa Lor. În fine, nu ne mai simțim singuri. În varianta noastră de realitate, Cosmosul tace. Tace, ca și Dumnezeu. Oare EL, EI există? Tăcerea asta, aproape asurzitoare, ne face să-i căutăm, să-i creăm în virtual. Am interconectat toate computerele Pământului, în speranța secretă că, odată cu creșterea complexității, vom crea Conștiință. Și a ieșit... Angry Birds!

În fine, ultima iluzie a sefiștilor - pământul pentru oameni. Am visat că putem avea, cu toții, o viață mai bună, pe Geea, planeta vie. Ecologie. Energie ieftină și curată. Fuziune nucleară. Demnitate umană. Cooperare. Și avem, în varianta asta de realitate, ce știți cu toții. Nici Infern, nici Paradis - Purgatoriu. O Vale a Plângerii. Văzând cum merg lucrurile, te-ai putea întreba - dacă așa ne e condiția? Homo homini lupus. Plafonare. Cei 3 S: Singurătate, Solipsism, Stingere. Dar să nu ne pierdem speranța. Las la o parte amărăciunea prezentului mediocru și mă gândesc că viitorul nu e încă jucat. Mai există minți strălucite, caractere frumoase, lideri inspirați. Și nici rezerva de idei a science-fiction-ului nu e de aruncat! Prin capodoperele sale, acest gen literar, îmbinând speculația științifică, observația sociologică și emoția artistică se constituie într-o adevărată bancă de scenarii, ca să dregem prezentul și să nu ne fie frică de viitor. Despre aceste idei, despre aceste scenarii va fi vorba în cele ce urmează. Și, pentru că toate trebuie să poarte un nume, să le spunem "Cronicile bătrânului sefist" :)

Va urma: Trei tipuri de pandemie - germeni, vise, mușcături

Omul e om tocmai pentru că e inteligent – stochează cunoașterea și o folosește pentru rezolvarea problemelor. Așa că o creștere a inteligenței părea inevitabilă. Ca și progresul științific, inteligența umană tindea la infinit. În varianta noastră de realitate, asta nu se verifică. Mai rău, mi se pare că specia involuează.

Florentin Sorescu

Adevărul e, domnule avocat, că și eu mă supărasem pe Dumnezeu. M-am gândit într-o noapte să-mi iau zilele, să mă duc la El și să- spun așa: „Doamne, poate domnul procuror nu a văzut; domnii judecători nu au văzut; dar Tu știai! De ce ne-ai lăsat așa?”.

proză

Să nu ucizi!

- Dar animalele or blestema, domnule avocat? mă întreabă Doru după ce ieșim din sala de judecată și mergem pe o terasă să bem o cafea.

Mă privește întrebător, vizibil muncit de un gând.

- Poate vă vine a râde, dar mă tot gândesc de câtăva vreme la treaba asta...

- Cum adică să blesteme un animal? îl întreb, nu mai știu sigur dacă doar în gând sau cu voce tare.

- M-am tot gândit de ce mi-a dat Dumnezeu încercarea asta... Să-mi moară băiatul în pușcărie, iar eu să stau atâta vreme acolo pentru o crimă pe care nu am comis-o... Oare de ce m-o fi pedepsit Ăl de Sus? Că de băut n-am băut, de fumat nici atât și, iertați-mi vorba păcătoasă, nici de curvar nu am fost curvar... Afară de femeia asta a mea nu am mai cunoscut pe nimeni. Mă trezesc din somn si mă tot întreb de ce mi s-au întâmplat lucrurile astea... Să fie blestem de cal?

Dau să îi spun ceva, dar nu apuc, că el își continuă vorba ros de un gând care nu îi dă pace.

- M-am tot gândit de ce a venit blestemul ăsta asupra mea și brusc mi-am amintit că, să fi fost nici trei săptămâni înainte de a veni nenorocirea peste noi, mi-am dat calul să-l taie la abator. Era unul bălan, ca la 15 sau 17 ani. L-am avut de mic, dar acum îmbătrânise. Nu mai putea mânca, slăbise rău de tot. Abia de se mai ținea pe picioare. Și i-am zis la nevastă, „Fă, Mirelo, ce să facem cu el? Că uite, moare aici, în curte!”. „Păi hai să-l slobozim în pădure!” mi-a zis ea și treabă bună făceam. Femeia mai deșteaptă decât mine, că, dacă mă luam după ea, bine era. Da' eu, prost! Atât m-a dus mintea. „Păi poate-l sfâșie fiarele! i-am zis, că e bătrân și nu poate să se mai apere.”...

Rămâne dus pe gânduri după care începe să vorbească din nou, cu glas tremurat.

- A fost un cal bun, nu-ți ieșea din cuvânt. Singur venea de la pădure, nu trebuia să stai lângă el. Uite-așa avea blana când era tânăr, numai pete albe și negre. O frumusețe de cal. Cu el mi-am crescut copiii, pe toți trei i-am crescut. L-am dat pe Vasile la școală, apoi pe ăl mic, prin care a venit blestemul, pe Laur... Apoi pe soru-sa, Laura... Pe câteștrei i-am îmbrăcat și i-am încălțat. Și școala de șoferi tot cu spinarea calului ăsta am putut s-o plătim. Și uite că a îmbătrânit și nu mai mânca și ce mi-a venit în mintea asta proastă, că, decât să moară acasă, să putrezească în curte, mai bine să-l dau la un abator ca să-l taie. Dar mai multă minte a avut femeia asta a mea...

- Păi ce să facă cu el cei de la abator? îl întreb mirat. Înțeleg că era un cal bătrân...

- L-au luat să-l dea de mâncare la pești! răspunde Mirela, nevastă-sa, care este și ea cu noi, alături de fiul lor cel mare, Vasile. Că pe-aici sunt multe păstrăvării, iar peștii ăia cu ce să-i hrănească? Că n-au cu ce! După care adaugă:

- Nu știu ce să mă mai fac cu omul ăsta al meu! Nu închide un ochi toată noaptea, numai stă și se frământă. Acum ne omoară pe toți că ăsta e blestem de cal.

- Poate ar fi cazul să-l duceți la psiholog! îi spun. V-aș putea da un număr de telefon...

- O să-l ducem, domnule avocat, sigur o să-l ducem, că așa nici el n-o s-o mai ducă mult, nici noi! O să înnebunim de tot până la urmă. Că și Vasile, n-ați văzut? A început să se bâlbâie, nici două cuvinte nu mai leagă ca lumea. Dar de, nu-i treabă ușoară să stai atâta la pușcărie. Și pe deasupra și nevinovați. Drept e, nici frati-su nu trebuia să facă ce a făcut, dar ei ce vină au? Că n-au nicio vină. Și uite, acum i-a nenorocit și pe ăia de s-a dus peste ei, ne-a nenorocit și pe noi. Le-a luat lor viețile, dar și pe noi ne-a lăsat fără suflare. Și doar i-am zis de-atâtea ori să se potolească, chiar dacă se țineau tot timpul de capul lui. Să-și fi văzut de treabă, nu să se ducă peste ei să-i omoare. Dar când își bagă dracul coada... Are dreptate bărbatul ăsta al meu, parc-am fi fost blestemați!

- Și-am sunat la un telefon, revine Doru brusc, tăindu-i neveste-sii vorba, ca să vină să-l ia cu mașina! Ne dase cineva un număr. Un om de la noi, de-acolo. Mi-a răspuns o voce de bărbat. „Ce doriți?” m-a întrebat. „Avem și noi un cal! i-am răspuns. E bătrân și nu mai mănâncă, dar a fost un cal bun. Puteți veni aci să-l luați? Că nici de mers nu prea mai poate să meargă...”. Chiar era bătrân, domnule avocat... Atât de bătrân, că albise de tot. Se făcuse bălan, nu mai avea nici urmă de pată neagră. Ca oamenii când se gârbovesc și li se albește părul. ”Cam multe pretenții pe capul vostru!” mi-a răspuns domnul acela. „Dar hai că vin!”.

- Doamne, ce ne-am mirat! intervine și Vasile în discuție. Au venit cu o mașină hodorogită de ziceai că are să cadă tablele de pe ea, nu alta! Și făcea un zgomot... mamă-mamă. Credeam că o să ne fie greu să-l urcăm acolo, că era un cal cam sperios. Cum auzea zgomot de metal, odată îl vedeai că se înfige pe picioarele dindărăt și refuză să mai meargă. Ne gândeam cum o să facem ca să-l împingem acolo... El nici pe poduri nu prea suia, darămite într-o mașină. Trebuia să-l iei așa, mai cu binișorul. Cal de pădure, de! Că acolo, la noi, așa e: de jur împrejur numai lărgime... Când colo, ce să vezi? Singur s-a urcat în remorcă. N-a trebuit să facem nimic, de parcă ne-ar fi înțeles gândul. Niciun pic nu s-a speriat. Doar și-a întors o dată capul și ne-a privit lung. Ziceai că e privire de om, așa s-a uitat. Parc-ar fi știut unde-l ducem. Apoi mașina s-a pornit hurducăind și-a luat-o la vale.

- Nici trei săptămâni n-au fost de-atunci, îi ia vorba Doru din gură proptindu-și capul în mâini, de parcă ar fi stat să-i cadă. Și-apoi a venit nenorocirea. Și m-am gândit că asta trebuie să fie, ne-o fi blestemat! Ne-o fi blestemat calul că nu l-am lăsat să moară acasă. Că bine făceam eu dacă mă luam după capul muierii... Să-l fi lăsat slobod în pădure, așa să fi făcut. Sau să rămână acasă, cu noi. Și, când era să fie, îi făceam groapă și gata. Ca la câinele lui Laur... C-a fost, săracul, cu noi ca un om. Așa trebuia să facem... Să-l fi lăsat să moară acasă, nu singur, printre străini...

- I-a dat și pomană! domnule avocat, intervine Mirela cu glas răspicat. Auziți și dumneavoastră ce i-a dat prin cap! S-a dus la un om de peste deal cu un sac de grăunțe și trei baloți de ovăz. Unul de avea un cal de semăna cu al nostru. La câteva zile după ce a ieșit din închisoare, atuncea s-a dus.

- Când m-a văzut omul ăla la el cu sacul de grăunțe și ovăzul, îi ia Doru vorba din gură, ce s-a mai mirat... „Ce te-a găsit, Dorule, să vii cu ele aici? Așa de rău ați ajuns?! Ia zi, cât îmi ceri pe ele? Că nici eu nu stau prea bine cu banii, dar poate oi putea să te ajut cu ceva...”. „Păi ți le dau pe degeaba, sau nu vrei să primești?”. „Ba primesc, cum să nu, dar tot nu pricep ce te-a apucat ...”. „Uite-așa, m-a apucat! Ce să mai vorbim... M-am gândit să le dau ca pomană pentru calul ăla bălan de l-am dat ca să-l taie. Ăl de albise de tot... Știu că ai și tu unul la fel. Să știe că nu l-am uitat. Poate el m-o fi blestemat de au venit toate necazurile astea peste mine, cine știe? Și animalele astea sunt tot suflete, ba uneori chiar mai cuminți ca noi.

- Și omul ce-a zis când v-a auzit? Îl întreb eu încercând să schițez un zâmbet.

- Păi ce să mai zică... Și-a făcut cruce și gata! De trei ori s-a închinat, nu o dată. Dar de luat, le-a luat. „Bine, Dorule! zice. O să le dau la calul meu de pomană pentru calul tău. Și, când ți-oi lua și tu unul, am să-ți aduc și eu un balot de fân, că așa e frumos...”.

Preț de câteva momente s-a lăsat liniște, că Doru cam începuse să se șteargă la ochi cu dosul mânecii. Și nici de vorbit nu prea mai putea vorbi...

- Nu-și mai revine omul ăsta al meu! intervine Mirela ștergându-se și ea la ochi cu colțul basmalei. Vă zic eu că nu-și mai revine. Și ce casă frumoasă aveam... Nu exista în tot satul o casă mai frumoasă ca a noastră. Era cea mai frumoasă casă din Valea Nandrii. De-aia ne și pizmuia femeia aia de la care s-a tras nenorocirea. Că băieții ăștia ai mei erau vrednici și cuminți, cu nimic nu-mi ieșeau din cuvânt. Atâta știau: muncă și iar muncă. Nu să stea ca ei, la furat... Dar nici Laur nu trebuia să facă ce-a făcut. Cu niciun chip nu trebuia să facă așa ceva. Ar fi trebuit să-mi dau eu seama mai demult că avea probleme la cap.

- Schizofrenie sub formă cronicizată! îi spun. Așa sună diagnosticul. Nu cred că știa prea bine ce face, ar trebui să-l iertați. V-ați dus până la urmă la mormântul lui așa cum v-am rugat?

- Nu ne-am dus încă, domnule avocat, îmi răspunde Doru abătut, că muierea asta a mea sub nicio formă nu vrea. Zice că nu mai este copilul nostru după toate cele câte s-au întâmplat. Dar eu nu-l văd atât de vinovat. Că pe unde îl prindeau, pe-acolo îl băteau. El ce putea să mai facă? La poliție a fost, la la parchet a fost... și nu doar o dată. Nimeni nu l-a băgat în seamă. Încă și la biserică se ducea să se roage, dar tot degeaba. Până și-a ieșit din minți și... Dar noi ce vină-am avut? Că n-am avut nicio vină. Dormeam cu toții în casă, de unde să știm ce-o să facă? Că, dacă știam ce-are de gând, nu-l lăsam. El sta la cealaltă casă cu femeia lui, nu cu noi. Și-apoi ne-a trezit din somn și era plin de sânge și ne-a zis ”Hai să fugim, că m-am dus peste ăia și-acum or să vină peste voi să vă omoare!” și uite așa am ajuns în pușcărie nevinovați.

- Inima aș scoate-o din mine să arăt că spunem adevărul! intervine și Mirela cu năduf. Că oamenii ăștia nu vor să vadă. Cum se poate așa ceva, domnule avocat? AND–ul l-au făcut și a ieșit că n-au fost oamenii ăștia doi. Telefoanele le-au dus la percheziție și tot nimic. Urme de la ei nu s-au găsit. Iar pe mine cum de nu m-au acuzat? Că și eu tot împreună cu ei am fost! Cu nimic nu diferă situația mea de a lor. Se iau după nenorocita aia care spune c-au fost toți trei... A zis așa ca să se răzbune! Ei chiar n-au ochi să vadă că minte? Poate doar Dumnezeu, numai El, sărăcuțul, să vază adevărul. El și cu domnul judecător care ne-a judecat prima dată.

- Ce să vadă Dumnezeu!... intervine și Vasile țâfnos. El nimic nu vede. Dacă vedea cu adevărat, noi nu ajungeam aici.

- Taci, măi prostule, nu mai vorbi așa! îi ia vorba din gură Doru, după care continuă cu un glas blajin: Adevărul e, domnule avocat, că și eu mă supărasem pe Dumnezeu. M-am gândit într-o noapte să-mi iau zilele, să mă duc la El și să- spun așa: „Doamne, poate domnul procuror nu a văzut; domnii judecători nu au văzut; dar Tu știai! De ce ne-ai lăsat așa?”. Eu cred, totuși, că de la cal ni se trage nenorocirea asta. Ăsta a fost blestemul lui pentru că nu l-am lăsat să moară acasă după ce atâta amar de vreme ne-a slujit. Sunt și animalele astea tot suflete, și ele pot blestema. Parcă-i văd și-acum privirea aia cu care s-a uitat la noi atunci când l-am suit în remorcă și l-au luat...

- Dar cum îl chema? Îl întreb după ce, preț de câteva momente, s-a lăsat tăcerea. Mi-ați tot povestit atâta de el, da' n-am auzit să-i fi spus numele. Cum îl chema pe cal?

Și dintr-o dată îl văd pe Doru cum se cutremură, de parcă ar fi căzut tot cerul peste el.

- Îi dasem nume de sfânt, îmi răspunde el cu glas sugrumat. Îi ziceam așa: Moise!

NB. Această poveste se inspiră dintr-un caz real. După o primă soluție de achitare, instanța de apel i-a condamnat pe Doru Durleci la 15 ani de închisoare, iar pe Vasile, la 20, cu încălcarea a tot ce se numește dreptul la apărare și dreptul la un proces echitabil. Probele științifice, inclusiv expertiza AND, nu indică decât un singur autor: Laurențiu Durleci, mort în condiții suspecte în Penitenciarul de Maximă Siguranță Colibași. În prezent , plângerile acestora au fost admise în principiu la CEDO, aflându-se în așteptarea unei decizii în cauzele Durleci vs România.

Radu Gabriel Pârvu

Despre joaca lui Dumnezeu cu lumea

Autorul acelui măgar violet, imaginat de o fabrică de jucării nebună, nu este decât un mic demiurg pe lângă cel mare, exclamai eu atunci admirativ. Şi pentru că începusem să mă consider hermeneutul lui Dumnezeu pe pământ, continuai: Nici la capitolul ăsta nimeni nu poate rivaliza cu El. Înaintea Genezei, când în pustietatea cerului se afla singur în calea depresiei, Generalissimul şi-a dat seama – fără să apeleze la vreun psihoterapeut, ci doar aşa, în mare înţelepciunea Lui – că se poate salva psihic numai dacă se transformă într-un *Deus ludens*.

Trebuie să se fi distrat grozav în cele şase zile când a făcut Calea Lactee şi stelele căzătoare şi inelele lui Saturn sau când a despărţit lumina de beznă şi apele de uscat ori când a pus Soarele şi Luna să se fugărească veşnic pe turnantele cerului, spre a ne măsura zilele şi nopţile. Cât de amuzat trebuie să fi fost apoi, când a pictat flori care-ţi taie răsuflarea şi toamne fabuloase, lumina lacului, tucanul şi peştii betta!

Oamenii, oricât de diferiţi ar fi ca rasă sau ca individualitate, par până la urmă toţi la fel, nu degeaba ni se împuie capul cu teme şi trăsături general-umane sau măcar cu eternul feminin ori cu simţul comun. În schimb, nimeni nu suflă o vorbă despre aspectele general-canine sau etern ornitologice. Vădit lucru, combinaţiile miraculoase imaginate de primul Peisagist şi Colorist al lumii, varietatea a florei şi faunei ne demonstrează că în cele şase zile de roboteală prin ograda universului fantezia Creatorului de jucării s-a aflat la graniţa subţire dintre geniu şi nebunie.

Aici Frosica se regăsi în elementul ei şi-mi continuă firesc gândul: Când a făcut universul, rutina şi monotonia trebuie să-L fi îndemnat la năstruşnicii, trebuia să rupă ritmul cumva, nimeni nu poate să contemple la nesfârşit nimicul şi să asculte liniştea absolută, iar atunci Meşterul suprem şi Strămoşul tuturor artizanilor lumii a inventat lava ostoită de ocean, înălţimile paralizante şi defileele obturatoare de orizont, porumbeii roz, pasărea-paradisului cu peste 100 de specii, dar şi *strelitzia reginae*, cu flori portocalii-violacee, ar completa competentă Nasta, apoi să nu uităm actiniile, tapirii şi fagocerii, pangolinii, iguanele şi sconcşii, splendorile şi hidoşeniile pământului, plictiseala trebuie să-L fi scos din sărite şi în momentul acela a născocit dansul nupţial şi rutul, marile migraţii şi strategiile de supravieţuire, de la berze până la oameni, ciudata lor capacitate lor de camuflaj şi de coordonare, inteligenţa unora şi ferocitatea altora, circuitul apei în natură şi armoniile celeste, precum şi tot soiul de papagali multicolori şi caii-de-mare fără călăreţi şi leii-de-mare fără savană, ca să nu mai vorbim despre broaştele râioase sau despre pudelii zbânţuiţi şi rechinii rapace ori despre un pumn de petalele smălţuite şi fel de fel de frunze şi pietre mai pestriţe decât găinile, încât te întrebi ce conexiuni scoase din orice tipare se vor fi petrecut în mintea Lui divină.

Generalissimul nu pare să fi absolvit vreodată Academia de Arte Frumoase, mă ambalai, pârjolit de flacăra argumentaţiei. Vorbeam desigur la figurat, dar ca de obicei Frosica luă cuvintele mele în sens propriu şi încercă imediat să restabilească de capul ei cronologia universului: Păi, cum, academia asta să fi existat înaintea Lui? Academismul este vechi de când lumea, face parte din ADN-ul acesteia, improvizai la repezeală. Aşa că universul se conformează convenţiilor înainte de a fi existat, mai apăsai eu o dată pedala sofismelor, personificând în continuare cosmogonia.

Autorul de jucării, devenit Proprietarul lor, a fost cu adevărat un diletant în sensul etimologic al cuvântului, s-a delectat cu actul creaţiei, fără canoanele academiştilor. El a făcut artă pentru artă şi a fost totodată primul avangardist al lumii şi întâiul estetician al urâtului, degeaba se dau cu fundul de pământ pentru protocronism constructiviştii şi cubiştii, suprarealiştii şi dadaiştii şi toţi -ştii pe care ulterior istoricii şi criticii de artă i-au încadrat regulamentar în curente şi tendinţe, tocmai pe ei, care se doreau a fi cei mai neîncadrabili dintre muritori!

La ce să fi făcut frondă pe vremea aia, domnule scriitor? mă trase de mânecă pentru a doua oară Frosica. Ştii bine că înţelepţii sunt preventivi, a făcut frondă pentru orice eventualitate, îi desluşii fetei pe un ton serios şi didactic, moment în care amândoi pufnirăm în râs. – Aşa se pot rezolva contradicţiile şi conflictele: cu o glumă.

Când te uiţi la extravaganţa de univers plăsmuită de El, îţi dai seama că Generalissimul a vrut neapărat un spectacol grandios, artificii somptuoase, cromatică delirantă şi forme aproape ireale, ca să se crucească muritorii mai rău decât în faţa Sfântului Altar, iar când a făcut păunii, trebuie să fi fost cu adevărat fericit, altfel nu-ţi poţi explica minunea capodoperelor păsăreşti create de acest *Deus ludens* cum îi zici dumneata, arta Lui ar trebui să ne ducă de fapt direct la biserică, iar nu în muzee, bănuiesc că El s-a bizuit mai mult pe simţul estetic al enoriaşilor decât pe credinţă, dar aici s-a înşelat, consumatorii de artă sunt mai rari decât mulţimile evlavioase.

Atunci ar fi trebuit să devină Demiurgul elitelor, se auzi de la nivelul pardoselii din naos glasul stins al unei bătrâne copleşite de o mătanie atât de amplă încât executanta ei icni prelung până reuşi să se redreseze, fiindcă avea probleme la coloană. Nu putea să ajungă un astfel de creator, pentru că atunci publicul-ţintă ar fi fost mai restrâns, îi răspunse un contabil din strană. Or, El miza pe o audienţă cât mai largă, aşa că a scos la înaintare credinţa, ea ţine lumea, maică mare! se tângui la rându-i Sfântuliţa, numai că ei credinţa nu-i ţinuse eroul în şaua lui Clement şi îi zdrobise oasele de pământ, transformându-l într-un corp mereu operabil. Numai credinţa ţine lumea, mai sublinie o dată Cuvioasa. Apoi adăugă: Cine a mai văzut ca arta, fie şi genială, să asigure coeziunea universului! se miră ea, uitând că şi căpitanul scrisese poezii, naive ce-i drept.

Eu eram meşterul Lui, la lucru lângă El, şi în toate zilele eram desfătarea Lui, jucând neîncetat înaintea Lui, jucând pe rotocolul pământului Său şi găsindu-mi plăcerea în fiii oamenilor, se auzi deodată între noi glasul spart al lui Calyopi. Îşi amintise că este preoteasă, statutul ăsta nu ţi-l ia nimeni, chiar dacă bărbatul ei nu se cărăbănise demult, potrivit vorbei lui. Ştiţi voi cine face mărturisirea asta? ne întrebă ea. Frosica se uită la mine neajutorată, iar eu dădui din umeri ca un prostovan din ultima bancă. Înţelepciunea! Carevasăzică ea, *cea dintâi dintre lucrările Lui, aşezată din veşnicie, înainte de orice început*, ea I-a condus mâna şi mintea *când a întocmit Domnul cerurile, când a tras o zare peste faţa adâncului* şi *când a pus temeliile pământului.*

Preoteasa prinsese avânt: Uitaţi-vă bunăoară la splendoarea splendorilor! Acum nu iau în seamă perspectiva voastră estetică, fantezistă ca tot ce vine de la o minte de artist, ci mă refer strict tehnic la complexul sistem cibernetic reprezentat de fiinţa umană. – Mămăiţăăă! se trase înapoi Frosica de parcă auzise glasul Sfântului Duh. Familia asta nu încetează să mă uimească, până şi Tinca, slujnica, are momente în care vorbeşte savant.

Dar Calyopi ignoră sperietura fetei şi continuă neabătută: Delicatele reţele de nervi şi de vase, traseele vitale, foarte precis stabilite, organele şi oasele, fiecare cu rolurile şi funcţiile lor, ţesuturile şi plasma, interdependenţele şi reciprocităţile, comenzile, formele de reglare şi control, imunităţile şi vulnerabilităţile, diversele corelaţii şi viziunea holistică – întreaga muncă de artizan demonstrează că aici n-a fost joacă, înţelepciunea L-a călăuzit pe Generalissim să le potrivească pe toate, să perfecţioneze cu migală fiecare detaliu, să ungă mecanismul cu limfă şi umori, să-l declanşeze cu impulsuri nervoase şi să strige *Ecce homo*!, căci nefiind în cadă, nu putea să exclame *Evrica*! Abia acum Frosica nu mai avu nicio îndoială că bunica moşteneşte o strămoaşă renascentistă, iar atunci şi-o aminti pe cea cu ochi verzi, evocată de popa Iancu în confesiunea lui din primul volum. Şi atunci fata făcu o mişcare de bassadanza în onoarea acelei necunoscute.

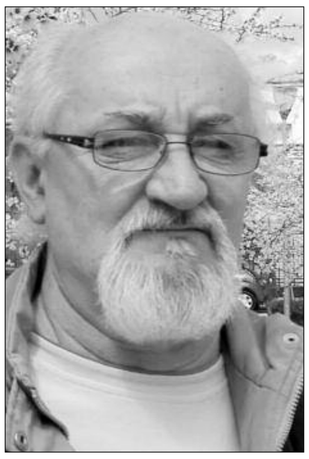
Apoi se replie la iuţeală şi ochii ei scăpărară complice: Bunica a amestecat *Cartea Facerii* cu manualul de anatomie şi a început să semene cu mama. – Asta chiar era o ofensă pentru ambele persoane supuse comparaţiei fiindcă soacra şi nora n-ar fi acceptat niciodată să fie puse alături!

Fragment dintr-o carte în pregătire, intitulată provizoriu sau definitiv ***Sau***, care continuă romanul ***De ce urma să coboare din trăsură Frosica?***

1940 Str. Şerban Vodă. Localizare - în zona Bibliotecii Judeţene Argeş, spre Mall Trivale. Tip: carte postală din perioadă.

Aurel Sibiceanu

Glorioșii ani ai ratării

Viața și moartea Domnului Dobrescu (III). „Imprevizibilul nostru trecut”

Rezumat din numărul trecut: Plec de la CNSAS, cu o copie a dosarului meu de urmărit, pe care nu l-am putut citi în integralitatea lui. În Metrou îl întâlnesc pe ofițerul de Securitate care mi-a închis dosarul, așa cum scrie pe ultima filă a volumului primit în copie. Pe lângă alte amănunte, pendinte de biografia mea, ofițerul îmi spune că Dosarul real a fost încheiat de el cu un număr de pagini care totaliza peste 800 de pagini. Merg spre Pitești cu un maxi-taxi, răsfoiesc dosarul, dar nu mă pot concentra nici măcar asupra uni singure pagini din el. Cu toate astea, simt răsuflarea regimului în ceafă, îmi amintesc spaimele fiului meu, când peste miezul nopții mi se făceau percheziții ilegale acasă, Ajung la Gară, cobor și vreau să iau un taxi. În minte îmi vine ultimul birjar din Pitești, pe care actorul Gigi Ionescu mi-l arătase de multe ori – aștepta actori de la teatrele bucureștene, care jucau la Davila, și-i ducea cu fast la destinație.

Simt că mă părăsesc puterile și că am nevoie de un paliativ, de o tărie. Gândul că trebuie să intru în bufetul gării, în care mi-am risipit ceva din tinerețe , îmi și place, dar mă și înspăimântă... Când am plecat de acasă, la 15 ani, Bunica mi-a spus: „Lumea e plină și cu oameni răi, și oameni buni. Caută-i pe cei buni, îi vei recunoaște ușor. Nu sta în calea celor răi, ăștia te vor face să cazi foarte jos, încât să urăști. Maică, ura te împinge într-o viață care nu va fi a ta, ci a diavolului, a răului... Ferește-te de gări, ești o fire romantică, cum a fost frate-meu Nicu – ajunsese, sărmanul, să stea prin gări și să aștepte femei imaginare... Culmea e că viitoarea lui soție i-a ieșit în cale chiar pe peronul Gării de Nord, unde-l dusese sufletul lui romantic. Era o femeie mai mare cu aproape 10 ani decât el, venea de la Paris cu multe CEC-uri de bancă în micuța poșetă pe care o învârtea pe mână, primite de la un fost colonel în Legiunea Străină, devenit mare cartofor și amorez. Așa cum ți-am mai povestit, femeia asta l-a băgat în pământ, a fost împușcat de un legionar, într-o iarnă, în curtea casei lui de la Șosea

Împreună cu poeta Laura Caradima: Era iarnă, 1985, umblam în teniși, nu mi-am permis o pereche de ghete, am preferat să cumpăr „Istoria Românilor", de A. D. Xenopol, 6 volume, 2000 lei.

Din păcate pentru mine, viața m-a dus de câteva ori în calea celor răi, dar i-am recunoscut relativ repede și mi-am văzut de calea mea, având viu în minte îndemnul Psalmistului: „Fericit bărbatul, care n-a umblat în sfatul necredincioșilor și în calea păcătoșilor nu a stat și pe scaunul hulitorilor n-a șezut.” Am ajuns și să urăsc profund, chiar visceral... Prima dată a fost în copilărie; aveam 9 ani când un milițian l-a pălmuit pe tata în fața mea și a mamei... Pentru a nu mai trece prin calvarul anchetelor la Securitate, Tata nu a ripostat, a încasat loviturile cu demnitate; am ripostat eu, prinzându-l pe milițian de mâna cu care lovea și privindu-l insistent în ochi. Ani de zile, așa copil cum eram, am fost urmărit de acest episod și aveam doar ură în suflet. Viața e plină de surprize și așează lucrurile cum nici nu gândești: În 1983 plecasem pe jos, din Râmnicu Vâlcea, spre mormântul lui Blaga, din Lancrăm. La Mănăstirea Turnu, aflată în drumul meu, mi-a fost dat să intru în vorbă cu un călugăr, ale cărui trăsături îmi păreau cunoscute, deși avea fața năpădită de o barbă deasă și albă. Am intrat în vorbă cu monahul și, din curiozitate, l-am întrebat ce l-a îndemnat să aleagă drumul muceniciei? „Am greșit mult în viața dusă în lume, m-am pus în slujba unui mare rău, aici mă nevoiesc să-mi răscumpăr sufletul, sunt în ascultare de 3 ani...” Mi-am luat inima-n dinți și l-am întrebat dacă a fost milițian în comuna Richițele. „Da, a zis, diavolul m-a îndemnat să intru miliție, imediat după 1950, am fost milițian în multe localități, am fost și în Richițele... Aveam misiuni necurate, trebuia să supraveghez persoane cu origini nesănătoase, și care avuseseră domicilii forțate pe te miri unde... Dar, cum de ați ghicit asta?” „Păi, zic, sunt copilul aceluia pe care l-ați bătut în satul Dealul Cătușii, aveam 9 ani atunci, multă vreme m-a urmărit scena asta, chiar am fost plin de ură, cu timpul mi-a trecut, nu mai știu când și cum ...” Au urmat câteva ore mărturisiri, veritabile lecții de istorie. Le voi relata, poate, într-un alt episod al acestui serial; spun poate pentru că tineretul actual este „educat” să nu mai cunoască trecutul, nici cu bune, nici cu rele, ci chiar să-l refuze. Uniunea Europeană și globaliștii le-au arătat și sunt dirijați cu măiestrie spre alte valori, cele mai multe ținând de imoralitate, de uitarea patriei și anomie colectivă – rezerva de pietre colorate cu care au fost cumpărate populațiile invadate de colonizatori, de-a lungul istoriei, este inepuizabilă.

A doua oară când am urât a fost în timpul primului an de elev al Grupului Școlar de Chimie Pitești. Unul intre pedagogii școlii era de o violență viscerală, bătea crunt elevii, cu sau fără motiv. Scandalurile iscate de el din acest motiv atinseseră cote maxime, dar cineva îl scăpa de fiecare dată. În timp, am aflat că era protejat de doi frați ai lui – unu era căpitan de Miliție, celălalt era contabil în Banca Națională și avea funcție politică înaltă, pe linie PCR. Într-un episod publicat în 2009 am povestit cum mi-a administrat o bătaie cruntă, din care am scăpat grație profesorului meu Ion Cincă. Bătaia primită de la bruta asta m-a urmărit multă vreme, începusem să-l urăsc pe individ, într-atâta de mult că noaptea, în timp ce citeam sub pătură, la lumina unei lanterne, mă trezeam făcând planuri să-l pedepsesc! Dirigintele meu, profesorul de Atelier Mihai Ciobăcel, a simțit că mă apasă ceva și m-a convins să-i spun adevărul. În nici o lună de zile, dirigintele, împreună cu directorul școlii, Domnul Petrescu, au reușit să ne scape de pedagogul ticălos – acesta a fost mutat la liceul de construcții civile. Ușor-ușor am uitat și ura mi-a ieșit din măruntaie...Puțin după anul 2000, l-am întâlnit pe acest pedagog în București, în zona Universității, pe lângă buchiniștii de acolo – era boschetar, murdar și nebărbierit, aduna chiștoace și mucuri de țigări. L-am recunoscut repede, avea aceleași trăsături de om rău, încrâncenat. L-am privit în față, de la doi pași, m-a observat și la rându-i m-a privit. Nu m-a recunoscut, trecuseră mai bine de 30 de ani de când l-am văzut ultima oară. L-am lăsat în plata Domnului și ni-am văzut de ale mele. La un an după această întâlnire, un prieten m-a trimis la directorul unei bănci din Pitești, îmi pusese o vorbă bună să-mi dea o sponsorizare pentru o carte. Acolo, surpriză, directorul băncii era chiar fratele mai mare al pedagogului bătăuș! Îl salut, mă prezint, oarecum încurcat și zic: „Dacă amicul meu mi-ar fi spus la cine mă trimite, azi nu aș mai fi aici.” „De ce domnule? Mie mi-a spus pe cine-mi trimite... Numele dumitale îmi este cunoscut, cred că aveți niște rude, oameni respectabili, în satul meu, din comuna Uda. Sunt dispus să vă ajut cu ceva bani, am mai oferit sponsorizări unor autori argeșeni, deși eu am doar lecturi de economie și istorie.” „Mulțumesc, domnule, așa e, am rude în Uda. Prefer să vă refuz, fără nici o explicație, și să vă salut!” „Voia Dumneavoastră, vă doresc numai bine!” Am plecat cu sufletul împăcat – refuzul meu nu era din pricina pedagogului, ci a unui scandal prezentat într-un ziar național, pendinte de niște matrapazlâcuri făcute și de „bancher”, și de fratele lui milițian, ajuns, după 1990, colonel de poliție; acesta din urmă făcuse parte din grupul de generali și colonei care luaseră credite cu dobândă minimă de la „Bancorex” și le depuseseră în alte bănci, cu dobânzi uriașe la depozite.

Nici de gări și trenuri nu am reușit să mă țin departe! În primul an de elev extern, „la gazdă”, am locuit în apropierea unei linii de cale ferată, o traversam zilnic, și la dus și la întors de la școală. În special la întors, mă opream la calea ferată și priveam trenurile care treceau, cu gândul dus la satul meu de care am fost îndrăgostit iremediabil – în sinea-mi mă simțeam ca un veritabil exilat, aveam stări sufletești îngrozitoare, vecine cu anxietatea... Al doilea an de elev extern l-am petrecut la Golești, la mătușa Tanți. Calea ferată trecea pe la poarta mătușii iar Gara se afla la doar 100 m. Deși mă simțeam bine la mătușa mea, era o veritabilă carte de istorie a țării și a familiei ei, bună și neostenită povestitoare, în Gara Golești am petrecut sute de ore, privind trenurile și oamenii care soseau și plecau... Uneori priveam ca în gol, nu vedeam pe nimeni, erau cele mai stranii momente, voiam să fiu altundeva, nici acum nu știu unde. Și acum mă mir cum de nu m-am urcat într-un tren, să dispar cu el în altă lume, ca în romanele și povestirile fantastice... Probabil că doar gândul la Bunica, pe care o revedeam periodic, m-a ținut într-o realitate oarecum protectoare. După terminarea școlii am locuit într-o mahala. La plecarea la serviciu și la întoarcere treceam Pasarela CFR a Gării de Sud. Mergeam aproape regulat în această gară, priveam trenurile și oamenii cu același nesaț aproape bolnăvicios, după care intram în bufeul gării, unde beam o votcă și o cafea, având în gând versuri ale lui Emil Botta, poet de care nu m-am despărțit și nu mă voi despărți până îmi voi da ultima suflare...

Revin: Cobor în Gară, temându-mă de nostalgia pe care mi-ar putea-o trezi acest popas, să beau o votcă. Peronul Gării este mizerabil, oameni sărmani așteaptă pe peron, triști; tinere familii, îmbrăcate cu haine de la second-hand, se despart de rude și pornesc spre alte meleaguri, pentru a forța mâna destinului, adică pentru a munci pe mai mulți bani, întru salvarea lor și a părinților și bunicilor lor... Le privesc făpturile chinuite de necazuri și interesul meu pentru trecutul meu neștiut, prezent într-un nenorocit de dosar întocmit de Securitate, mi se pare indecent. Intru în bufetul năpădit de fum de țigară, mă așez la o masă. Vine un ospătar și zice: „Bună ziua, domnul vrea un „Bloody-Mary?” Ridic ochii la ospătar și-l recunosc pe „Nicu Barmanul”, de la Barul Fortuna! Nicu, originar din... Golești, era un prieten bun al oamenilor de cultură (actori, scriitori, ziariști) și, mai ales, al poetului-învățător Gheorghe Matei! Ne îmbrățișăm ca doi vechi prieteni (nu ne mai văzusem de peste 10 ani!), îmi face un rezumat mucalit al ultimilor lui isprăvi. „Maestre, după 1990 s-a brânzit tot la Fortuna, „ăștia noi” ne-au pus gând rău. Care de la cooperație, care de la Miliție și Securitate, nașparlii ne-au scos pe trotuar. Am luat bufetul gării în locație de gestiune, am avut ceva la saltea, nu mult. Nu e vad bun, lumea e sărmană, am costuri multe, nu rasolesc nici ciorbele și fripturile, nici băuturile, am de toate și de calitate. Ăia care au bani sunt de la controale – vin periodic, consumă, lasă pe masă doar nota de plată. Vă aduc un „Bloody-Mary”, ca pe vremuri, cu de toate?” Primesc oferta, beau cocktailul, îi simt mângâierea lunatică și îmi revin, oarecum. Plătesc și plec. Gândul că ajung în singurătatea de acasă mă face să mă opresc la Centrul Cultural. Urc scările spre biroul lui Jean Dumitrașcu, pe atunci redactor al Revistei Argeș. Pe când urcam scara spre Jean, dau nas în nas chiar cu „Dobrescu”! Îl privesc și îl salut: „Să ne trăiți, tovarășe „Dobrescu”, ce mai faceți?” Mă privește ironic și cu vocea lui, ușor șâșâită, îmi zice: „Bună ziua, dragă! Deci nu te-ai lăsat, ai vrut să știi ce este în hârdăul cu căcat? Ești încă foarte tânăr, dragă prietene, ar trebui să privești spre viitor, să fii arhitectul lui. Eu așa am procedat după război, am privit bine situația, am văzut dincotro bate vântul și am făcut ce trebuia făcut, nu numai pentru mine, ci chiar și pentru foști legionari. Cândva îți voi spune mai multe. Lumea e un bâlci al oamenilor însetați de putere și al oamenilor care vor să supraviețuiască.” Mda, a intuit că am fost la Arhive, că îi știu numele de cod. Văzându-mă căzut pe gânduri, a continuat să mă-mi vorbească așa cum niciodată nu mi-am imaginat, îl știam foarte politicos. „Dragă, trebuia să fii un artist al supraviețuirii, ca om și ca om de cultură. Ai preferat să duci o existență vagă, de boem. Nu mă miră că ești resentimentar și cauți vinovați în arhive. Ai o vârstă, dacă ai fi muncit ca noi toți, azi ai fi avut o pensie, dar nu ți-a plăcut munca...” „Nene Mihai, i-am zis, am muncit 34 de ani în mediu toxic, sunt pensionar de 3 ani, pesemne că dumneata ai dat crezare bârfelor lui Marin Ioniță!” M-a privit descumpănit...

litere

Romeo Lefter

Hiper-lumea nouă (1)

O perioadă e timp a fost în dezbatere aproape publică spinoasa problemă a existenței butonului „dislike” pe Facebook. În ciuda frivolității pe care ați putea-o detecta la prima vedere, discuția e mai serioasă decât pare. Dacă s-ar face un sondaj, probabil că majoritatea covârșitoare a „consumatorilor” de rețele sociale ar opta pentru existența amintitului buton. Însă, în ciuda „solicitărilor” venite din partea utilizatorilor, a opțiunilor evidente, el n-a apărut.

Nu doar că discuția a fost definitiv îngropată, dar nimeni nu pare c-ar fi suferit în vreun fel. Mai mult, rețeaua socială a crescut de câteva zeci de ori de la acea discuție. O minimă documentare ne arată limpede că niciun competitor nu s-a grăbit să „umple golul” lăsat de Facebook. Nu-i vorba de doar de „americanii” Twitter, Google+, ci și de rușii de la VKontakte sau chinezii de la Sina Weibo. Întâmplare? În niciun caz.

Butonul cu pricina ar însemna introducerea unui element negativ în rețea. Cu toate că negativul face parte din viața reală(sau ar trebui să facă parte), utopia socială în care ne aflăm - și care e cel mai bine reprezentată de rețelele sociale - îl refuză. Există o poziție pragmatică, anume că „negativul nu vinde” și una doctrinară care spune că negativul nu trebuie să existe în societate. „Minunata lume nouă” nu acceptă existența negației. De altfel nu acceptă nici formulările de tip negativ. Societatea care se făurește sub ochii noștri este una nu pozitivă, ci hiperpozitivă.

A fi pozitiv implică existența unui negativ, nu doar ca termen de comparație, ci ca parte a definiției. Pozitiv e ceea ce nu e negativ și invers. Spre deosebire de termenul consacrat, hiperpozitivul e un termen care se definește pe sine prin eliminarea oricărui contrar, al eliminării oricărei negații. Nu există un „hipernegativ” care-ar fi parte a definiției hiperpozitivului.

Ne dorim de-o istorie întreagă „o lume mai bună”, o lume din care să fie extirpată violența, nedreptatea s.a.m.d. Doar despre asta e vorba în umanism. În aceste condiții, societatea de consum - obișnuită să livreze produsul cerut și dorit de client - ne pune în fața construcției supreme, a lumii care se ridică deasupra perimatei dihotomii pozitiv-negativ. Lumea hiperpozitivă este cea care răstoarnă peste membrii săi doar binefacere. Este încarnarea „Minunatei lumi noi”. Însă acest întreg val de pozitivitate cere membrului societății ca feedback-ul său să fie din același registru, anume hiperpozitiv. E un schimb de tipul win-win, în care dacă-ți dau hiperpozitivitate trebuie să câștig, în aceeași măsură, o cantitate similară de hiperpozitivitate. Altfel negativul și-ar face loc și s-ar alege praful. Cu alte cuvinte, individul care-și dorește să beneficieze de cura de hiperpozitivitate trebuie el însuși să devină un hiperpozitv, extirpându-și orice urmă de negativitate.

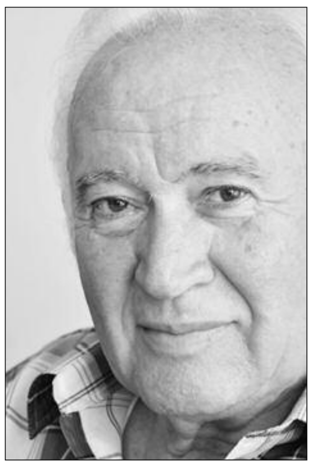
„Așa ceva este imposibil” - îmi veți spune. Într-adevăr, natura umană e una duală, întreaga magie a existenței noastre fiind rezultatul ciocnirii contrariilor. Cum poți trece peste această evidență și, mai mult, cum te poți gândi că ai putea încălca o asemenea barieră naturală? Experiența arată că se poate. Și, pentru a înțelege fenomenul o să mă întorc de unde-am început, anume de la Facebook.

Acolo problema a fost rezolvată simplu: butonul cu pricina nu a fost introdus. Astfel rețeaua le-a transmis membrilor că acela e un loc hiperpozitiv, care nu cunoaște noțiunea de negativitate. Și, totuși, ce se întâmplă atunci când negativul izbucnește? Tactica e cea utilizată în „Minunata lume nouă”: răul nu este contrazis, ci extirpat. Pur și simplu, conținutul negativ este șters, aruncat în uitare, iar rețeaua nu mai păstrează nicio urmă a sa. Pus în fața evidenței, „revoltatul” are două opțiuni: ori continuă și este chiar el șters de către rețea(prin blocarea sau închiderea contului) ori își reprimă tentația natural-negativă prin autocenzură. Astfel apare „omul nou”, cel hiperpozitiv.

Modelul funcțional în rețelele sociale este reprodus din ce în ce mai mult la nivelul societății. Pe zi ce trece, societatea hiperpozitivă care se instalează impune o anume doză de autocenzură membrilor săi prin statutarea diverselor subiecte-tabu. Aceste subiecte există strict în varianta hiperpozitiv definită, orice distorsionare fiind susceptibilă de-a genera reacția sistemului care, în fapt, e asemănătoare reacțiilor rețelelor sociale: inițial se încearcă „ștergerea” sau, mai bine spus, extirparea comportamentului care nu se încadrează în hiperpozitivitatea societății prin măsuri coercitive, iar, în final, în cazul în care măsurile se dovedesc inutile, probabil prin ștergere finală și definitivă. În mod evident sunteți nedumeriți în legătură cu ultima măsură. Cum anume poate reproduce societatea hiperpozitivă echivalentul „ștergerii contului” din rețelele sociale? Nu există decât o singură variantă, veche de când lumea. Doar că, pe măsură ce societatea va evolua către hiperpozitivitatea totală, ștergerea va trebui, de asemenea, să fie totală. Și asta indiferent dacă soluția finală va presupune mutarea în Insulele Falkland de unde se întrerupe existența lui Helmholtz în „Minunata lume nouă”, ori, așa cum o descrie cu cinism Bertrand Russell, „trimiterea în camera letală înainte ca inteligența nedisciplinată să aibă timp să se revolte”.

A fi pozitiv implică existența unui negativ, nu doar ca termen de comparație, ci ca parte a definiției.

Petru Pistol

Diortosiri

Motto-ul: „ ...că nu este nici o gramă / Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă” (*Levantul*).

Cuvânt de întâmpinare (I)

Cartea domnului Gabriel Liiceanu: *Isus al meu*, Humanitas, București, 2020, oferă privilegiul unei călătorii. Ce să-i ceri mai mult unei cărți decât un *itinerarium*? Nu neapărat cu încărcătură de *drum al Damascului*, dar cu deschidere, afloriment de meditație, da.

Este de ajuns un cuvânt ca o carte să revendice o anumită atitudine retorică, un anumit stil. Cuvântul, aici, din titlul deja, fiind *Isus*, stilul este, *afortiori*, cel sublim. Este, de altfel, genul spunerii care-l favorizează, îl „prinde” pe domnul Liiceanu chiar și atunci când proferă oprobriul, înfierarea căzând cumva de sus, în ritual de purificare.

Sunt identificate în religia creștină – ca în oricare alta – *două componente*: *scenariul mitologic* (ca *detalii mitologice*: Facerea lumii, crearea omului etc.) și *conținutul moral și formativ* (*educativ*) (p.22). Substanța mitologică constituie datul revelației, orice demers silogistic resimțit ca element destructurant în perimetrul acesteia fiind iremisibil. De parcă ne-am afla în prezența principiului *editorial* în variantă *ne varietur*. Deși miticul, atunci când revendică atributele realului, iscă frecvent conflicte, judecăți contradictorii. La această limpede expunere a discursului, menționăm amănuntul de logică a unui bun creștin: Synesius din Cirene, scriitor și filosof (sec. IV-V). Fiind propus pentru înaltul sacerdoțiu de episcop, Synesius acceptă sub rezerva să i se permită să acționeze în public *mythologōn*, ca un adept al mitului, dar, în „adânc de taină”, *philosophōn*. Așadar, să nu i se interzică buna practică a gândirii neîngrădite.

Între componentele religiei – scenariul mitologic, respectiv mesajul divin cu *valorile lui etic-civilizatorii* – se produce un dezechilibru, remarcă autorul, cel dintâi înstăpânindu-se excesiv, precum un soclu care tinde să absoarbă statuia, în loc să o exprime. Și chiar îi reușește; având el acces la înțelegerea comună, mesajul trece în umbra fabulei. Nu este deloc ușor să decupezi din text citatul care să ilustreze tălmăcirea apteră, să recunoaștem, a lectorului. Pentru că *in omnibus partibus relucet totum,* strălucirea se arată întreagă pretutindeni. *„Pentru a intra în lume, pentru a se impune și a deveni religie, pentru a ajunge la urechea și în sufletul oamenilor, pentru a invada un comportament și a-și pune amprenta asupra lui, orice mesaj trebuie împachetat într-un mit, într-o poveste. Credința nu-și poate face intrarea în lume purtată pe brațele uscate ale abstracției. Iar partitura lui Isus din Evanghelii e orice altceva decât o abstracție. Mesajul iese aici din gura unui om viu, cu o biografie anume,e dat și asumat în împrejurări concrete, pentru el se suferă și se moare. Abia așa, păstrate în contextul mitologic în care au fost rostite, cuvintele sacre devin memorabile*”; „(...) *detaliul mitologic este concret și mai lesne de absorbit în sufletul intuitiv al ființei umane, pe când valoarea impusă de legea sfântă este abstractă și asimilabilă numai prin silogism* (*celălalt este seamănul meu, deci ucigându-l mă ucid pe mine ca om și totodată îl ucid pe Dumnezeul care ne-a creat după chipul și asemănarea lui*), așadar printr-o mișcare a rațiunii” (p. 32-33; 35). Iată cum mesajul iubirii evanghelice devine ancilar, cedând prestigiul componentei fabulatorii.

În subtext, și numai aici, se-ntreabă cititorul: cu cât este mai valoros în ochii lui Dumnezeu seamănul care se împotmolește în fabulosul lipsit de transcendență, în raport cu acela care-l evită cu obstinația superstiției? Cel dintâi nu vede bolta înstelată pentru că privirea lui e pironită în clisa *contingenței* acaparatoare, iar cel de-al doilea, cu privirea cabrată pe tabla înstelată a lui Iupiter, se prăbușește în puțul adânc al filosofului precreștin. Ce câștig are Dumnezeu din toată afacerea asta? Ar avea ceva de câștigat ateul, pentru că el deține „taina” râsului grob.

Paginile 67 *sq.* Par să aducă o pledoarie, la care cititorul nu se aștepta, în favoarea identității de substanță, *homoousia*, a Tatălui Ceresc și a Fiului. Principiul presocratic: *cunoașterea asemănătorului prin asemănător* devine aici cunoașterea identicului prin identic: *„Cel care m-a văzut pe mine l-a văzut pe Tatăl*” (*Ioan*, 14, 9). Pentru că pe parcursul lecturii cititorul urmărește nu numai firul logic al discursului, dar pândește la călcătura autorului, aici devoțiunea lui – a cititorului – se liniștește. Autorul cărții *Isus al meu* și cititorul acesteia se *aseamănă* ca *semeni* ai lui Dumnezeu. *„Până la urmă, câștigul e același și dacă rămâi cu uimirea misterului lui Isus, și dacă recurgi la Tatăl lui ca să risipești misterul. Important nu e să existe Dumnezeu și, oricum, despre asta se poate dezbate la infinit.* Important e că există Isus. *E singurul exemplar în carne și oase al speciei umane în jurul căruia s-a creat cea mai frumoasă mitologie a lumii*”. (p.70)

litere

Magda Ursache

Mers pe ape și puțină moarte

Citind *Povești de trecut vămile. Interviuri cu scriitori,* Editura Muzeul Literaturii Române, 2019, scriam și eu, sub titlul *Adevăr, Istorie, Moarte,* două-trei cuvinte despre realitate, iluzie, poezie, două- trei cuvinte despre timp și amintire, două- trei cuvinte despre moarte.

Am început cu seniorii (*Încă nu e noapte, Seniori!)* pentru că îmi pasă de minimalizarea lor, de împingerea lor spre margine, spre umbră. Numai că seniorii pot sări peste umbră. În lumea (im)probabilă a poeziei, se poate face asta. Și-mi aduc aminte de definiția poeziei, pe care Gheorghiță Istrate mi-a citit-o la telefon: „Poezia? Poezia este o locomotivă cu aburi / În urma căreia alerg și eu cu câteva versuri desculțe."

Lucia Negoiță bine știe să-i aleagă (empatic) pe cei care au deprins mersul pe ape. Îi așază „în oglinda istoriei mari" pe C.D. Zeletin, pe Șerban Foarță, pe Gheorghe Grigurcu, pe Ioan Moldovan, pe C. Abăluță, pe Ovidiu Genaru, pe Gabriela Melinescu, pe Simona-Grazia Dima, omagiu pentru dăruirea cu care, „prin cărțile lor", au sădit în noi, cititorii, „**dorința de cunoaștere**, **binele**, **îndoiala**, **frumosul**, **nădejdea**, **lumina**". Sunt cuvinte de pe coperta a patra și le-am copiat cu cele mai boldite caractere pe care le cunosc.

Cei din generația noastră ne-am străduit să nu fim denaturați și alterați ireversibil de cenzura-dresură. Zubașcu nu l-a făcut la școală pe Maiorescu, eu, la Litere, pe Blaga.

Filtrele? Toate: talent, sensibilitate, conștiință, folosite de Lucia pentru cap. II, intitulat *Urme, umbre, portaluri.* Partea leului o dețin poeții: 8, dacă am numărat bine (sau i-am numărat numai pe favoriții mei?), începând cu Leo Butnaru și rugăciunea sa „În numele Tatălui, al Fiului, al Sfântului Duh și al Spiritului literaturii române." Leo, „mereu altul, mereu același", selectat și aplaudat la Gala Poeziei Române Contemporane de la Alba Iulia, vorbește despre „libertatea dumnezeiască a scriitorului". Același *modus vivendi* la Paul Aretzu, aceeași devoțiune pentru poezie. Citez un poem cu anluminură multă :

„Să vă spun cum învăț eu pretutindeni, mereu**.**
cum scot cărțile, cum întind hârtia la scris,
cum prepar cernelurile și încerc penițele, cu trupul
cu trupul ca izvorul, cu gândul ca inima fecioarei,
vorbind singur printre animale, pe câmpul geros
și-nvelit în Dumnezeu. cum îngenunchi
la sfânta masă de scris, printre ucenici. luați,
mâncați dintru această carte până nu se transformă
în praf. beți dintru această cerneală
care se varsă în zadar. până mor.
până nu mă uitați de tot, astfel pregătesc
cina învierii pentru toți."

Limesul – am tot repetat – e benefic .„Literatură se poate face oriunde", la Caracal sau la Calafat, în triunghiul Bâscelor, la Negureni –Basarabia, pe valea Izei. Ioan Moldovan- imbuzanul, în Mureșenii de Câmpie, Foarță la Turnu Severin, ca și Robert Șerban, care se caută pe sine, „pe îndelete", în timp ce scrie. Radu Vancu la Sibiu, Marin Ifrim la Buzău, unde au murit tatăl meu și el, Christian Schenk pe Rin, Ion Andreiță în Bărăgan, Liliana Ursu chiar în *Poet's Cottage.* Pe malul drept sau stâng al Prutului (Maria Pilchin își semnează e-mailurile „fata de peste râu"), poetul sfințește locul. Și da, fără poezie lumea și-ar pierde Nordul, ar fi dezorientată adică, fără busolă.

La ce folosește cultura? se întreabă Leo Butnaru. „La înnobilarea specimenului, luat aparte, dar și a speciei umane în totalitate." Asta crede și Paul Aretzu, având în minte un decalog, prima poruncă fiind să fie sincer, să nu (se) falsifice. Și încă un decupaj din interviul „Singurătatea este proprie oamenilor, nu neapărat scriitorilor": „Cred că obligația unui autor este, pur și simplu, de a scrie, mulțumindu-se cu atât". De asta l-a iubit Petru. Apud Luca 14. 7-11: „cel ce se smerește pe sine se va înălța" Și Petru Ursache vedea doar cartea viitoare, refuza orice „strategie": „Cine are de citit o să mă citească". Apud Luca 14.7-11: „cel ce se smerește pe sine se va înălța."

Din păcate, fauna exegetică tolerează, chiar răspândește și *apreciază* (cuvânt demonetizat de limbajul de lemn) texte prozastice date drept prozodie. Postmoderniștii (crede Aretzu și nu-l urmez întru totul) au desacralizat literatura, au apelat la „istoria mică", dar nu și-au negat înaintașii, iar excesul de obscen a venit după '89. După Liliana Ursu, poezia avea „ochelari"; acum, în plină exhibare sexuală, care îi atinge și pe vârstnice, nu are nici lenjerie intimă. Aretzu speră, totuși, în solidaritatea de breaslă, „țintele" bunului scriitor fiind „frumusețea, bunătatea, corectitudinea, alteritatea", la vremea când tripticul bine-frumos-adevăr e continuu virusat. Iar „cu dumneaei (nota mea: sinceritatea) nu stăm, încă, așa de bine cum se crede", constată Viorica Răduță. Ceea ce spune și Robert Șerban: „Dar scriitorii fac și ei ce pot: unii - literatură, alții - impresie".

Răul ofensiv, agresiv, după Leo Butnaru, va fi înfrânt prin solidaritatea celor vii cu cei plecați în praf de stele. Ca mirificul C.D. Zeletin, ca Ion Zubașcu, trecut martiric prin existența de lagăr. Și-l asemui cu Osip Mandelștam (trad. L.B.), ucis de GULAG în 1938, pierzând, după Leo Butnaru, „lupta cu răul, întruchipat hidos de bolșevism – comunism". Dar poate că are dreptate Mircea Ciobanu: „Când știi să pierzi/ e semn c-ai câștigat".

„În familia noastră politica s-a scris cu sânge de om" mărturisește Zubașcu Luciei Negoiță. Pe cale de consecință, și literatura sa tot cu sânge s-a scris. Tata Ilie, prizonier la sovietici, a urcat în munții Țibleș, ca partizan și a fost ucis sub tortură. Mama - bătută, înspăimântată de torționar că, dacă nu-i denunță pe luptătorii din munți, o să-i omoare copilul de doi ani și jumătate, în fața ei, sfărâmându-i capul de zid. Nici câinele casei n-a scăpat nepedepsit: l-au lăsat legat, să moară de foame, cât timp mama a rămas arestată la Sighet. I-au găsit, ca și copilul, scheletul, în lanț. În „timpuri crimordiale" (sintagma lui Ioan Moldovan), s-a întâmplat, după Viorica Răduță, un gest, neconfirmat decât de un martor, dar cumplit. În *Orașul închis*, Râmnicu Sărat, Vișinescu a înfipt baioneta de torționar în pieptul lui Ion Mihalache. Deja mort.

Cei din generația noastră ne-am străduit să nu fim denaturați și alterați ireversibil de cenzura-dresură. Zubașcu nu l-a făcut la școală pe Maiorescu, eu, la Litere, pe Blaga. La Cenaclul Flacăra au răsunat colinde de Maramu; după „perioada curată", au venit spectacolele–gigant, interzise în iunie '85. Însă Ion Zubașcu s-a retras în 1982 și a șomat, stând fără locuință trei ani, deși avea patru copii. Interviul l-a acordat Luciei în 2010. Moartea a venit în 2011.

Lui Ion Zubașcu debutul i-a fost întârziat 10 ani, devenind șaptezecist, nu șaizecist, la 34 de ani. Eu am avut parte de re-debut abia în anii 90, deci nouăzecistă , nu șaptezecistă, când am debutat editorial cu cartea –eseu despre poezie, *A patra dimensiune.* Aretzu a debutat în '88, când avea 39 de ani. Leo Butnaru a putut veni de peste Prut în august '87.Răul copilăriei sale „la ruși" se cheamă Răutu, pseudonimul călăului literaturii române, Leonte, șeful secției române de la radio Moskva. Sub el, (ne) lucrau alt Leonte, Tisminețki și Hermina Marcusohn, nevastă. Iar fiul lor avea să devină raportor principal în procesul comunismului. Primul „scriitor" (așa, ghilimetat) cunoscut lui Leo a fost Mihai Novicov, buzduganul comunist trimis la Iași, să-i disciplineze pe scriitori. În ziarul „Lupta Moldovei", cerea împușcarea (da, ați citit bine) profesorilor universitari care nu se angajaseră în front. Lungul război cu subcultura, cu incultura agresivă a izbucnit după acel august pașpa și iată că durează. Frica și compromisul au început de la Oscar Lemnaru, care a publicat lista scriitorilor „morți" după „cotitură".A urmat „viitura" (mulțumesc, Ovidiu Pecican!) din ' 89.

Cei care n-au gândit vreodată după capul lor, însușindu-și rapid lozincile, lăudaci PCR, scriu acum pî-ci-rî ; cameleonicii își însușesc tot rapid neolozincile neoproletcultiste, iar cine a scornicizat, băsescizează sau iohannizează. Și câte poetese sfărâmate de iubire pentru partidul unic nu se regăsesc iarăși în curtea partidelor politice! Clanța de la Cotroceni obsedează pe mulți. Nina Cassian, preferata ICR în etapa Patapievici, s-a recunoscut „manipulabilă" contra avantaje finaciare, pașapoarte, vila lui Nikalai Moraru și podul lui Gogu Rădulescu. Renée Annie Cassian era ilegalistă de la 16 ani, ca apoi, mai prost recompensată de puterea ceaușescă, mult mai econoamă decât cea dejisto-paukeristă, să se prezinte disidentă cu Dosar de Urmărire Informativă. Privilighenția rimează cu inteligheнția. Cedezi : te operezi la Viena, nu la UPU, îți școlarizezi beizadeaua în SUA ori unde vrei, mănânci Kobe bio, conduci bolizi de lux etc. Altfel, e mai greu.Te rezumi la „luxul" de a citi și de a scrie.

Cum au compromis poezia patriotică versificatorii de pagină întâie, așa au compromis și disidența. Un CC-ist cu degete lipsă de la cât a aplaudat vorbește de „miasmele politicii", deși le-a tot inspirat – expirat. Are nostalgia șantierului Bumbești-Livezeni, apoi a reporterului socialist, umplând ca albinuța fagurele de izbânzi ceaușești, apoi iliești...

„N-ar fi nepotrivit un cult al obstacolelor care ne ajută să devenim noi înșine", notează Gheorghe Grigurcu în *Intelectualii față cu democrația,* Editura Pleiade, Satu Mare, 2010, constatând că „absența oricăror piedici în cariera unui autor e suspectă". Existența în demnitate, fără compromisuri cu puterea politică, presupune „cursă cu obstacole, iar insuccesul social , în cele mai multe cazuri, probează succes moral."

E o mărturisire de credință care ar cam trebui să ne pună pe gânduri. Mai ales că se întețesc loviturile: se dă cu stânga-n dreapta și cu dreapta-n stânga, dar mai ales cu stânga. Post-socialist, anticomuniștii adevărați (cum ai spune „adevărații arnoteni") au fost prinși din nou sub seceră și ciocan. Secera, vechii cominterniști, bolșeo-comuniști, ca Ornea și Cornea, și ciocanul ceaușist, chipurile național-socialist , deși vocabula conține o izbitoare nepotrivire în termeni.

În „România literară" din nov. 1979, Radu Florian îi acuza pe Noica și pe Papu de naționalism. Noica a fost, după '89, batjocorit incredibil ca „guru", „căpitan" și alte alea verzi și uscate. La fel , Crainic, la fel Gyr. Și mă întreb cât ne mai lasă domnul Alexandru Florian, fiul marxistologului, să-i evocăm pe Nae Ionescu, pe Mircea Vulcănescu, pe Mircea Eliade, pe Țuțea... Vămile impuse de Institutul „Elie Wiesel" par a fi greu de trecut.

Spune Paul Aretzu că „a-ți disprețui limba, țara, poporul este un nonsens și probează o mare insolență".

Cuvântul bun, când ne lepădăm de latină ca de un virus urâcios, de la Noica vine:

„Când o limbă îți dă: obârșia, tăria de a rezista și putința de-a uni și face o națiune, iar în actual îți dă deschiderea către unele limbi de seamă ale lumii (...), atunci limba aceea nu este o piesă de arhivă".

Leo Butnaru își dorește „nuntirea" lui Orpheus și Sophia. Între Eros și Thanatos a făcut-o magistral Cezar Ivănescu.

Am încredere, ca și Lucia Negoiță, în „puterea poeziei de a reinventa drumul către cunoaștere". Am citat din dialogul cu Simona-Grazia Dima, „Între cale și inimă".

În alte cuvinte: Sus inimile!

cronici

Viorel Nica

ÎN VÂRTEJUL ABSURDULUI NĂUCITOR

Apărut în 2017, volumul *Ce dorește domnul?* de Pascal Bruckner (tradus în limba română de Doru Mareș, publicat de Editura Trei în 2018) cuprinde două piese de teatru absurd egale (din perspectiva intensității dramatice, ușor diferite (din punct de vedere tematic), omogene (în plan stilistic) deopotrivă înclinate să denunțe, în termeni cât se poate de incisivi, o parte din vicisitudinile modului de existență contemporan, de multe ori lipsit de un caracter rezonabil, adesea predispus să se exhibe în cel mai ridicol mod cu putință, nu doar odată tentat să se dea în spectacol (consumerist), să se lase în voia demăsurării primejdioase, să se facă mult prea ușor complice când cu risipă extravagantă, când cu indigență umilitoare, totdeauna aflat în primejdia de a versatiliza in extremis.

Criticând necruțător atât societatea de consum abuziv, cât și frustranta societate totalitată, farsa absurdă *Ce dorește domnul? (Monsieur prendra)* aduce în scenă două personaje grozav de nemulțumite de propriul fel de a fi aflat sub semnul caraghioslâcului devorant. Abia descins într-o cafenea, clientul (între 50 și 60 de ani) își dă seama că-i la mâna chelnerului cu care are de-a face (un individ între 30 și 35 de ani), că nu are decât un singur drept, cel de a tăcea din gură. De când tot așteaptă – reflectează el într-o manieră sumară – nici nu mai știe ce așteaptă. Cu toate că se află într-un spațiu civilizat, e stânjenit din cale afară, mai mult decât atât, are impresia că nu-i decât „un intrus", că-i „depus aici ca un bagaj pierdut", nu se simte câtuși de puțin stăpân pe situație, cu atât mai puțin în elementul său. Cum nu știe ce să aleagă (din atât de multe lucruri ce-i sunt oferite spre consumare), îi pasează chelnerului dificila, ingrata sarcină a alegerii propriu-zise. Analizându-se de față cu celălalt, personajul dislocat, aflat în vortexul absurdului nemenajant, pretinde că-i „o cantitate neglijabilă", „un soi de subom transparent", recurge la litota tranșantă pentru a-și indica direct condiția nemaipomenit de precară, declară că s-ar dori scutit de „obligația de a alege", manifestă nostalgie comunist-totalitară (față de vremurile când altcineva alegea în locul său, scutindu-l de enorma dificultate a alegerii ca atare), consideră că „împărăția abundenței" (a cărei parte privilegiată e cafeneaua în care se afla) e infernul însuși, afirmă că pluralul în genere îl irită nu glumă, ba chiar îl scoate din minți, atunci când îi este pus, cu atâta ușurință pe tavă, când ajunge, fără nicio dificultate, la îndemâna sa, recunoaște că rămâne „blocat în stare de indecizie", se crede paralizat de atâtea posibilități ce roiesc, sfidătoare, în jurul său, tinzând să-l scoată din matca realității sigure, fundamentale, se arată încredințat că nu se poate descurca nicidecum printre puzderia de opțiuni proliferant-acaparatoare capabile să-i declanșeze o alarmantă ocluzie mentală, să-l expună pericolului de a se destructura dintr-un moment într-altul. Ce dorește el unul de fapt? Nici mai mult, nici mai puțin decât un articol unic, care să existe fără alte opțiuni posibile, care să rămână de-a pururi la singular, un articol care „să nu se găsească decât într-un singur exemplar", care să fie scutit așadar de povara multiplicării vertiginoase. Recapitulându-și viața, clientul (pe care aflăm că-l cheamă Gérard, se prezintă drept nefericit, într-o mare parte străin de „lumea asta modernă, în care totul există în serie", multiplicat de fiecare dată, în răspărul unicității expulzate fără pic de milă ori înțelegere. În continuare el unul mărturisește că de-a lungul existenței nu a crescut deloc, ci doar a îmbătrânit, a devenit „un nostalgic al uniformei" ce „simplifică viața, ce asigură maximă, ce scutește de orice complicație maximă pe cel care recurge la serviciile sale, a urât tot ce era facultativ, opțional, eligibil s-a străduit să asculte, să îndeplinească ordinele altora fără să cârtească, și-a programat unidirecțional până și iubirea, reducând-o la o singură ființă, soția sa smerită și devotată. Provocându-l pe chelner la confidență – provocare ce îi asigură farsei absurde sporitul grad de disimetrie de care are nevoie să se complexifice treptat, să capete consistență estetică – Gérard îl determină pe celălalt să mărturisească treptat că suferă de maladia urii de a alege, că vroia „totul și imediat" (adică tocmai invers decât celălalt), că avea o ghiotură de prenume (Eugène, Leonardo, Victor, Albert, Arthur, Honoré etc.) pe care i le pusese mama sa iubitoare de celebrități, somități, personalități ș.a. pe lângă faptul că avea o droaie de prenume celebre, simțea nevoia să guste din „toate felurile și în mai multe rânduri", să se înfrupte „din toate fără excepție", „la plural", să consume orice ad libitum (aidoma lui Gargantua și Pantagruel), că, în materie de dragoste, era puternic afectat de „clasicul donjuanism compulsiv" (grație căruia se simțea obligat să iubească toate femeile ivite în cale), că făcuse din cumul rațiunea de a fi, că bulimia îi era pur și simplu constitutivă, adânc grefată pe ființa-i coextensivă, că studiase totul, neducând însă niciun drum până la capăt, refuzând să se specializeze într-un domeniu anumit, trecând de la o disciplină la alta cu o dezinvoltură extraordinară, că odată cu trecerea timpului, se transformase (asemenea flaubertienilor Bouvard și Pecuchet) într-o „enciclopedie vie", într-un diletant incorigibil, într-un „bulimic" iremediabil, extaziindu-se „în fața infinitului posibilității". Pe nepusă masă, clientului Gérard i s-a făcut rău, după care și-a dat duhul. Ajuns pe lumea cealaltă, el a constatat că și chelnerul Eugène ajunsese acolo, comportându-se în fața lui Dumnezeu în aceeași modalitate bulimico-maximalistă în care obișnuia să se comporte și pe vremea când se afla în lumea hiperabundentă.

În aceeași manieră absurd-învârtejitoare este alcătuită și farsa *Crăciun la palat* (Noël au palais) în al cărei cadru generos umorul cinic se împletește cu ironia mușcătoare. În Ajunul Crăciunului președintele unei țări totalitare dansează de unul singur, apoi cu majordomul său (Cicero) de o docilitate animalică, gata să-și servească în orice împrejurare, fără să-i pretindă nimic în schimb.. dornic să arate bine, șeful suprem (care împrumută chipul dictatorului cubanez Fidel Castro) îl cheamă pe bărbierul său (al cărui nume este Marc Aureliu), pe care-l consideră „mai de preț decât un psiholog", cu care conversează îndelung. Din conversația bogată în replici dinamice și percutante (pe care dramaturgul se pricepe să le introducă la momentul potrivit) rezultă că în lume se petrec „fenomene de creștere îngrijorătoare", că președintelui într-o mult mai mare măsură preocupat de sine decât de alții îi scapă de nenumărate ori „realitatea lumii", din care pricină a ajuns „la izolarea prin putere", a pierdut „legătura cu concetățenii", s-a condamnat la singurătatea cea mai apăsătoare (măcar că poleită cu destulă bunăstare prezidențială), că el însuși se consideră „o nulitate" (din care motiv riscă să fie reales la proximul scrutin) de o „superficialitate" „care liniștește" pe oricine-i dispus să-l accepte așa cum este de-adevăratelea, de o popularitate obositoare, cucerită prin viclenie manipulatoare. Copleșit cu o sumedenie de cadouri de Crăciun de către aparent-generosul Iulius, maestrul bărbier pare de-a dreptul derutat, „nu mai este stăpân pe cursul evenimentelor". Cât de curând cadorisitul cu nemiluita „e înghițit de dăruire, transformat și el în pom de Crăciun, așadar într-o docilă componentă decorativă. În același timp Marc Aureliu asistă disperat la distrugerea multor lucruri de către președintele din senin înfuriat, care dă vina pe bărbierul nevinovat, punându-i în cârcă, în cel mai arogant și irațional mod cu putință, tot ce distrusese el unul de fapt în virtutea înfurierii inexplicabile. Nu peste mult timp, cele două personaje anti-eroice se pomenesc în critica și, totodată, ingrata situație de a-și fi prizonieri unul altuia. Temându-se că n-o să mai scape de acolo, din acel spațiu carceral, teafăr și nevătămat, fricosul, vulnerabilul, hiperfragilul Marc Aureliu se pierde repede cu firea, intră în panică, experiențiază „furia oarbă", dă semne de destructurare psihică. Invitat la masă de celălalt, de cel ce are pâinea și cuțitul în mână (cum i se spunea altădată celui puternic și discreționar), bărbierul pretextează că nu-i este foame, solicită să fie lăsat liber cât mai repede spre a putea pleca acasă. În pofida solicitării sale mai mult decât firești, se vede silit (de majordom) să mănânce. Ca urmare a ghiftuirii forțate, Marc Aureliu se îmbolnăvește grav. Chemat de urgență, brutalul doctor Esculap constată că pacientul se află într-o „stare de rău acută, dar trecătoare", îl ia la întrebări pe președintele Iulius până ce află ce se întâmplase acolo, îi recomandă bărbierului niște supozitoare. În pofida refuzului acestuia, respectivele medicamente îi sunt aplicate forțat pacientului nefericit, transformat într-un obiect neputincios. Descinzând în palatul prezidențial, Dalila Avram, soția bărbierului captiv, e înștiințată de președinte că soțul ei o luase razna, se comportase ca un vandal, frizase ridicolul copleșitor.. neștiind că șeful statului o mințea fără pic de rușine, singura femeie din scenă acaparată de bărbați atât de diferiți unul de altul s-a repezit să-și mustre aprig bărbatul nevinovat, acuzându-l în avalanșă de vandalism, de perversiune, de indecență, de infantilism. În momentul următorea i-a cerut iertare președintelui pentru toate presupusele grozăvii săvârșite de soțu-i nesăbuit. Forțând nota, s-a pus la dispoziția șefului de stat, ca secretară curajoasă, ajungând să ia hotărâri în locul său, dar a refuzat să-i fie președintă. Deghizat în bărbier, președintele sătul de putere a părăsit palatul, lăsându-l pe Marc Aureliu în locul său. Numai că escorta sa vigilentă l-a readus în palat cu forța, permițându-i bărbierului să plece acasă. în cele din urmă, președintele tot a plecat din palat, lăsându-l drept înlocuitor pe majordomul Cicero, prea supusul lui animal de povară, insul dezumanizat căruia îi era cu neputință să scoată o singură vorbă din gură, căruia nu-i era aminte decât să execute automat toate ordinele superiorului său.

Împinse în vârtejul absurdului năucitor, farsele brucknneriene nu duc lipsă de vivacitate, de antren, de vervă polemică, se articulează cataractic, pun în discuție câteva din cele mai presante hibe ale lumii contemporane, aplicându-le un regim de denunțare nemenajantă, transparentizându-le copios, batjocorindu-le necruțător, trecându-le prin filtrul umorului savuros, ale ironiei acide, ale sarcasmului curajos, silindu-le să se prezinte în scenă într-o formă nudă, înfățișându-le spectatorilor dintr-o perspectivă înveselitoare și, de cele mai multe ori, relaxată.

Criticând necruțător atât societatea de consum abuziv, cât și frustranta societate totalitată, farsa absurdă Ce dorește domnul? (Monsieur prendra) aduce în scenă două personaje grozav de nemulțumite de propriul fel de a fi aflat sub semnul caraghios-lâcului devorant.

lecturi

Florin Chivoci

Cealaltă obârșie a lui Mușatescu *

Ca spațiu generator de literatură, Piteștii nu ocupă, în cuprinsul operei lui Tudor Mușatescu decât o parte neînsemnată față de locul sau de semnificația pe care o deține în scrierile sale orașul de la poalele Mateiașului. Câmpulungul Muscelului, cu faimosul său bulevard „Pardon”, a reprezentat pentru el veritabila matrice a creației, „capitala” universului său literar și decorul principal al celor mai multe dintre prozele și comediile sale. Dincolo de asta, scriitorul amuzant și jovial care a fost Mușatescu menționează uneori fugitiv și numele orașului de pe Argeș printre locurile care găzduiesc operele sale, precum în schițele umoristice din cartea *Ale vieții valuri* (1932), de un comic și pitoresc teatral, ori în vestitul volum cuprinzând scrisorile umoristice *Doresc ca micile mele rândulețe...* (1945). În primul volum reține atenția schița *Stăpânul naturii*, care evocă o întâmplare petrecută în apropierea Piteștilor, avându-l ca protagonist pe vierul Dură, îngrijitorul viei familiei scriitorului de la Văleni-Podgoria. Înzestrat cu un deosebit simț al meteorologiei, felul în care acesta ghicește starea și mersul vremii are darul să-l uimească pe narator, înfățișat aici în ipostaza unui june care este inițiat în tainele naturii. De cealaltă parte, în volumul de scrisori umoristice scos la sfârșitul războiului, doar trei astfel de epistole imaginare sunt adresate din Pitești, de niște personaje hazlii prin ignoranța lor naivă.

Tudor Mușatescu

Altundeva, extinzându-și perimetrul argeșean al creației și ca diarist, scriitorul evocă într-un fel cu totul deosebit amintiri, întâmplări, fapte de viață din propria-i tinerețe, lăsând și niște rânduri și impresii mai consistente despre capitala județului Argeș în jurnalul său. Astfel, după o peregrinare dintr-un început de septembrie al anului 1948, consemnează deschis emoția pe care i-a prilejuit-o revederea meleagurilor piteștene, în preajma cărora *„am scrutat și am contemplat zările și mai ales nemaipomenit de frumoasa luncă a Argeșului.”* Nu cu mult după aceasta, prin 1950, sosind cu trenul într-o zi de toamnă de la București la moșia de la Văleni, scriitorul are ocazia să descindă, întâmplător, chiar pe peronul gării din Pitești: *„Trebuia să mă opresc la Golești. Cu rucsacul pe umăr, cu pardesiul de ploaie pe braț, așteptam să oprească trenul. (...) Dar trenul n-a oprit în stație și, astfel, m-am trezit la Pitești.”* Busola după care se orientează în periplul său *musceleanul* Tudor Mușatescu e cea a regăsirii unei geografii a începuturilor sale din apropierea Argeșului, *„apa pe malurile căreia m-am născut* <sic!> *și pe care nu m-am dus încă”*, și dintr-o lume pe care are surpriza și nostalgia să o recunoască neclintită din vechile ei obiceiuri, precum o știa din anii tinereții: *„ Piteștiul a fost, oarecum, a doua capitală a copilăriei mele, cu reședința oficială în Câmpulung. Bulevardul Gării nu știu dacă s-a schimbat în aproape 40 de ani, de când nu l-am mai parcurs pe jos. Eu, însă, mergeam precis pe bulevardul din amintirea mea. Mi se părea numai ciudat că fumez, fără să-mi fie frică că mă văd cu oamenii în vârstă...*

Am ajuns în piață. Stația de trăsuri tot acolo, cu birjarii, cu păturile ude de pe spate, ca niște saci de porumb încovoiați pe capră. Am recunoscut același miros de povarnă, în jurul stației ca acum patruzeci de ani. De data asta, mi-am zis: Pot să beau și eu o țuică dacă vreau, că nu mă bate Fraülein... *Și-am băut. Una mare chiar... În cârciumă, erau aceiași «clienți» pe care îi vedeam numai pe fereastră, când veneam dimineața de la vie după cumpărături, cu trăsura lui nea Gicu, care «mă lua și pe mine». Acum, îi vedeam «direct»... Aceiași!... Nemișcați din pozițiile în care i-am lăsat acum patruzeci de ani...*

Cine a spus că oamenii se schimbă, îmbătrânesc sau că mor n-a fost în cârciumile din «gura» piețelor provinciale sub primele burnițe de toamnă, când spuma halbelor cu guler, pictate pe firmele de la intrare, îți face frig sub nasturii încheiați... În cârciumi de-astea, oamenii sânt mereu aceiași, tot acolo, în picioare ori la mesele de lemn. Așa cum i-ai lăsat tu, acum patruzeci de ani sau altul, acum un mileniu... Și dacă totuși s-ar putea ca vreunul din ei să lipsească, să fii convins că n-a murit. S-a supărat numai cu «jupânul» și s-a mutat în altă cârciumă.”

Pentru a reda cât mai viu emoția revenirii în urbea Piteștilor, Mușatescu pare a recurge, în aceste rânduri de o sensibilitate nostalgică, la un subtil procedeu literar, și anume la proustiana căutare a timpului pierdut, de undeva din mozaicul memoriei. Odată cu aceste amintiri fulgurante despre orașul în care și-a petrecut o parte a copilăriei și a tinereții, se oprește într-o cârciumă de la capătul bulevardului gării (fostul bulevard Elisabeta – actualul bulevard al Republicii), unde savurează bucuros o „madlenă”... spirtoasă, în maniera proustiană a amintirilor spontane. De unde și regăsirea unor senzații vechi, specifice locului, pe care le-a mai încercat cândva în „același miros de povarnă” pe care îl răspândea și altădată aroma țuicii de Pitești. Are sentimentul că a mai trăit această emoție și nu numai că își amintește împrejurările, dar retrăiește starea psihologică din trecut. Țuica e, dintre reperele eno-gastronomiei, marca cea mai originală a așezării, cea care reînvie și își face iarăși loc în imaginarul bahic al scriitorului. De aceea, pentru a configura un orizont culinar și spiritual, autorului îi este suficient să ne semnaleze dăinuirea obiceiurilor potatorice ale locului.

Umanitatea pe care o întâlnește călătorul pe traseul dintre gară și centrul așezării ni se înfățișează ca o lume neînsemnată, ternă, un univers mărunt care nu îndură teroarea istoriei recente, sau nu pare a se sinchisi prea mult de ea. În primul deceniu comunist, urbea Piteștilor continua să arate la fel ca în anii de după Marele Război. Ca într-un târg sadovenian unde nu se întâmplă nimic, tot astfel și figurile anonime pe care le întâlnește în periplul său îi apar ca niște chipuri anodine încremenite în eternitate. El se simte aici, printre clienții cârciumilor, la fel ca în urmă cu patruzeci de ani, când ajungea la Pitești împins de cumpărături pentru proprietatea familiei de la via din apropiere. Furnicarul citadin ale cărui străzi le-a străbătut cândva se reanimă spontan în memoria sa afectivă, ca o parte a biografiei sale.

Sub o altă formă, dar în același registru nostalgic, regăsirea timpului pierdut se descoperă și în emoțiile amintirii pline de dulce mister a trecutului intim petrecut în lumea rurală din apropierea orașului. Cu gândul pesemne la idilele sale juvenile și trecând peste *„anii care nu iartă pe nimeni”*, vizitatorul mărturisește după trecerea pe la podgoria din Văleni cum *„Am revăzut pe Leana, nevasta lui Motrun, unul dintre vecinii mei. Acum 20 de ani, când s-a măritat, era ca o amforă brună și perfectă pe șoldurile înalte. Acum nu mai e decât un fel de oală obișnuită, ciobită la gură și bună numai pentru uzul gospodăriei.”* Este inspirat aleasă zugrăvirea înfățișării făpturii feminine prin epitetele împrumutate din registrul ceramic, prin comparația banalei oale destinate nevoilor casnice cu amintirea contemplării formelor unui vas antic.

Absența statornicirii în acest univers a unui spirit de talia lui Tudor Mușatescu, a insului înzestrat care să fi ridicat prestigiul și faima Străzii Mari sau a promenadei de la Trivalea până la celebritatea bulevardului Pardon rămâne încă una din neșansele culturale ale Piteștilor. Orașului i-a lipsit autenticitatea unui asemenea aport literar cu care să se fi confundat, adică n-a avut norocul să ajungă să fie cunoscut și drept *Piteștii lui ...*, precum se spune adesea despre *Câmpulungul lui Mușatescu*. Și atunci, întrebarea care ne stă pe limbă ar fi de ce nu s-a aplecat într-o mai mare măsură expresivul scriitor care a fost Mușatescu asupra vieții animate de la Pitești, loc de care era, totuși, legat sufletește? Să fi fost oare mai ispititoare pentru firea sa, care a moștenit inteligența vie, umorul, veselia, dragostea de viață a țăranului muscelean lumea orașului de munte, unde s-a născut, față de societatea negustorească de pe malurile Argeșului, în care a viețuit o bună perioadă?... E ca și cum ai conchide că trăsăturile podgoreanului din apropierea Piteștilor au stat bine ascunse sub bonomia câmpulungeană, și că n-au ieșit decât arareori la iveală de-a lungul vieții. Eticheta de scriitor argeșean, care i se aplică cu ușurință, înseamnă mai mult o potrivire de identitate decât o sinteză culturală. Putem vorbi, mai curînd, despre Pitești ca despre o a doua obârșie a scriitorului, afinitate care n-a *prea* ieșit la suprafață, sau n-a fost lăsată să prindă suficient contur în creația sa, printre numeroasele tablouri și personaje, ori prin alte valori și atitudini decât cele care l-au consacrat. Ambele piese care i-au adus consacrarea ca dramaturg, *Titanic Vals* și *Escu*, sunt inspirate din realități și personaje autentic câmpulungene. (Cum ar fi arătat cea mai cunoscută comedie a sa dacă eroii mușatescieni ar fi fost născociți dintre tipologiile altui decor burghez, dacă *Titanic vals* s-ar fi zămislit din avatarurile lumii piteștene?!).

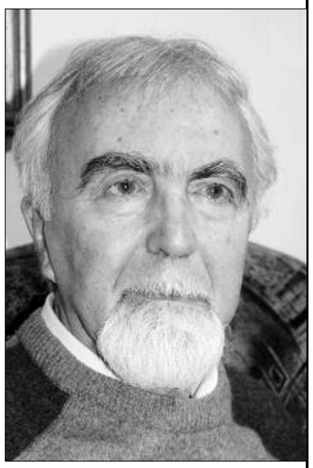
Toate aceste întrebări nu caută, în fond, doar răspunsuri vizavi de opțiunile unui scriitor, pe cât vădesc, deopotrivă, deosebiri de esență dintre umanitatea celor două ținuturi istorice ale Argeșului și Muscelului, reunite solemn sub oblăduirea a ceea ce, de la comuniști încoace, s-a format ca noul județ Argeș. Însuși firul biografic al celui mai iubit și mai răsfățat fiu al Câmpulungului dovedește până la urmă că argeșeanul autentic și musceleanul originar sunt naturi distincte, prin felul în care se separă sau se exclud una de alta din aceeași ființă. Iar Mușatescu, omul care a întruchipat câte ceva din amândouă firile, îmbinându-le inegal în spiritul său, va fi priceput vreodată acest lucru. Nu le-a putut însuma, ci a înclinat balanța artistică în favoarea lumii care i-a fost mai familiară, mai cordială, nu fără a mai zăbovi, în treacăt, și prin „patria” tinereții de pe Argeș. Poate că nici nu se putea invers, dacă așa a fost să se afirme în scris alcătuirea sa sufletească. Câmpulungul și-a câștigat prin el un important renume artistic, iară văduvitul Pitești a rămas pradă pe mai departe conceptului nicasian al lui *ar-fi-fost-să-fie*. Dacă lucrurile s-ar fi petrecut altfel, despre el am fi vorbit astăzi cu siguranță ca despre cel mai mare scriitor care va fi strălucit vreodată pe firmamentul literar piteștean!

...Marile spirite își au adesea propriul resort intim de a ființa, după un weltanschauung inimitabil care le trimite în spațiu și în timp. Într-un *anumit* orizont de loc și de timp. Așa au stat lucrurile și cu Tudor Mușatescu – omul care revenind neîncetat pe ulițele orașului natal în mijlocul prietenilor și al vecinilor, ca într-o matcă originară, și-a ocolit, în creația sa, cealaltă sorginte.

* *Dintr-un volum în curs de apariție, consacrat locurilor literare piteștene.*

eseu

Ion Lazu

Numai Sonetul

Lui Adrian Munteanu

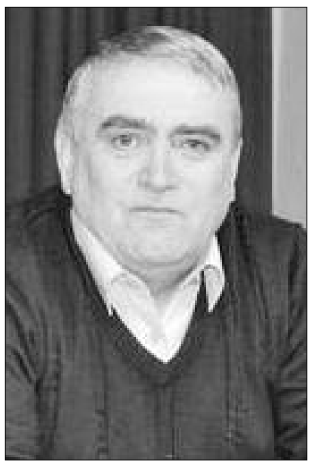
Sonetul are tot ce se cuvine:
Simţiri înalte, ritm, alese gânduri,
Esenţe tari şi voiniceşti avânturi
Şi vechi comori , ascunse-n adâncime.

Distihu-i strâmt, iar bietele terţine
Cum ar încape geniu-n niscai rânduri?!
Catrenul strânge-n cele patru scânduri
Cadavrul unor ziceri sibiline...

Numai sonetu,-n cele paişpe rime
Adună-n horă tot ce-n sat e tânăr -
Şi-n cerc se-ntind, vin umăr lângă umăr,
În zi de sărbătoare, cum e bine...

Numai sonetul va să-ncapă Viaţa -
Umplând cărarea, drumul, strada, piaţa.

Gelu Dragoș

Constatare tardivă

Întratât de grele
Îmi sunt serile fără tine
Precât ancorele unei nave
În naufragiu...

Tac (Tic)

Intrigile se bat cap în cap
precum berbecii
fără să-şi închipuie
că vor rămâne fără
coarne
Dintotdeauna
făţărniciile au mame
vitrege
Deasupra Cerului
mai sunt o sumedenie
de Ceruri
Din vreme în vreme vin
blestemele fără aripi
Inima-mi a intrat în concediu...

Izlazul

Izlazului meu îi lipsesc
dimensiunile
nu e mai lat decât înalt
nu e mai lung decât adânc
Se întinde de la marginea
ferestrei până în spatele
şurii cu şindrilă
uneori

SINGURĂTATEA PIETREI

câtă spaimă în oameni
de singurătate şi moarte
în umbra binelui ei, oamenii
îşi ridică ziduri de piatră
morţile se repetă ciclic
cuvintele respiră covid 19
şi toate acestea
în întunericul minţilor noastre
anotimpurile îşi au clipa de glorie
dar nu poţi mărşălui cu picioare de plumb
zburăm rar şi nu avem vise
asemeni păsărilor
şi atunci când încercăm să zburăm
o facem spre asfinţit...

Gara, fără linii şi felinare

marea mea moştenire
e doar existenţa nocturnă
pe un peron părăsit
dinainte
e terasamentul zgrunţuros
de-a dreapta şi de-a stânga
cantoanelor ceferiştilor

spre zori-de-ziuă
câmpia nesfârşită
din cele patru zări
mă ocrotesc cu imagini
cu tine
chipuri de nimeni
înţelese
desluşirea tâlcului
va fi la Răsărit.

Înspre tine

Am dat peste lacrimile tale
abandonate
dincolo de râu
Ştiind că sunt peste mine
le-am adunat cu grijă
precum aş fi strâns flori de câmp
pentru un buchet nemaivăzut
Totdeauna într-acolo mă poartă paşii
obosiţi
de îndelunga mărşăluire
înspre tine...
Nimeni prin-prejur
doar vântul cald.

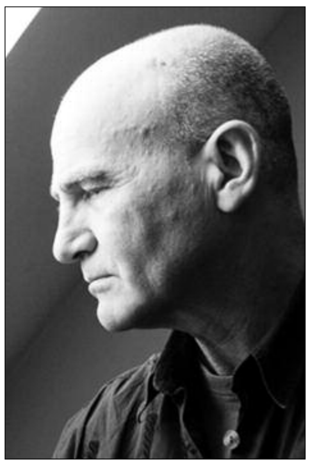
Nu mi se cuvine...

Nu mi se cuvine să vorbesc
despre dragoste
Nu mi se cuvine să vorbesc
despre ură
Încerc doar să definesc
deosebirile
dintre noi...

Nu mi se cuvine să vorbesc
despre Întuneric
Nu mi se cuvine să vorbesc
despre Lumină
Încerc doar să definesc
asemănările
dintre noi...

Alexandru Jurcan

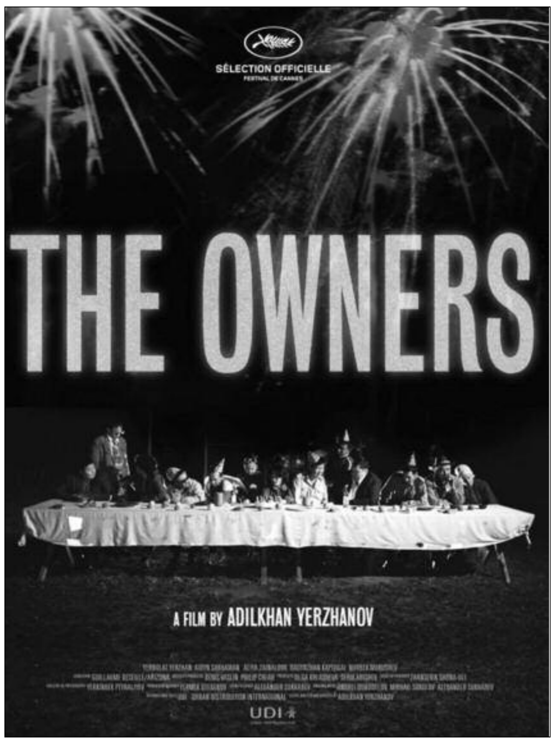
Adresa: sub un copac

Oare v-am mai rugat vreodată ceva cu atâta insistenţă? Nu cred. Vă rog să vedeţi urgent un film din Kazahstan, regizat de Adilkhan Yerzhanov în 2014 – *The Owners/ Proprietarii*, cu Yerbolat Dubodelov, Aidyn Sakhaman, Aliya Zainalova. Original e puţin spus. Fără clişee. Absolut surprinzător. Cine e regizorul? Are 38 de ani. Membru în Academia Europeană de Film. A absolvit Academia Naţională de Arte Kazahă ca regizor. A fost invitat la Cannes de câteva ori. Desigur, multe premii. Filmul *Proprietarii* a fost inclus între cele mai bune 100 de filme asiatice.

Cum să încep? Musai să despic fascinaţia, să-mi ordonez trăirile. Nu, nu am mai văzut vreun film asemănător. Dacă m-ar apuca asociaţiile, mi-ar trece prin cap că fratele mic din film (Yerbol) are ceva din Alioşa Karamazov, iar surioara epileptică mă trimite puţin la Tarkovski prin candoarea ei, dar şi prin magia privirii, dintr-un paranormal sacru.

Trei fraţi, deci: John, cel mare, Yerbol cel mic şi surioara Aliya. Ei intră într-o casă moştenită, dar râvnită de cine vrei şi de cine nu vrei. Dramă-comedie. Capăt de lume. Umanitate putredă. Fetiţa vede prin geam chipuri. Ea surâde, nu poate crede în mârşăvia umană. Uneori cei din planul doi dansează. Te miri, accepţi, apoi te minunezi. Ce găselniţă!!

Să vedem sediul poliţiei... Ca o cocioabă, ca o carceră, cu pereţi umezi, cu poliţişti ridicoli, penibili. Mereu plângeri nerezolvate. Un poliţist poartă pe cap o scufie colorată. Fraţii sunt atacaţi, casa e dorită, John e arestat. Maşina lor e distrusă. Cer alburiu, ploaie, televizor aruncat în noroi, apoi apar personaje felliniene, groteşti. Asistăm la un fel de realitate incredibilă. Sarcasm, satiră, dar şi nuanţe de oniric. Mai ales fata cu umbrela, cu alură de chinezoaică. Yerbol intră în pivniţă, unde omul în roşu îi oferă un pistol. Masa de aniversare a poliţistului e o secvenţă-cheie, o cina cea de taină cu alte conotaţii. Nu lipseşte nici adierea kafkiană, mai ales că oamenii se perindă la ghişeul cu plângeri, dar vocea de-acolo e implacabilă, nu vrea nuanţe, nu ascultă.

Iar intră în casa fraţilor câţiva indivizi. Fetiţa nu se sperie, ea vede ce vrea, are lumea ei, dincolo de boala distrugătoare. Din casă, vor ajunge să locuiască în maşina fără roţi, deasupra căreia tronează floarea galbenă, ca o lumină în ploaia apocaliptică. Apoi vor sta... unde? Adresa? – va întreba infirmierul . Sub un copac! – răspunde Yerbol.

Încerc să nu divulg finalul, nici atâtea întâmplări. În planul doi se dansează. Chiar pe capota maşinii, ori la groapa mortuară. Numai copilul în roşu face altceva: plantează floarea. Trec iar acele figuri dincolo de geam. De ce dansează? Indiferenţa umană? Disocierea de? Poliţistul desenează, egoismul bântuie. Si sanitarii dansează? Ba chiar cei trei fraţi, ca o contaminare, ca o molipsire ori e lecţia lui Zorba?

N-am spus nimic din miezul acestui aisberg, m-am învârtit pe alocuri, am punctat câte ceva, cu speranţa că veţi saluta acest film absolut genial.

Anii 1970. Strada Teiuleanu - Crama Ştefăneşti

arte

Mariana Şenilă-Vasiliu

Jurnal 2009. Pagini răzleţe (II)

Arta contemporană (artiştii contemporani) se comportă asemeni caprelor: se hrăneşte cu te miri ce, chiar şi din gunoaie - vezi „Capra" lui Picasso -, dar pe unde trece distruge tot. După ea, deşertul.

jurnal

■ Am sunat-o pe d-na Sorana Georgescu Gorjan. Mă temeam de proasta primire a opului din „Argeş", dar mi-a răspuns cu atâta detaşare încât, evident, n-a fost deranjată de aluzia la „pulitica" Băsescului. În schimb, Gabi Toma, fiică de preot, cu educaţie şi morală aspră, mi-a retezat-o scurt: „A se lăsa". Jeni Greceanu, în schimb, s-a prăpădit de râs, ba chiar şi boier Radu Greceanu s-a distrat citindu-l.

Dna Gorjan mi-a vorbit cu căldură şi laudativ despre eseul publicat de mine în „Portal Măiastra"/Tg. Jiu, în numărul trecut, intitulat „Materie, meşteşug, modernitate". Se vede că l-a citit cu multă atenţie. I-am mulţumit de vorba bună, însă i-am sugerat că mi-ar face un mai mare serviciu dacă mi-ar semnala eventualele slăbiciuni, erori sau scăpări din textele mele.

Nici ea, ca şi mine, nu e mulţumită de aspectul varză al revistei gorjene începând cu tărcătura tricoloră, ţipătoare şi fără rost - patriotism de faţadă -, ca şi de calitatea precară a unor texte. Revista, evident, n-are un program şi vâră în paginile ei tot ce poate, texte republicate, puzderie de recenzii de serviciu fără nicio acoperire calitativă, başca incontientele articole ale lui Cârlugea. Dna Gorjan mi s-a plâns a doua oară de volumul dedicat brâncuşologiei româneşti de Cârlugea în care amestecă talmeş-balmeş, valori şi nonvalori, romanul fantezist al lui Peter Neagoe şi convorbirile imaginare ale lui Tretie Paleolog. Se plânge de acelaşi Buliga, consilier la cultură (mitocanul nici măcar nu mi-a mulţumit pentru volumul trimis), paradoxal, student în anul I la facultatea locală predă un curs despre Brâncuşi la anul ...III. Adică, mai întâi iau diploma universitară şi după aceea îmi dau şi... bacalaureatul. Nu-i nici primul şi nici ultimul caz de acest gen: dna ministru al Educaţiei, Ecaterina Andronescu, taie în carne vie în gogoaşa universitară „Spiru Haret" din ale cărei cadre cere eliminarea a 92 de belferi cu diplome obţinute la ...„Spiru Haret".

De la dna Sorana Georgescu Gorjan am aflat că acum mai o lună şi ceva a murit Pogorilovschi - în 14 august se ţine parastasul de 40 de zile. S-a mai dus unul care ştia ceva despre Brâncuşi, care îl studiase îndelung şi îi analizase bine opera. Cu ce nu mă împac la el este suficienţa şi autocraţia, ca să zic aşa, pe care şi-o arogă în acest domeniu. Ba a mai greşit şi ca filosof organizând un simpozion Brâncuşi cu teme exclusiv filosofice. I-am replicat atunci în scris că filosofia unui artist e cu totul alta decât cea a unui filosof sadea. Plin de sine, îmi refuzase subiectul propus pentru participare la simpozion despre ideea de tăcere în opera brâncuşiană. Am invocat zisa lui/Pitagora: „Care este cea dintâi treaptă a filosofiei? Tăcerea". Oricum ar fi, este regretabilă dispariţia lui Pogorilovschi.

Am mai discutat cu dna Gorjan - conversaţia telefonică a depăşit un ceas şi jumătate - în jurul subiectului Brâncuşi, printre care şi de necesitatea de a-i atrage atenţia lui Cârlugea asupra haosului din revistă. Am venit cu ideea publicării separate a unor pagini, în „Portal Măiastra" dedicate exclusiv sculptorului, care, detaşabile fiind, ar forma de-a lungul timpului un fel de bibliotecă a revistei pe această temă. Foile detaşabile i-ar da în rest lui Cârlugea posibilitatea să publice ce vrea şi despre cine vrea, dar ar ţine sus steagul Oltului. Lucrurile trebuie însă făcute cu diplomaţie fără a răni orgoliul omului care se zbate, totuşi, în penuria asta culturală din „amarul Târg" cum îi zice Târgu-Jiului scriitorul Gheorghe Grigurcu. Dna Gorjan să-i atragă atenţia asupra aspectului răvăşit al revistei, eu să-i propun soluţia salvatoare.

Nici dna Gorjan nu este plătită pentru articolele publicate. Nu ştiu cum se face că în Mioriticland creierul e considerat marfa cea mai ieftină. Venind nu ştiu cum vorba de televiziune şi televizor, mi-a mărturisit că urmăreşte un serial din acelea care nu se mai termină, „Clona". Eu nu-s amatoare de seriale, dar nici nu-i spurc pe cei care le urmăresc, treaba lor, gustul lor, plictisul lor. Nu la fel a reacţionat fiul dnei Gorjan, indignat nevoie mare de apetitul pentru seriale al mamei sale, i-a tăiat cablul de n-a mai putut vedea timp de doi ani de zile nimic altceva decât posturile cuprinse în grila oficială. Reacţia mi s-a părut crudă şi plină de răutate, cu atât mai mult cu cât sărmana femeie stă mai mult închisă în casă, are o sănătate precară - a fost operată de cancer -, başca alte necazuri printre care şi vârsta destul de înaintată, 70 de ani. (...) Mi-e silă de ăştia exclusivişti care îi pun într-o stare de ridicol şi umilinţă pe ceilalţi de parcă ei ar deţine adevărul absolut. Nu ştiu cum ar fi reacţionat fiul doamnei dacă m-ar fi văzut urmărind pe canalul Halmark serialul „O mie şi una de nopţi", sau, citind la vârsta mea basme chinezeşti, japoneze sau arabe. M-a indignat ce mi-a spus, dar m-am abţinut să comentez episodul tăierii cablului, oricum e fiul ei.

■ În fine, s-a pus punct intenţiei conducerii Centrului Cultural de a înmormânta revista. S-a dus cineva - a se citi Dumitraşcu - la primar şi i-a spus ce se întâmplă. „Păi de aia m-am străduit eu s-o înfiinţez?" - Pendiuc dixit". Despre noi, ăştia care l-am tot bătut la cap să înfiinţeze o revistă, nicio vorbă. Dar treacă de la noi, să-şi aroge dom' primar meritul de a se fi străduit/căznit s-o înfiinţeze, numai să rămână revista. „Dieu donne que ca dure!", vorba Lucreţiei Bonaparte.

■ În timpul vizitei în Kenya, Hilary Clinton a primit pentru a doua oară cererea în căsătorie pentru fiica sa Chelsea din partea unui consilier băştinaş. În acest scop el a oferit 40 de capre şi încă nu mai ştiu ce. Întrebare: Cu cât îşi vinde Băsescu caprele şi în mod special pe Eba?

■ Arta contemporană (artiştii contemporani) se comportă asemeni caprelor: se hrăneşte cu te miri ce, chiar şi din gunoaie - vezi „Capra" lui Picasso -, dar pe unde trece distruge tot. După ea, deşertul.

■ Ieri am intrat într-un second-hand la vânătoare, nu de boarfe, ci de curiozităţi. Se ascund uneori adevărate comori în maldărele de cârpe. Aşa am găsit nişte lucruri uluitoare: un covor berber, o ţesătură nord-africană, o bluză brodată mexicană oarecum similară cu surata ei pentru care în Chiapas am plătit o sumă condimentată, un etui din cureluşe de piele şi împletitură vegetală pentru păstrat o sticlă de apă (provenienţa tot africană), un vas albastru tipic olandez, de Delft, o ciudată faţă de pernă brodată manual din Caraibe, un covor arab lucrat manual din mătase, un sari indian, un imprimeu manual senegalez şi încă altele. De astă dată am denişat un batic de mătase naturală cu însemnele olimpice. Până aici nimic anormal, bizareria a apărut când m-am apucat să urmăresc desenul steagurilor ţărilor participante care figurau pe marginea baticului. În mijlocul uneia dintre ele figura steagul nazist cu zvastică. Deci, baticul în cauză era din timpul Olimpiadei din 1936 care s-a ţinut la Berlin. Piesa nu-şi arăta vechimea, era foarte bine conservată deşi peste Germania şi în special asupra Berlinului a trecut un război distrugător. L-am cumpărat, bineînţeles. Acasă, l-am sucit pe faţă şi pe dos, nu era niciun dubiu de unde provenea şi de când data. Ultimul argument a fost cel al chenarului negru, culoare foarte agreată în decoraţia nazistă. Mi s-a părut ciudat să ţin în mână o dovadă palpabilă a acelor timpuri şi întâmplări despre care tocmai scrisesem în volumul (nepublicat încă) intitulat „Arta sub semnul svasticii", ce mi se părea ciudat era absenţa steagului URSS de pe chenar. Să nu fi participat sovieticii la Olimpiadă? Care să fi fost argumentul absenţei lor, mai ales că pe vremea aceea naziştii şi comuniştii se curtau reciproc chiar dacă pe la spate îşi infigeau cuţite. A urmat tratatul Ribbentrop - Molotov („cur de fier", cum îl porecliseră cei din Comitetul Central al PCUS). Şi declaraţia lui Stalini făcută colonelului Krebs: „Trebuie să rămânem prieteni orice s-ar întâmpla". La fel au reacţionat sovieticii când în august 1968 au intrat cu tancurile în Praga. Cu doar o zi înainte, întrebat despre o posibilă invadare a Cehoslovaciei rebele, înaltul comandament al trupelor sovietice de vest, a spus că această supoziţie era o „prostie"/„gluposti". A doua zi „prostia" era confirmată de posturile de radio din întreaga lume. Mai e şi lecţia dată de marxişti, „prieteni" sovieticilor, când, după toate declaraţiile de amiciţie au intrat tâlhăreşte pe teritoriul Uniunii Sovietice la 22 iunie 1941.

Cum de au lipsit sovieticii de la Olimpiada de la Berlin din 1936? Din „Dicţionarul Olimpiadelor" am descoperit că URSS a participat pentru întâia dată la Jocurile Olimpice abia începând cu 1948... E instructiv uneori să răscoleşti chiar şi prin second-handuri, înveţi istorie.

PS. „Lenin, trezeşte-te! Brejnev a înnebunit"! - caricatura cehă făcută după ocuparea Pragăi în 1968.

■ Într-un interviu luat lui Alexandr Soljeniţîn cu puţin înainte de a muri, scriitorul s-a plâns de brutalele schimbări din limba rusă, de abandonarea fără temei a unor minunate expresii şi cuvinte vechi, pe care de cum le afla de îndată le şi nota, iar apoi le folosea, în scris. Cuvintele vechi folosite de scriitor erau incriminate de oficiali pe motiv că ar fi invenţiile lui lingvistice. În curând se va întâmpla acelaşi lucru şi cu cuvintele din bătrâni din limba română care, în ultimii 30 de ani, a devenit de nerecunoscut din cauza anglicizării agresive. Va deveni o limbă uitată, folosită doar de mici comunităţi izolate.

■ Tot mocăiesc de ceva vreme la eseul despre şansa ratată a lui Paciurea. Am ajuns la pagina 13, dar tot mai am de scris. Şi, apoi de tăiat. Deşi corect, eseul e oarecum împrăştiat şi asta din cauză că am vrut să spun prea multe. Nevoia demonstrativă mă trimite la veşnica comparaţie cu Brâncuşi, încât până la urmă situaţia începe să semene cu unul din bancurile spuse de Mircea Crişan despre un individ care dădea examen la botanică, dar care nu învăţase decât despre castravete. Indiferent de subiectul care îi pica, indiferent de încercările examinatorului de a-l aduce pe calea cea dreaptă, el făcea invariabil trimitere la

castravete „care e o plantă moncotiledonată” etc. Așa și eu de astă dată. De revăzut textul, de eliminat o parte din demonstrații, de limpezit.

■ În alegerile băștinoase, lucrurile se petrec precum în reclama pentru pasta de dinți „Colgate Total”, imediat după curățire, placa bacteriană începe să se depună la loc. Degeaba se speră că vor fi „curățați” unii, crezând că vor fi înlocuiți, placa bacteriană revine la fel de agresiv, la fel de groasă, la fel de greu de înlăturat. Și cum „Colgate Total” nu avem, mergem înainte cu aceleași bacterii care au infectat și până acum viața politică românească.

■ A doua noapte când am stat huhurez. Cu o noapte înainte, cel puțin m-am trezit la ora 4, dar în noaptea asta m-am trezit la 2,30 și am pus capul la loc pe pernă abia după ora 5. În intervalul ăsta am citit „Rostul lumii”/„L'usage du monde” a lui Nicolas Bouvier pe care abia de l-am cumpărat. De același autor am citit „Cronique japonaise”. M-a entuziasmat într-atât încât am recomandat-o și Elenei C., care trăind la Paris, habar n-avea de existența lui, dar a făcut apoi o adevărată pasiune pentru scrisul său. Acum doi ani, în vitrina unei librării de pe Saint-Antoine am văzut expuse mai multe volume ale lui Bouvier. Stam, salivam la vederea lor, însă buzunarele îmi erau aproape goale, și cum să nu fie dacă cumpărasem lacomă mai multe cataloage de artă ale expozițiilor pe care le văzusem în expediția mea pariziano-madrilenă; sculptura indiană, un album cu bijuteriile din expoziția Lalique, „Les adieux de samourai” - niște jiseiku, haikuuri ale samurailor sinucigași scrise în preajma morții -, un roman al lui Francois Cheng, pe care îl admirasem pentru volumele dedicate artei chineze: „Vid și plin în pictura chineză”, „Pictura chineză”, o selecție din zisele pictorilor de odinioară -, catalogul expoziției de autoportrete intitulată „Moi”/„Eu”, bașca niște cataloage ale muzeelor Orsay și Luvru pe care le denișasem într-o librărie cu prețuri reduse din Place des Vosges, librărie care se numea ...„Mona Lisait”. Cărțile costă scump în străinătate, iar când le descopeream la preț redus mă aruncam orbește pe ele. Chiar dacă le găseam mult mai ieftine, și aș fi putut să mai cumpăr, mai era și problema transportului, mi-ar fi trebuit o mașină pentru asta. La plecarea de la Paris, bagajul meu cântărea 40 de kilograme, asta după ce refuzasem să iau cu mine tot felul de lucruri oferite generos de prietena mea.

Am stat salivând în fața cărților lui Nicolas Bouvier și doar cu asta am rămas. Apoi am găsit „L'usage du monde” editat de „Humanitas”, dar prețul și de astă dată era prohibitiv pentru mine. Am amânat cumpărarea jurnalului și, luată cu altele, am uitat de el, când l-am descoperit la standul cu reduceri. Deși prin buzunarele mele sufla din nou vântul, n-am mai ezitat și l-am cumpărat. Bună inspirație căci, de două zile, iată-mă captivată de lectura lui. Ce-mi place la Nicolas Bouvier e faptul că nu face apel la informație, ci la o scrutătoare observație, că uită de istoria cu majusculă și se ocupă de cea mică, a omului de rând, că nu discriminează banalul cotidian de fastuosul istoric și mitologic pe care călătorul obișnuit îl ocolește cu ochii țintă doar pe monumente și momente epocale. Pentru întâia dată, descrierea, care îmi este altminteri nesuferită, mă captivează. Apropierea de peisaj, de oameni, de obiceiuri, îndeobște plicticoasă prin banalitatea descrierilor, la el, prin focalizare, dezvăluie fețe neobișnuite și captivante. Pe scurt, jurnalul său m-a cucerit. Ca și tot ce a scris.

■ Dintre toate disciplinele școlare, cele mai disprețuite de părinți sunt, în ordine: desenul, muzica, sportul și, cea din urmă, purtarea. Unii părinți, când veneau la școală să vadă notele odraslelor, de la desen încolo nici nu se mai uitau. O singură dată, dirigintele unei clase, profesorul de română Miron Popescu, explicându-i unui părinte care își mutase odrasla la noi, i-a înșirat numele profesorilor pe care urma să-i aibă copilul. A încheiat lista spunându-i: „Și **la desen** o avem pe doamna Șenilă”... În sfârșit și cred unica dată când a fost invocată și nefericita disciplină numită desen.

S-ar zice că n-am fost bună în școală la matematică. În realitate, până în clasa a VIII-a eram fascinată de matematici și mai cu seamă de geometrie. Năpasta care m-a despărțit de matematici a fost un profesor foarte slab - care își rezolva tema pentru ora următoare acasă, în clasă mulțumindu-se să o copieze pe tablă. Draci de copii, cum catedra era lipită de prima bancă, când se întorcea cu spatele la noi, îi întorceam pagina. Când constata asta, se înroșea la față ca focul și începea să caute în caiet pagina la care rămăsese. Dintr-a IX-a le-am pus cruce matematicilor: copiam de la colegi tema dată acasă și mă mulțumeam cu nefericitul 5. Nu mai înțelegeam nimic și refuzam să-mi mai bat capul cu matematicile. În subconștient însă...

Ciudat însă, desenul m-a ajutat să înțeleg multe pe cale intuitivă. Am ajuns apoi la modelul matematic în momentul în care în calitate de profesor a trebuit să explic logic anumite lucruri. Așa am ajuns într-o bună zi să-mi dau seama că nu matematicile le disprețuiam, ci pe profesorul de mate care mă nefericise cu lipsa lui de metodă. Revelația am avut-o cu ocazia unei emisiuni științifice la care participa celebrul matematician Grigore Moisil în tandem cu un elev olimpic. Moisil a desenat cu mână sigură pe o foaie de hârtie un cerc, după care l-a întrebat pe olimpic: „Câte suprafețe delimitează cercul?” Mirat de o așa întrebare, olimpicul a zis „Una”. Ba „Două”, am sărit eu victorioasă de pe canapea, „cea din interiorul cercului și cea exterioară, dintre cerc și marginile foii de hârtie”. Moisil mi-a răspuns ca un ecou, eu, nepriceputa la matematici, eu, coada clasei la această disciplină, înțelesesem mai bine decât olimpicul și asta datorită desenului. Învățarea desenului e în general anevoioasă, cei mai mulți ucenici pornind de la contur, care în realitate nici nu există, ceea ce e o imensă eroare. Înainte de toate ar trebui explicate și înțelese logic/matematic relațiile spațiale dintre părți. Și abia apoi trasate conturile. Or, exact ca în întâmplarea cu Moisil și olimpicul, marea majoritate - excepțiile sunt rare de tot -, va spune că nu-i decât o singură suprafață, cea închisă în cerc, adică văd conturul și nu spațiul dintre o parte a acestuia în relație cu cea proximă și cu cea globală. Sindromul ăsta l-am numit „sindromul torții”. Ucenicul preocupat să deseneze toarta oalei pierde din vedere spațiul creat între ea și volumul vasului. Ca să ajung cu elevii la o percepție cât de cât corectă a trebuit să recurg la una din teoriile chinezești, cea a plinului și golului, lucru adesea ignorat de către artiștii europeni. În fapt, chestiunea e mult mai complexă, ea cotropind întregul a ceea ce numim viață. Anatomia umană este construită pe acest principiu al plinului și golului; dacă golul n-ar exista nu am putea funcționa și orice ar fragment anatomic se bazează pe existența golului. Opaci și inconștienți de importanța lui nu vedem decât plinul, concretul, vedem doar cercul nu și spațiul dintre acesta și marginea suprafeței pe care este desenat. Cercuri și iar cercuri și niciun gol ca să poți respira.

■ Am împrumutat de la Augustin Doman „Jurnalul unui jurnalist fără jurnal”, al lui I.D. Sîrbu. S-a scuzat pentru sublinierile și adnotările făcute pe marginea lui. Am început să râd: „Atunci nu știi cum arată cărțile mele, parcă ar fi arate cu pixul. Cât despre adnotări, vai de marginile paginilor”. Am luat cartea și am început să citesc, dar deodată m-am blocat: cartea nefiind a mea, nu-mi era îngăduit să mă pun pe arat. Ăsta a fost primul gând, însă cum fără „arătură” nu

Anii 1960. Strada Mare - imagine nocturnă. Tip: carte poștală din perioadă .

pot citi, mi-am zis că Augustin n-o să se supere prea tare dacă voi trage și eu câteva brazde peste haturile cărții. Apoi m-a amuzat ideea de carte arată la două mâini, și de el și de mine. Am făcut-o, însă mai cu milă decât obișnuiesc. Ce-o să zică, om mai vedea.

Zice I.D. Sîrbu: „În orice caz acum știu: sluga creează tiranii din clipa în care strigă în cor: *Trăiască cel mai bun dintre noi!* - și îi distruge în rate, orbindu-i, asurzindu-i, înnebunindu-i, făcându-i să se creadă zei, sau mai rău, genii nemuritoare și veșnice”.

De multe ori m-am întrebat și eu, cum de s-a putut ajunge la dictatură și cultul unor personalități „accentuate”. Dincolo de abstracțiile înteoretizate de istorici și filosofi, există în această blestemată ecuație un fleac de care nu se ținea cont: caracterul uman. Un ins nu se poate cățăra în vârful piramidei fatale fără să fie sprijinit de oportunismul și lașitatea unui grup avertebrat care face din ins coloana vertebrală, portavoce și sperietoare pentru ceilalți. Cei 40, să zicem (atâția erau în Comietul Central al PCR), la rândul lor vor supune alți 40, iar cei din urmă încă 40, și cei 1600 vor subordona, fiecare, alți câte 1600. Iată cum progresia geometrică, devenită fundament matematic pe care se înalță Puterea individului va supune o țară întreagă. La baza piramidei fatale, cum numise Brâncuși stratificarea socială, inșii supuși n-au scăpare, peste ei se ridică treptele politrucilor, din ce în ce mai înguste dar și mai puternice care susțin Răul suprem cocoțat în vârf și când te gândești că totul a pornit de la oportunismul și lașitatea primului grup, cel de 40 de inși, care vorba lui I.D. Sîrbu, au răcnit fericiți „Trăiască cel mai bun dintre noi!” Câteodată, vicelnia celor care îl saltă în brațe pe lider, pornind de la ideea că l-ar putea manipula și prosti în favoarea grupului nu-i decât o cacealma pe care „cel mai bun” le-o trage. Așa s-a întâmplat cu Ceaușescu pe care „tovarășii” l-au considerat inofensiv și vulnerabil, deci taman bun de învârtit pe degete. După... „Mai bine ți-ai fi mușcat limba decât să-l propui prim-secretar”, i-a reproșat consoarta lui I.Gh. Maurer. Ca și Stalin, ca și Hitler, i-a îndepărtat pe cei care îl împinseseră în vârful piramidei fatale. N-a mai fost loc decât pentru el și pentru „Cabinetul 2”. În nici zece ani, Ceaușescu a scăpat de toți cei care-l aplaudaseră primii...

Ciudat însă, desenul m-a ajutat să înțeleg multe pe cale intuitivă. Am ajuns apoi la modelul matematic în momentul în care în calitate de profesor a trebuit să explic logic anumite lucruri

jurnal

Știri de la Centrul Cultural Pitești

Centrul Cultural Pitești a organizat noi evenimente cultural-educative și de dezvoltare personală, publicate pe pagina oficială de Facebook a instituției și pe site-ul oficial (www.centrul-cultural-pitesti.ro). Dintre ele, amintim:

■ Dezbaterea cu tema **Pictorul Ion Pantilie – Față în Față cu Secolul 21**, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Gânduri, rostiri, scrieri”, coordonat de poeta Denisa Popescu, avându-l invitat pe artistul plastic Ion Pantilie.

“Pictorul Ion Pantilie este una dintre figurile emblematice ale artei plastice argeșene. Este fondator al Filialei Pitești a Uniunii Artiștilor Plastici din România, al cărei președinte a fost, în perioada 1980-1990. Se numără, de asemenea, printre fondatorii Galeriei ”Metopa” din Pitești. A predat la Liceul de Artă ”Dinu Lipatti”, între anii 1971-2010. În intervalul 1989-2001, a fost directorul acestei prestigioase instituții de învățământ. S-a implicat în toate proiectele culturale comunitare de impact, este deținătorul a numeroase premii naționale și internaționale și se bucură și astăzi, la vârsta de 75 de ani, într-o Românie scindată și tulbure, de autoritate, recunoaștere, prețuire.

În aceste zile, pictorul Ion Pantilie expune, la Galeria ”Metopa”, o serie de 14 lucrări, sub genericul ”Mare”. Este vorba numai despre o parte dintr-un ciclu nou, de 30 de piese. Lucrările sunt realizate în cheie minimalistă, într-o cromatică dinamică, supusă triadei idee-esență-spirit”, spune Denisa Popescu.

■ Prelegerea cu tema **Buliga, un schit piteștean demolat**, oferită de muzeograful și scriitorul Octavian Dărmănescu, doctor în istorie, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Biografii de excepție”.

„Dinamica orașului medieval Pitești, un oraș de troc, se continuă și în secolul al XIX-lea. Un efect trist al ei este și demolarea în 1899, de către Stat, a bisericii Schitului Buliga, cu hramul „Sfinții Îngeri”, vechi lăcaș ctitorit de negustorul Martin Buliga în 1746. Închinată Mănăstirii Mihai Vodă, apoi Episcopiei de Argeș, biserica găzduise în chiliile ei prima școală românească din Pitești (1790), un seminar, cancelaria episcopului Samuil Sinadon și, pentru puțină vreme, sediul Primăriei. Tot aici piteștenii arseseră în 1848, simbolic, Regulamentul Organic, prima noastră Constituție, dar de sorginte rusească. Cu tot protestul parohului Ion Dragnea, biserica este demolată în 1899, cărămizile ei fiind vândute la licitație, în târg. Un gest abuziv care privează și azi urbea de un monument unic, lăudat de Grigore Tocilescu, care l-a vizitat, drept cea mai frumoasă biserică a Piteștiului”, precizează Octavian Dărmănescu.

■ Prelegerea cu tema **Despre educație în vremuri de pandemie,** susținută de studentul la filosofie Radu-Alexandru Dincă.

„Am observat deja cu toții că toate condițiile impuse de pandemia de Covid-19 afectează profund, într-un mod negativ, actul educațional. Ce putem face, cum putem gestiona mai bine situația și care sunt lacunele sistemului educațional sunt câteva întrebări dificile la care voi încerca nu să răspund, ci să vă lansez o temă de gândire tuturor, mai ales decidenților politici.

Discursul meu e structurat, așa cum v-am obișnuit, în trei părți. În prima parte - introducere: mersul general al lucrurilor și ce presupune, în mod esențial, un proces educațional productiv pentru toți cei trei actori ai educației (elev, părinte, profesor). În a doua parte - o diagnoză a situației actuale, ținând seama de experiența pe care am acumulat-o în semestrul precedent (învățământ online). În final - câteva teme de gândire privind posibilele metode prin care fiecare dintre noi își poate îmbunătăți situația educațională în condițiile nefavorabile impuse de contextul neferict în care ne aflăm.”, spune Radu-Alexandru Dincă.

■ Prelegerea cu tema **Civilizație și nebunie în istoria lumii,** susținută de redactorul-șef al revistei-document Restituiri Pitești, dr. Marin Toma, în cadrul proiectului cultural-educativ “Istorie și istorii cu Marin Toma”.

“Sunt opinii conform cărora nebunia nu aparține civilizației, ci este cu totul străină de ea și în afara ei. Este nebunia însăși negarea civilizației sau este orânduită către periferia ei? Sau nebunia este parte a cotidianului? Cum au văzut nebunia marii medici și oameni de știință, teologi, scriitori, artiști; dar oamenii obișnuiți? Unii cercetători consideră că nebunia ne fascinează și înspăimântă deopotrivă pentru că ne face să ne simțim firavi și să ne redefinim limitele a ceea ce credem că înseamnă umanul. Ce se ascunde în istoria limbajului în spatele cuvântului nebunie? Cum reacționau oamenii atunci când întâlneau nebuni? Care sunt emoțiile și sentimentele nebuniei? Cum a ajuns nebunia să presupună un stigmat? La toate aceste întrebări și nu doar la ele vom încerca să răspundem, privind în trecutul civilizațiilor și culturilor umane”, spune Marin Toma.

■ Prelegerea cu tema **Revista de cultură Argeș – tradiție și continuitate,** susținută de scriitorul și filosoful Leonid Dragomir, noul redactor-șef al revistei de cultură Argeș, publicație lunară editată de Centrul Cultural Pitești, sub egida Uniunii Scriitorilor din România.

“Revista Argeș, o revistă cu tradiție de peste 50 de ani, l-a avut ca redactor-șef începând cu noiembrie 2008, până în septembrie 2020, pe Dumitru Augustin Doman. Din octombrie 2020 sunt redactorul-șef al acestei reviste. În această calitate voi încerca să mențin nivelul intelectual pe care revista l-a avut sub conducerea predecesorului meu, cu ajutorul colaboratorilor constanți, la care se vor adăuga și alți scriitori, dintre care unii argeșeni. Revista se vrea mai dinamică”, declară Leonid Dragomir.

C.E.S.

■ Medalionul liric sub genericul **Dragoste și Credință**, în cadrul proiectului cultural-educativ „Ferestre culturale”, coordonat de jurnalistul de origine palestiniană Ahmed Jaber, avându-i invitați pe poeții Elena Armenescu și Mihai Prepeliță și pe instrumentistul la alăută Jamal Alnajjar. Evenimentul a fost organizat în parteneriat cu Clubul Româno-Arab de Cultură și Presă.

“Originară din județul Teleorman, stabilită la București, Elena Armenescu este medic, scriitor, publicând numeroase volume de poezii, proză, cărți pentru copii, cele mai recente lucrări fiind: „Gânduri de vecernie – proză” (2018), Antologia UNIREA FACE PUTEREA, dedicată Centenarului Marii Uniri, și alcătuiește Antologia multilingvă „Mișcarea mondială pentru poezie”. A fost premiată cu distincții și titluri onorifice, printre care Diploma și Crucea în Grad de Ofițer pentru servicii aduse cauzei progresului, acordate de Regatul Belgiei, în anul 2006, fiind membră a Uniunii Scriitorilor din România și a Societății Medicilor Scriitori și Publiciști din România.

Mihai Prepeliță s-a născut în localitatea Bahrinești din orașul Rădăuți, astăzi regiunea Cernăuți din Ucraina, este absolvent al Facultății de Litere a Universității de Stat din Chișinău și a debutat ca poet în anul 1969, în cadrul Cenaclului universitar „Mihai Eminescu”. Stabilit la București, Mihai Prepeliță a publicat peste 60 de volume – romane, memorialistică, poezii, teatru - și este membru al Uniunii Scriitorilor din România, membru al Comunității Internaționale a Uniunii Scriitorilor, membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și membru al Uniunii Scriitorilor din Moscova.

Jamal Alnajjar este originar din Fâșia Gaza, stabilit la București și absolvent al Facultății de Jurnalism și Științele Comunicării București. A lucrat ca atașat cultural la Ambasada Statului Palestina din București. Pasionat de muzică, este instrumentist la alăută și compozitor”, informează Ahmed Jaber.

CARMEN ELENA SALUB

DIN VORBĂ-N VORBĂ

(urmare din p. 5)

gândea la rusescul *ot tog* (de asta), iar Scriban – la bulgărescul *ot tova* (al ei), fără să primească însă creditul celorlalți lingviști. Cu valoare adjectivală și noimă de „uniform”, „fără formă”, dăm peste el la Hogaș: *Așa de otova erai tu pe la spate, încât ar fi zis cineva că ești bătut cu lopata.* Cu valoare adverbială și tâlcul de „monoton”, „uniform” îl rânduiește în romanele sale Duiliu Zamfirescu: *Ploaia cădea otova, întristând sufletele.* Același tâlc i-a dat și un vorbitor de televiziune, care a zis: *Nu vedeți că la noi treburile merg otova?*

■ **A CĂȘUNAT ca baba la mormânt** – scrie undeva Anton Pann, dând verbului sensul de a-i veni cuiva o dorință, o poftă greu de stăpânit, precum cea de a primi pomană. Verbul e latinesc, din **occasionare < occasio*, „ocazie”, și are mai multe tâlcuri, în română: *1- a pricinui, a cauza; 2 - a i se năzări, a-i veni chef de ceva; 3 - a urmări, a sâcâi, a jigni*, după cum îl descoperim în textele literare. *Nu ți-am spus eu, jupâne, că așa îți cășunează dumitale! M-ai făcut să alerg ca nebunii, să-mi rup gâtul! Doamne ferește! dacă făceam și moarte de om?* – îi explică Chiriac lui Jupân Dumitrache care e tărășenia cu Rică Venturiano și Zița. La Delavrancea are noima de a prinde dragoste de cineva: *Pe cine i-o fi cășunat nu știu, că nu spune, să-l tai.* Alteori poartă înțelesul de a tăbărî asupra cuiva cu lovituri, ca la Petru Dumitriu: *Păi eu zic că asta au vrut, de-au cășunat pe el cu ciomegile.* Zice Sadoveanu: *Se teme... să nu-i cășuneze cumva o boală de grumaz.*

Vassy XXL, Hercule, împăraţi & împărătese...

(urmare din p. 32)

şi urma traseul Băile Herculane - Anina - Oraviţa - Cascada Bigăr - Morile de apă Rudăria - Mănăstirea Putna (vă daţi seama că nu era vorba de mănăstirea din Moldova...) - Grota Bigăr - Semeringul bănăţean (botezat în afiş cu un nume mult mai faimos: Mocăniţa bănăţeană) şi Casa de cultură Mihai Eminescu.

Primele pensiuni din staţiune s-au ridicat cu o găleată de aur. Din secolele XIII-XIV...

După ce am urcat în microbuz, Ionuţ s-a uitat la noi, ne-a cântărit dintr-o privire, ne-a întrebat de unde venim şi ne-a pus muzică. Pentru că am avut proasta inspiraţie să-i zicem că suntem din Petroşani ne-a pus o manea cu nemuritorul manelist Guţă. Am protestat vehement. Mirela se uita pe facebook şi ne-a zis că, în acea zi, John Lennon ar fi împlinit 80 de ani. „N-am auzit de el", zice Ionuţ. „Nici de Beatles n-ai auzit?" Omul dă să caute pe net şi scrie „Bitls". Nici un rezultat. Mirela îi dă o mână de ajutor şi pune „Give peace a chance", „Imagine", „Come together" ba i-a mai şi tradus unele din mesajele marelui artist. Nimic n-a fost pe gustul şoferului nostru. Într-un moment de neatenţie din partea noastră a dat-o, instantaneu, pe o muzică populară din folclorul nou. Când să ieşim, dimineaţa la ora 8 dimineaţa, din Băi în faţa noastră o maşină roşie, fără măcar să-şi semnalizeze intenţia, întoarce din două mişcări pe linia continuă. „Ăsta iar e beat", constată Ionuţ. „Să nu vă urcaţi niciodată în taxiul lui. Până acum a distrus cinci maşini..." „Păi, poliţia nu ia nicio măsură?", am întrebat noi. La această întrebare stupidă, Ionuţ ne-a aruncat o privire plină de milă şi compasiune. „Păi de unde a avut bani să-şi ia cinci maşini?" Aici Ionuţ începe o poveste despre tatăl şoferului beat care a găsit o găleată cu monede de aur. „Din ce secol?", s-a interesat Florinache Glonţ. „Secolul XIII-XIV!", a răspuns prompt şoferul. „Şi nu a trebuit să predea găleta la stat?", a insistat cumnatul meu. „Nu, că asta s-a petrecut imediat după Revoluţie. A plecat cu ea în Germania şi a vândut monezile la bucată. Cu banii ăia şi-a ridicat câteva pensiuni..." Una din aceste curse turistice te duc la Orşova unde eşti aşteptat de şalupe gata oricând să plece în curse de o oră jumătate-două până la Cazane. Costul acestor plimbări e de 50 lei. Cel care ne-a dus avea o şalupă cu 9 locuri. Omul încasa 450 lei pe cursă. Fără bilet, fără obligaţii fiscale. Ne-a mărturisit că face cam trei curse de zi. 450 lei ori 3 fac 1350 lei zilnic. Marinarul nostru de apă dulce ne-a mărturisit că n-a fost în concediu în ultimii ani. Are trei copii, şi-a ridicat o casă, avea şi o amantă frumoasă foc, care-i găsea clienţii, iar acum finaliza construcţia unei pensiuni.

Orarul microbuzelor îmbogăţeşte bucătăresele din Dacia

Toate excursiile din Herculane către alte zori de soare pline pleacă fix la ora 8 iar întoarcerea e cam pe la ora 17. De ce pleacă ei nesmintit la ora 8? Există o logică în toate. Logica d-lui Ionuţ. Micul dejun începea fix la ora 8. Bucătăresele nu deschideau, nici în ruptul capului, înainte de ora fixată. Masa de prânz începea la ora 14. E clar că bucătăresele erau pe-o mână cu şoferii. Altfel nu aveau cum să plece, la orele serii, cu sacoşele pline. Nouă porţii erau numai de la excursioniştii junelui Ionuţ. Nici şoferii nu voiau să decaleze ora plecării, nici bucătăresele să fie cât de cât mai maleabile. Femeile noastre din grup ne-au atras atenţia că-n Herculane cei implicaţi în Industria ospitalităţii n-au zâmbit niciodată. Ai mereu sentimentul că-i deranjezi de la ceva mult mai important decât serviciul din care îşi câştigau pâinea. În camere sunt televizoare Watson care prind maximum patru programe iar în rest doar purici. Din cele două veioze din cameră funcţionează doar una. La baie, butonul albastru indică apa caldă iar butonul care lipseşte – apa rece. Noroc că nevastă-mea, mult mai perspicace decât mine, şi-a dat seama cum stau lucrurile după ce eu am încercat în zadar să fac un duş. Internetul îl puteai accesa doar într-un loc meschin aflat chiar sub privirea severă a recepţionerului. În hol erau două aparate de cafea. Unul nu avea pahare iar celălalt făcea mofturi când introduceai bancnotele de un leu. Ţi le înapoia de mai multe ori până când ţi le schimba d. Ionuţ. Leii lui negri mergeau ca unşi!

Apa minunată din Izvorul Domogled. E la liber şi e pentru tot poporul...

În ultima zi a sejurului ne propunem să mergem după apă plată din sursa Domogled. E vorba de o apă oligominerală plată, bicarbonată, calcică şi slab acidă. „Se bea până la stingerea senzaţiei de sete, neavând nicio contraindicaţie". Acolo am întânit oameni cu adevărat fericiţi. Ei aveau asupra lor pet-uri de diferite mărimi pe care le umpleau cu o viteză apreciabilă. Apă era din belşug iar debitul era îndestulător pentru toată lumea. Coada era minusculă, precum a ursului, şi sticlele se umpleau rapid. Cum de se întâmplă o asemenea minune? De câte ori îmi pun aceste întrebări grele mă gândesc la Mama. Ea îmi trimite mereu câte un semn care mă scoate din încurcătură. Mama nu arunca nimic care ne privea. Multe din hârtiile pe care le punea ea deoparte sunt, azi, izvoare scrise de primă mână pentru familia noastră. Ieri, fratele meu, Titi, mi-a încredinţat un plic cu tot felul de astfel de hârtii îngălbenite de vreme. În marea lor majoritate erau felicitări şi telegrame pentru zile de naştere, onomastice plus câteva mărţişoare pentru Mama, Rodica şi Anca. O tăietură din "România liberă" (ziar pe care Mama îl citea cu religiozitate în anii 90) mi-a atras atenţia. Era pagina a 5-a din ziua de 27 iunie 1991, intitulată „Viaţa socială". În centrul ei era poza unei manifestaţii desfăşurată sub lozinca „Nu ne amăgiţi cu dulceaţă de trandafiri". În rest, erau nişte articole despre „Hoţii de ziare", „Strigătul de disperare a unei mame", „Să ne întoarcem cu faţa spre ţara moţilor", „Respectaţi memoria caselor" sau „Şomajul ca formă de şantaj". Nu am găsit nici o subliniere care să-mi atragă atenţia. S-o fi interesat rubrica „România liberă în direct cu cititorii"? O imagine a epocii am găsit-o în „Hoţii de ziare" (o, tempora!) unde erau înfieraţi, cu mânie cvasi proletară, numiţii Kiss Bella, de 40 de ani, din Bucureşti şi Grecu Nicuşor, 30 de ani, in comuna Malgiu, oameni fără ocupaţie care au sustras publicaţii de 13.000 lei de la Combinatul Poligrafic Bucureşti iar Preda Ilie, 24 de ani, din Sfinţeşti, şi-a însuşit gazete de 5.188 lei, în timp ce Sălcianu Niculai, 20 de ani, din Bucureşti a pus mâna pe publicaţii în valoare de 3.350 lei. După 30 de ani, în Herculane, nu mai e niciun chioşc de presă iar într-un magazin, cu de toate pentru toţi, puteai găsi doar nişte rebusuri atemporale. Am întors foaia. Pe pagina a 6-a a ziarului „României libere" erau anunţuri de mică şi mare publicitate. Unul mi-a atras atenţia în mod deosebit. Regia Autonomă a Apelor Minerale din România „RAMIN" organiza, la sediul său din Bucureşti, în ziua de 9 09 1991, o „Licitaţie pentru sursa de apă plată Domogled - Băile Herculane. Obiectul licitaţiei: valorificarea potenţialului sursei prin construirea unei staţii de îmbuteliere, inclusiv fabricarea buteliilor PET". Cred că nereuşita acestei licitaţii din 1991 e bucuria tuturor românilor veniţi, cu bilete pentru pensionari, la Herculane în anul 2020. Toate celelalte licitaţii pentru obiectivele din staţiune au reuşit cu asupra de măsură şi aşa s-a ales praful de toată moştenirea vechiului Imperiu. Pe unul din stâlpii de susţinere fântânii, un afiş ne îndeamnă să participăm la acţiunea intitulată: „Stop măcelului din China! Oameni nevinovaţi ucişi pentru organele lor". Cum puteţi ajuta? 1. Semnând petiţia online, 2. Spuneţi-le rudelor, prietenilor şi cunoştinţelor ce se întâmplă în China şi 3. Chiar şi un gând bun poate ajuta. Să nu ziceţi că nu v-am spus...

La doi paşi de Izvorul lui Damoglet e Librăria „Sabin Opreanu"

În vitrina librăriei e o poză a scriitorului Sabin Opreanu aflat la masa de scris iar alături e reprodusă, olograf, una din poeziile sale: ***Nici un preţ pe vorbele ruginite***. *Să nu-mi spuneţi că ceaţa e emanaţia munţilor orgolioşi/ sau respiraţia pietrelor obosite de propria lor stare/ să nu-mi spuneţi despre râu că izvorăşte din teama pământului/ orbecăind prin oglinzi paralele/ să nu-mi spuneţi că aerul e albastru datorită cerului/ sau mecanismele soarelui construind cuburi de iluzii/ să nu-mi spuneţi că florile sunt exclamaţiile lutului/ derizorii tulpine de cer înmiresmat/ nu pun nici un preţ pe vorbele ruginite/ şi cred că voi muri cândva de Poezie.* La intrare e afişat un îndemn inteligent care te îndeamnă să-ţi pui masca. E un mesaj total diferit de ce-l asculţi, zilnic, pe canalele oficiale. „În fiecare zi când ieşi în societate îţi pui o mască. N-o uita tocmai în ziua în care ne vizitezi". E clar că am intrat într-o librărie cu personalitate. Spaţiul era, însă, prea mic pentru generoasa ofertă de carte aflată acolo. Am întrebat dacă există vreun raft cu cărţi de poezie. M-am îndreptat spre el şi am răsfoit vreo zece volume. În cele din urmă, am ales cartea lui Seamus Heaney. Am mers pe mâna a două treimi dintre englezi care dacă citesc o carte de poezie, atunci îl citesc pe Heaney. Am cumpărat „Ţara mlaştină şi alte poeme" (în traducerea lui Dan Sociu, cu ilustraţii de Tudor Jebeleanu). Cartea a apărut în 2009, la Polirom. Am achitat 32,95 lei, am luat bonul şi l-am strecurat printre paginile cărţii. Acasă, am constatat că eu am fost, în acea zi, la orele serii, cumpărătorul 0001 iar doamna care mi-a eliberat bonul era chiar doamna Opreanu Mihaela. „La cine s-alerg şi să-i spun/ dintre cei care-şi ţin poarta încuiată/ pentru cel care vine cu veşti rele, acel vizitator/ cu noaptea-n cap care, fiind aşteptat,/ poate fi ţinut la distanţă?"

Post Scriptum în Novi Stil

Anul trecut, 2019, în Herculane a arătat cu totul altfel. Atunci nu am fi avut parte de pandemie ci doar de cântec, joc şi veselie. Avem şi dovada: pe 31 noiembrie 2019, în restaurantul „Novi stil Samarinovac" a avut loc un Revelion pe cinste. A fost „meniu bogat în alimente şi băuturi în cantităţi nelimitate". Preţul a fost de doar 35 euro. A cântat „orkestar"-ul lui Duka Samaritovac, la 3 km de Porţile de Fier 2.

După 30 de ani, în Herculane, nu mai e niciun chioşc de presă iar într-un magazin, cu de toate pentru toţi, puteai găsi doar nişte rebusuri atemporale.

Număr ilustrat cu imagini din Piteştiul de odinioară, din colecţia CĂTĂLIN TUDOR www.facebook.com/Pitestiulmeu/.

Explicaţii foto - Cătălin Tudor.

Nota redacţiei:
O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, vă rugăm să trimiteţi materiale originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc. Revista **Argeş** primeşte doar texte în format electronic, cu diacritice, corectate.

reportaj

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor.

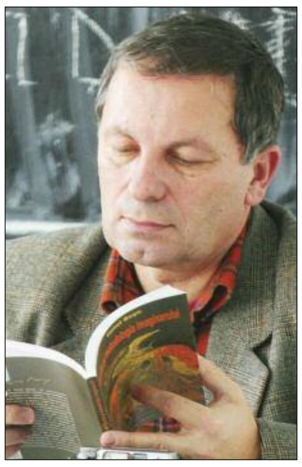
IMPORTANT! Vă puteţi abona pentru anul 2020, costul abonamentului fiind de 42 lei/an.
Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel./fax: 0248/219976.

ARGEŞ
● **Revistă lunară de cultură**
● Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
● Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
● Membră **ARIEL**

Senior editor:
CALINIC,
Arhiepiscop al Argeşului şi Muscelului
Redactor-şef: **LEONID DRAGOMIR**
(leoniddragomir@yahoo.com)
Secretar de redacţie: **SIMONA FUSARU**
(fusaru@gmail.com, https://fusaru.blogspot.com/)
Consilier editorial: **NICOLAE OPREA**
Redactori: **MARIANA ŞENILĂ-VASILIU, MIRCEA BÂRSILĂ, AUREL SIBICEANU**

Redacţia:
Piteşti,
Casa Cărţii,
Centrul Cultural Piteşti;
http:
www.centrul-cultural-pitesti.ro;
tel./fax: 0248/219976
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la VENUS PRINTING SOLUTIONS Iaşi

Mihai Barbu

Reportaj de la faţa locului despre…

Vassy XXL, Hercule, împăraţi & împărătese din Ţara mlaştină. Şi alte poeme...

În fiecare an, familia Glonţ face o cerere pentru a primi un bilet de tratament. Ei plătesc jumătate din contravaloarea biletului, asigurările sociale pun restul. Pentru că au pensiile mici li se pare o afacere rentabilă. Anul trecut au primit, tot într-o lună de toamnă, un bilet la Geoagiu Băi. Faci procedurile indicate de doctorul staţiunii şi, în rest, e o plictiseală pe cinste. Poate că dac-ar fi fost vară, totul ar fi fost altfel. Rodica şi Florin n-au rezistat până la sfârşit. Ne-au dat un apel disperat să-i înlocuim în ultimele zile ale sejurului. Împreună cu fratele meu, Titi, le-am sărit în ajutor şi, în zilele rămase, am vizitat, cu maşina, toate împrejurimile. Anul acesta lucrurile s-au petrecut aidoma. De data asta am fost împreună cu consoarta. Mai jos vă voi povesti câteva din experienţele trăite, pe viu, în cele câteva zile petrecute la Herculane. Datoria cetăţeanului e să deschidă gura. Gunther Grass dixit.

Potrivit lui Italo Calvino nu vocea e cea care spune povestea ci urechea care ascultă

“Legea pământului cerea să nu te miri de nimic. Dacă îţi deschidea poarta în zori nu lăptarul, ci o fantasmagorie, un inorog, sau o pasăre Fenix, de care ai auzit pomenindu-se numai în cărţi dar de văzut nu le-ai văzut niciodată, nu-ţi făceai cruce, nu cădeai în genunchi şi nici nu te prăbuşeai pe podele ca o găină pioasă, slabă la cuget. Îţi luminai faţa şi inima şi întrebai simplu: *Bună dimineaţa, oaspete! Nu doreşti dumneata o cafea cu caimac, un pahar cu salep sau nişte cuş-cuş?”* Ei, dar asta se întâmpla doar în feeria lui Iordan Chimet, *Închide ochii şi vei vedea Oraşul.* În realitate, Piaţa Hercule pare desprinsă dintr-un tablou de Giorgio Chirico. O piaţă pustie în care întâlneşti, de obicei, doar trei persoane. Prima e recepţionerul de la Hotelul Ferdinand care se plictiseşte de moarte şi iese mereu afară fie ca să fumeze, fie să vorbească la telefon, fie să facă şi una şi alta. Al doilea personaj e unul solar. E prevăzut cu un fluier şi un scaun pliant pe care îl mută după soare. Fluieraşul e când pe o parte, când pe alta a străzii. În alte vremuri, lumea ar fi remarcat că, de fapt, el pleacă din dreptul hotelului unde a locuit împăratul Ferdinand şi că se aşază în faţa celui care l-a găzduit pe împăratul Francisc I. Şi invers. Totul e în funcţie de mersul Soarelui şi-a umbrei sale pe pământ. Al treilea personaj e un student moldovean care lucrează la un magazin de suveniruri. Un domn misterios a lăsat nişte cărţi iar studentul i-a amenajat un colţ discret de anticariat. Acolo am găsit Istoria literaturii române de D. Murăraşu (ediţia a III-a, Editura Cartea Românească, 1943) o Istorie mondială a cinematografului de George Sardoul şi una, la fel de exhaustivă, a teatrului semnată de un autor proletcultist. Fiecare dintre ele costa 50 de lei. Cum nu puteam plăti cu cardul, a trebuit să mă mă hotărâsc la una din ele. Finala a fost între Sardoul şi Murăraşu. A câştigat al nostru. Odată, în Piaţa Hercule era o viaţă populată cu împăraţi şi împărătese şi cu suitele lor aferente. Statuia de Hercules e realizată din fier de tun de către meşterii germani Glantz şi Romelmayer şi a fost dăruită staţiunii în anul 1847 de arhiducele austriac Carol, moştenitorul tronului imperial. Era un semn de omagiu pentru ofiţerii şi soldaţii armatei sale care apărau graniţele Imperiului şi care s-au făcut bine în urma tratamentelor acvatice. Pe soclul statuii, pe fiecare latură, e o gură de leu pe care ar trebui să ţâşnească apă. Azi, nu curge, din gura celor patru lei, nici măcar o picătură. E clar că Glantz şi Romelmayer nu s-au gândit şi la facturile ulterioare pentru consumul nestăvilit de apă. Piaţa Hercules are, în principiu, trei obiective de maxim interes: Baia Apollo, Baia Diana şi Hotelul Ferdinand. Din păcate, doar ultimul e funcţional. Odinioară, şi-au purtat paşii prin această faimoasă piaţă împăraţii Iosif al II-lea şi Francisc I, împărăteasa Charlotte, împăratul Franz Iosef şi împărăteasa Elisabeta (Sisi). Ceea ce au ridicat ei, cu două secole în urmă, se năruie, acum, sub ochii nepăsători ai edililor. Totul s-a vândut pe preţuri de nimic unor aşa-zişi investitori strategici care au agăţat, acum, pe zidurile maiestuoase ale faţadelor nişte materiale textile pe care au desenat ceva ca să ascundă, cât de cât, dezastrul din interior. Clădirile şi-au schimbat de câteva ori proprietarii dar fiecare a vrut să vândă mai bine decât cu cât a cumpărat-o. Pe vremea împărătesei Sissi, Băile Herculane erau la concurenţă cu Karlsbad-ul (azi Karlovy Vary). Azi o comparaţie între cele două foste bijuterii ale Coroanei imperiale e net în favoarea staţiunii din Cehia. Cehii au vândut pe preţuri bune clădirile istorice unor extrem de potenţi magnaţi ruşi. Staţiunea lor a înflorit pur şi simplu. Am văzut un reportaj despre fostul Karlsbad care şi-a păstrat parfumul istoric şi care era plin de turişti veniţi de peste tot, din lumea largă. Reporterul a întrebat ba pe unul, ba pe altul, dacă nu sunt deranjaţi de această situaţie. Who care? Cui îi pasă? Au ridicat ei din umeri. Câtă vreme au făcut din ea o bijuterie… Şi noi am făcut afaceri cu ruşii. Ei ne-au cumpărat o groază de fabrici şi uzine, le-au închis şi le-au vândut la fier vechi. Cum de cehii au reuşit în relaţia cu ruşii iar noi am rămas, de fiecare dată, cu buzele umflate?

Sisi, 6 săptămâni la băile lui Hercules

Biserica romano-catolică e ultima clădire care închide, la nord, Piaţa Hercules. A fost construită, între 1836 şi 1838, în timpul împăratului Ferdinand I şi a fost renovată între 1997 şi 2000. Casa parohială a fost ridicată între anii 1992-2000. Vă place aritmetica post revoluţionară? Austriecii au ridicat biserica în doi ani, ai noştri au renovat-o în trei şi au ridicat o casă parohială în opt. Împărăteasa Sisi a stat la Băile Herculane o lună şi jumătate în anul 1887, într-un interval care a inclus atât Săptămâna Patimilor cât şi Paştele catolic. A participat, împreună cu suita ei, la slujbele din Capela Catolică. În stânga intrării în biserică, e un Crist maiestuos, răstignit pe o cruce înaltă şi albă. Alături, la doi paşi, întreprinzătorul local a deschis localul “La Crucea albă”. Nu l-a ajutat Dumnezeu. Când am fost noi la faţa locului localul avea lacătul pe uşă. În timp ce toate bisericile din Herculane, spre plăcuta noastră surpriză, sunt deschise nonstop.

Împărăteasa Sisi a stat la Băile Herculane o lună şi jumătate în anul 1887, într-un interval care a inclus atât Săptămâna Patimilor cât şi Paştele catolic. A participat, împreună cu suita ei, la slujbele din Capela Catolică.

Trei inscripţii laconice lângă un izvor termal

O alee pietruită ce pleacă din Piaţa Hercules însoţeşte malul drept al Cernei până la Hotelul Roman. Pe partea stângă a aleii e un zid de piatră pe care edilii de ieri au ataşat, din loc în loc, basoreliefuri cu scene desprinse din Columna lui Traian. Acolo, ai noştri sunt descrişi ca nişte bravi şi viitori demni urmaşi ai Romei. Azi, tot ce vezi de jur împrejur e pe dos. Un falnic hotel ridicat de comunişti chiar pe malul apei e deschis doar parţial. Cică după Revoluţie l-ar fi cumpărat o societate din Deva dar acum e disputat de mai mulţi actori ai acestor privatizari controversate. Afară e un bazin de câţiva metri pătraţi unde se bălăcesc, gratis, câteva persoane care sunt sigure că lor nu li se poate întâmpla nimic. În sensul că ridicarea treptată a temperaturii corpului li se poate întâmpla doar altora. Lângă bazin e o grotă pe care administraţia a barat-o cu o bară de fier, un lacăt şi un anunţ: ”Interzis accesul în grotă. Pericol de şoc termic - sufocare.” Intervenţia primăriei s-a petrecut abia după ce doi curioşi au vrut să vadă ce secrete ascunde respectiva grotă. Acum două cruci stau mărturie a setei lor nestăvilite de cunoaştere. Prima cruce ne oferă câteva informaţii esenţiale („Aici a încetat din viaţă Paica Ion din comuna Târnovo, născut pe 26 oct 1941, decedat la 20 oct 1994”) dar a doua e mult mai laconică: „Covârdache Ion 1952-2018”.

Limpede nu poţi vedea decât cu inima. Miezul lucrurilor nu poate fi văzut cu ochii (Micul Prinţ)

Peştera hoţilor e cam un kilometru distanţă de statuia lui Hercules. Medicii şi naturaliştii din Imperiul Austro-Ungar o cercetează metodic în anul 1872. Aşa au aflat că are o lungime de 143 metri, trei deschideri şi o sală de 13 metri lungime, loc unde au întâlnit o colonie de lilieci, nişte crustacee şi câteva miriapode. Peştera a fost locuită, în timp, de temuţii lotri bănăţeni. (E vorba de ăia de ieri că ăştia de azi nu se mai ascund pentru că, oricum, nu-i caută nimeni…) În 1778, popa Samoilă Popovici a găsit câteva frumoase catarame galbene de aramă, de diferite mărimi şi înfăţişări. Cercetătorul Ştefan Negrea, mai aproape de zilele noastre, afirmă că ar fi văzut pe pereţii peşterii o iscălitură, datând din anul 1820, care ar fi aparţinut lui Nicolae Golescu, un ministru din viitorul guvern revoluţionar de la 1848. O altă iscălitură faimoasă ar fi fost cea a generalului Traian Doda şi datează din 1851. Surse orale (cărora noi nu le dăm absolut niciun credit) afirmă că şi Împărăteasa Sisi şi-ar fi pus augusta semnătură pe un perete al grotei. Doamne apără şi păzeşte! Asta ar însemna că le-ar fi dat apă la moară şi unora ca Iosub C, Marta, Sile, Mihoc, Rita, Ade, Diana, Radu din Bacău care s-au semnat acolo în 2007 precum şi domnişoarelor Mira & Veta care au fost în grotă, potrivit acestor izvoare scrise de netăgăduit, în ziua de 6 VIII 84.

Capitalismul în Băile Herculane nu cunoaşte oprelişti. Merge ca-n brânză…

Cum intri în Herculane dai de niste bannere imense întinse pe garduri, şi pe stânga şi pe dreapta şoselei, care te anunţau că Vassy XXL e proprietarul tuturor parcărilor private din oraş. Nici un hotel ridicat de Ceauşescu nu mai are o parcare proprie. Dl. Vassy XXL n-a contribuit cu nimic la amenajarea respectivelor parcări. N-a tras vreo linie cu var, n-a nivelat terenul, n-a tuns iarba. Nimic, nimic, nimic. Lui i s-a retrocedat chiar şi fostul parc al staţiunii. Omul a pus o cameră de supraveghere şi a mai adăugat două ţigănci, amplasate sub o largă umbrelă de soare, care să supravegheze aria respectivă şi din punct de vedere uman. Taxa era 10 lei pe zi şi d. Ionuţ făcea încasările din care avea un procent de 30%. Vassy XXL (câtodată chiar Vassy XXXL) a reuşit să-şi ridice, până la ora când trimitem acest material în redacţie, un Imperial Ball Room de 1000 de locuri, o linie de autoservire, câteva pensiuni, nişte spălătorii de maşini plus alte câte şi mai câte. Pe lângă bannerele lui Vassy XXL, staţiunea e împânzită de afişe mari, color, care îţi propun zilnic excursii peste excursii. Fiecare din ele costă 100 lei şi deplasările se fac cu microbuze de 9 locuri. Totul se petrece la negru. Faceţi o socoteală: 900 lei ori 30 zile (oamenii aceştia nu cunosc odihnă) fac 27.000 lei pe lună. Neimpozabili. Şoferul e şi un fel de ghid. Noi am fost cu Ionuţ într-o excursie care se finaliza cu o călătorie cu mocăniţa. Ofertei căreia i-am dat curs se referea la Semeringul bănăţean

(continuare în p. 31)

reportaj